

Juha-Petri Tyrkkö

Kummallisia koneita

Copyright 1991 © Juha-Petri Tyrkkö

Julkaisua edeltävä esipainos

"Minä en tunne itseäni vieläkään aivan valmiiksi tähän työhön," sanoi turvavyötään sormeileva Sergei katsellen edessään nopeasti kirkastuvaa aurinkoa.

"Ei kukaan meistä ole sinua valmiimpi," rauhoitti hänen työtoverinsa Wai häntä viereiseltä istuimelta. "Tämä olisi matka tuntemattomaan kenelle tahansa."

Heidän neljän vuorokauden pituinen vaelluksensa ohi lipuvien tähtien lomitse oli päättymässä. Aurinko, jonka lähettyville he olivat matkalla, hukutti jo muut tähdet näkymättömiin kirkkaan valkeutensa voimalla. Pieni valopiste, luultavasti jokin ulkoplaneetoista, vaelsi hitaasti aluksen ohi kaukana oikealla.

Aurinko kasvoi ja himmeni vaaleaksi palloksi ikkunan tummetessa. Ei aikaakaan, kun sen reunalle ilmestyi musta täplä, joka kasvoi nopeasti ja nielaisi lopulta koko auringon jättäen heidät sysimustaan pimeyteen.

"Normaali menettely," käski alusta ohjaava, jo ikääntynyt mies tietokonetta kiinan kielellä. Hänen oikea nimensä oli Qi Liang Jin, mutta miehistö oli yksissä tuumin päättänyt ristiä hänet Isoisäksi. Lempinimi ei tullut aivan ilman perusteita, sillä Isoisä oli keskuksen vanhin työssä oleva avaruuslentäjä ja oli ollut mukana monilla muillakin lennoilla.

Heidän edessään levittäytyvä mustuus halkesi siniseksi, vaakasuoraan levittäytyväksi nauhaksi, jonka takaa kirkas aurinko jälleen työntyi esiin hulmuttaen heidän alitseen taivaanrannasta toiseen avaran, valoisan maiseman, planeetan elollisen värikkäät kasvot. Heidän huiman matkanopeutensa viimeisetkin rippeet hupenivat olemattomiin. Heitä vauhdittanut pääajolaite sammui jättäen heidät keskelle arkipäivän liikevoimien karua maailmaa. He olivat saapuneet määräplaneettaansa kiertävälle radalle.

Maan asukkaille oli vielä uutta ja outoa käydä vierailulla toisilla planeetoilla tapaamassa näiden asukkaita, eikä yleisessä tiedossa ollut, kuinka planeettoja oli tapana lähestyä. Välttyäkseen aiheuttamasta ongelmia he päättivät aluksi yrittää ottaa yhteyttä planeetan pinnalle kiertoradalta käsin. Isoisä käski tietokoneen tutkia eri radiotaajuusalueita, jotta he löytäisivät

tarkoitukseen sopivan lähetystaajuuden ilmoittaakseen tulostaan. Tietokone ei kuitenkaan hyvään aikaan ilmaissut löytäneensä mitään.

"Hyvä ihme!" sanoi yllätynyt Isoisä pimeänä pysyttelevää näyttöä katsellen. "Eikö heillä ole lainkaan radioliikennettä?"

"Pakko olla," sanoi Sergei. "Puhuivathan he meillekin radion välityksellä."

"Merkkiäkään radiotoiminnasta ei näy, paitsi joitakin epämääräisiä kohinapurkauksia mikroaaltoalueella. Heillä ei tunnu olevan edes radioin varustettuja satelliitteja."

Viistosti Isoisän takana istuva Feng Hua Lei kumartui katsomaan tämän edessä olevia näyttöjä, mutta joutui toteamaan saman kuin muutkin: planeetta oli ainakin radioliikenteen osalta haudanhiljainen.

"Mistä Veljet sitten saivat radiosanomat, elleivät ne tulleet täältä?" ihmetteli David Hua Lein viereltä.

"Veljet," oivalsi Isoisä. "Niinpä tietenkin! He ovat tainneet tehdä meille pikku kepposen. Jos he siirtävät sanomat puolestamme valovuosien poikki, niin ehkäpä he vaihtavat samalla niiden olomuotoa. He tietävät, millaisia radioita me käytämme, ja päättivät ehkä samalla hiukan parantaa mahdollisuuksiamme sanomien vastaanottamiseen. Jos me haluamme ottaa yhteyttä täällä, meidän on ensin keksittävä, missä muodossa sanomat lähtivät alun pitäen matkaan."

Ihmiskunnan ensimmäinen yhteys avaruuden toisiin asukkaisiin tapahtui kuin sattumalta fyysikoiden havaittua vieraiden olentojen sanomanvaihdossa syntyneen hajasäteilyn. He kuuntelivat sanomia pitkään, ja kun he uskoivat ymmärtävänsä niistä jotakin, he lähettivät hapuilevat vastauksensa umpimähkään säteilyn tulosuuntaan. Muutaman vuoden kuluttua heidän ponnistuksensa palkittiin. Heille vastasivat radioitse salaperäiset olennot, jotka he innostuksensa huumassa ristivät saman tien Veljiksi. Veljeys ei lopulta ollut ehkä kaikkein osuvin käsite kuvaamaan heidän suhdettaan, sillä vielä matkueen lentäessäkään Veljistä itsestään ei tiedetty juuri enempää kuin alussa. Veljet esittelivät heille avaruutta ja

tekniikkaa ystävällisen auliisti aina, kun onnistuivat ymmärtämään heidän kysymyksensä edes suunnilleen tarkoitetulla tavalla, mutta heitä itseään koskevat tiedustelut jäivät aina syystä tai toisesta tuloksettomiksi. Kukaan Maassa ei ollut milloinkaan nähnyt edes kuvaa Veljestä.

Sinnikkään yrittämisen ja utelun jälkeen he onnistuivat saamaan kosketuksen seuraavaan avaruuden kansaan, koonilaisiin. Yhteydenotto tapahtui Veljien opastuksella ja teknisellä avulla. Koonilaiset olivat selvästi innokkaampia esittäytymään itse kuin Veljet, ja lisäksi heidän sanomansa olivat helpompia tulkita. Kitsastelusta koonilaisia ei voinut myöskään syyttää; vastaanottajat ennättivät tuskin lajitella ylleen hyökyvää tiedon tulvaa. Hellittämättömän uurastuksen palkinnoksi koonilaisten erikoinen, kaksitoistajärjestelmää noudattava pääkieli avautui heille lopulta ja paljasti esiripun takaa muotoaan ja perinteitään vaalivan hierarkkisen kulttuurin, joka ojentui heitä kohti kuin vastaukseksi heidän kurottautumiseensa kohti aavaa avaruutta. Koonilaisista tuli nopeasti yleisön lemmikkejä ja heistä puhuttiin paljon, vaikka heidät kohtasikin suoraan vain varsin pieni joukko ihmisiä. Sana "koonilainen" oli muiden käsitteiden puutteessa johdettu avaruusolentojen omasta, yhteiskuntaa tai ihmiskuntaa tarkoittavasta sanasta. Heidän planeetastaan käyttämää nimitystä ei Maassa vielä tiedetty, joten tiedotusvälineet puhuivat "koonilaisista" ja "koonilaisten planeetasta", joskus myös virheellisesti "planeetta Koonista".

Kansojen kohtaaminen oli haaste, joka sai valtavanakin tietomassan tuntumaan äkkiä tavattoman pieneltä ja riittämättömältä, sillä kaikesta opettelemisestaan huolimatta he oivalsivat, että he eivät vielä todella tunteneet keskustelukumppaneitaan. Enempää ei kuitenkaan ollut luvassa, sillä eräänä päivänä tiedon virta oli tyrehtynyt, eikä yhteyttä koonilaisiin enää ollut lukuisista yrityksistä huolimatta saatu. Niinpä näiden luokse päätettiin lähettää retkikunta, selvittämään, mitä näille oli tapahtunut, sekä luomaan henkilökohtaiset suhteet Maan ja koonilaisten välille, mikäli se olisi mahdollista.

Nyt, paikalle saavuttuaan retkikuntalaiset olivat löytäneet hiiskumattoman planeetan. Antamatta yllätyksen lannistaa itseään he käärivät hihansa ja ryhtyivät etsimään mitä tahansa viestiliikennettä tai inhimillisen toiminnan merkkejä. Tietokone käytti kaikkia aistinelimiään ja pureksi ja lajitteli havaintojaan retkikuntalaisten seurattessa sen edistymistä silmä tarkkana. Lopulta he onnistuivat, eivät radioaaltoja kuuntelemalla, vaan tietokoneen havaittua ohi vilahtavan lasersäteiden heikon hajasäteilyn.

"Nyt taisimme onnistua," sanoi Isoisä hyvillä mielin tietokoneen hamutessa silmiinsä avaruudessa siellä täällä risteileviä lasersanomioita ja selvittäessä niiden esitysmuotoja.

"Vai valosignaaleja," sanoi Sergei suu virneessä. "Heillä täytyy kai olla varsin runsaasti satelliitteja sanomia välittämässä. Outoa, että he eivät viesti radioitse. Sen luulisi olevan paljon tuskattomampi tapa pitää yhteyksiä kuin pelkkä valon käyttö."

"Toivottavasti satelliitit vilkuttavat varoitusvaloa ennen törmäystä," sanoi Hua Lei värähtäen.

"Ehkäpä heidän kiertoradoillaan vallitsee parempi järjestys kuin meidän."

"214 äänikanavaa, 86 kuvakanavaa ja 3124 tunnustamatonta kanavaa löydetty," ilmoitti tietokone. "Valitun kanavan puhuja heikolla varmuudella Kaat Heot. Kaksisuuntainen kytkeytyminen mahdollinen laserlinkin avulla. Odotan ohjeita."

"Kytkeydy," vastasi puhumaan valmistautuva Isoisä.

He huokaisivat tyytyväisyydestä tietokoneen onnistuttua vaativassa tehtävässään. Koonilainen viestiliikenne olisi saattanut hyvinkin olla heille liian erikoislaatuista selvitettäväksi.

Kanavalla vallitsi niin puhdas ja häiriötön hiljaisuus, että he epäilivät hetken, oliko se lainkaan toiminnassa.

"Kuuletko meitä?" lausui Isoisä mahdollisimman huolellisesti tuapsaamiksi, koonilaisten ylivoimaisella pääkielellä.

"Kuka sinä olet?" vastasi oppituntien tallenteilta tutulla koonilaisella sointivärillä kajahtava ääni hetken

tauon jälkeen. "Laitteeni ei tunnista sinua."

"Me tulemme planeetalta, jota te kutsutte nimellä Kirjopinta. Meitä on viisi. Me olemme teidän planeettaanne kiertävällä radalla. Lähestymme parhailaan Naotin maata. Pyydämme opastusta laskeutumista varten."

"Toiselta planeetalta?" Vastaus kuulosti yllättyneeltä mutta ei hämmentyneeltä. Koonilaiset olivat epäilemättä tottuneempia avaruusvierailuihin kuin Maan ihmiset. "Siirtykää avaruuslentoliikenteen kanaville, vaikkapa... hetkinen vain... kanavalle 72."

"Tuota... millä kanavalla me olemme nyt?"

"Tämä on kansallinen vapaakanava numero 132, juuri nyt rahdinkuljettajien käytössä."

"Kiitoksia. Vaihdamme kanavaa."

"Hän ei siis ollut Kaat Heot," totesi Sergei tietokoneen kytkeytyessä uudelle kanavalle.

"Korvakuulolta en olisi kyennyt yhtään parempaan kuin tietokoneemme," sanoi Isoisä. "Me emme ole ehkä vielä kyllin virittäytyneitä tunnistamaan heitä äänestä."

Maan, ja varsinkin kiinalaisella mittapuulla heidän puhetapansa oli ollut varsin pelkistetty. Koonilaisten keskuudessa se ei kuitenkaan ollut merkki epäystävällisyydestä, sillä tuapsaamin ja muidenkin koonilaisten kielten kielioppi tunsu vain yhden puhuttelumuodon, jota käytettiin samalla tavoin hallitsijoita kuin vaikkapa omia lapsiakin puhutellessa. Koonilaisten keskuudessa sen paremmin kunnioitus kuin röyhkeysään eivät ilmentäneet itseään kieliopillisin keinoin.

Saatuaan vastauksen uudelta kanavalta Isoisä toisti pyyntönsä. Tällä kerralla puhuja ei ollut yhtä valmistautunut kuulemaansa.

"Odottakaa hetkinen," kuului hämillinen ääni kanavalta. Ja sitten, tovin kuluttua: "Meillä ei ole teidän viitettänne. Voitteko kertoa, kuka tietää teidän tulostanne?"

"Avaruusvaltuutettu Puan Toem tuntee meidät parhaiten. Voitko opastaa meidät yhteyteen hänen kanssaan?"

"Hetkinen, yritän." Tällä kertaa seurasi usean

minuutin pituinen hiljaisuus. Ja sen päätteeksi: "Hän on kanavalla 48."

"Kiitoksia."

"Byrokratiaa," myhäili Isoisä itsekseen kanavan vaihtuessa jälleen ja rykäisi hieman.

"Puan Toem, kuuletko meitä?"

"Kuulen. Keitä te olette?"

"Minä olen Qi Liang Jin ja seurassani on myös neljä muuta."

"Qi Liang Jin?" toisti Puan Toem ennen kuin Isoisä ehti jatkaa. "Tuletteko te planeetta Kirjopinnalta?"

"Tulemme. Pyydämme, että..."

"Odottakaa hetkinen."

Avaruusdiplomaattien kärsivällisyydellä he nojautuivat istuimiinsa valmiina odottamaan arvaamattoman pituisen ajan ja käymään läpi kenties vielä useitakin puhekuppanin vaihdoksia. Odotuksesta ei tullut kovin pitkä.

"Teille on opaste seuraavalla vyöhykkeellä, kanavalla 108," sanoi Puan Toem äkkiä. Yhteys katkesi.

"Hänellä taisi olla kiire," tuumaili Hua Lei.

Tietokone etsi heille ilmoitetun kanavan. Tällä kertaa ensimmäinen kutsu tuli planeetalta käsin.

"Qi Liang Jin, kuuletko?" kuului radiosta, ei tuapsaamin kielellä, vaan mandariiniinaksi, ellei aivan puhdasoppisesti niin ainakin täysin ymmärrettävästi.

"Kuulen," vastasi Isoisä hyvillään vieraanvaraisuudesta.

"Voitko seurata kolmiväriopastetta?"

"Uskon voivani," sanoi Isoisä yrittäen nopeasti arvata, mitä sana tarkoitti.

"Punainen alhaalla, vihreä yläoikealla," sanoi ääni. Aina palveluultis tietokone ryhtyi viivyttelämästä ohjaamaan alusta heidän ympärilleen syttyneen lasersädekimppun keskiviivaa seuraten. He pääsivät vihdoin sukkeltamaan planeetan ilmakehään.

Mutta heidän huolensa eivät olleetkaan ohitse. Heidän selkäytimiensä vaiheilla leijaillut varoittava tunne sai äkkiä kouriintuntuvan kiinnostuksen, kun tietokone pyysi yllättäen lupaa ylittää normaalikäytännön mukaisen

laskeutumiskulman. Isoisä salli sen, jotta he pysyisivät verkalleen kääntyvän opastesäteen keskiviivalla. Tietokone ei kuitenkaan tyytynyt, vaan pyysi seuraavaksi lupaa ylittää sääntömääräinen turvaraja.

He vilkuilivat toisiinsa. Sovinnaiseen, sääntöjen mukaiseen lentämiseen tottuneista avaruuslentäjistä ehdotus tuntui varsin uhkarohkealta.

"Ylitetään," päätti Isoisä ja jatkoi sitten kumppaneilleen: "Mentävähän se on. Jos haluamme laskeutua, se on kai tehtävä heidän tavallaan."

Heidän saapuessaan stratosfääriin hidastusvoimat laskeutuivat vähitellen heidän ylleen kuin röykkiö lyijyharkkoja. Heidän istuimensa voihkivat heidän allaan kannatellessaan keveyteensä nähden aivan liian raskasta kuormaa. Kun sääntömääräinen turvaraja oli ylitetty, jäljellä oli enää tekninen turvaraja, ja jossakin sen takana väijyi valkohehkuinen kuolema. Työlästi hengittäen he laskivat mielessään pitkiä sekunteja rasituksista piittaamattoman tietokoneen luetellessa ylitettyjä lämpörajvoja ja muita rikkomuksia heidän suhiseviin korviinsa. Lopulta heidän kärsivällisyytensä palkittiin ja paine hellitti vähitellen.

"Huh!" huokaisi Hua Lei. "Laskeutuvatko he aina yhtä rajusti kuin me?"

"Mene tiedä," vastasi Isoisä. "Taidanpa vihjata heille meidän rajallisesta kestokyvystämme sopivan hetken tullen."

Hidastuksen jäljiltä vielä hiukan pökerryksissä he katselivat ulkona levittäytyvää maisemaa tietokoneen ohjatessa alusta yhä alemmaksi. Kauempana levittäytyi rakennettu alue, kenties pieni kaupunki. Itse he olivat matkalla vihertävälle mutta syrjäisemmälle ja tyhjän näköiselle alueelle. Ehkäpä koonilaisetkin rakensivat lentokenttensä loitolle asutuksesta? Silmiään teroittaen he saattoivat erottaa pienen, neulamaisen, kimaltavan maston, josta heidän alustaan hinausköyden tavoin johdettava sateenkaaren väreissä hehkuva lasersädekimp- pu lähti.

Pian he saattoivat jo erottaa alitseen soljuvan koonilaisen metsän kasvit. He lähestyivät loivasti mutta

uhkarohkean nopeasti vähitellen avoimemmaksi käyvää maanpintaa. Tietokone ohjasi heidän alustaan nopein, terävin sysäyksin pysytellessään säteiden opastuksessa.

"He taitavat taluttaa meidät pihamaalleen asti," totesi Isoisä. "Perusteellista työtä!"

Heidän lentonsa päättyi, ei kestopäällysteelle, kuten he olivat odottaneet, vaan lyhyeksi leikatulle nurmelle. Loitolla edessäpäin oli lasersäteet lähettänyt masto, lähempänä etuvasemmalla oudon näköinen, kuusikulmaisista, eri aineisista laatoista koottu palloholvi. Muuta nähtävää paikalla ei juuri ollut.

"Jäämmekö odottamaan vai lähdemmekö itse ulos?" kysyi Sergei.

"Odotetaan," vastasi Isoisä. "Meitä tullaankin jo hakemaan."

Eräästä palloholvin aukosta astui esiin hoikka, vaaleanharmaa olento, jonka ruumiinrakenne ja kävelytapa toivat mieleen pikemminkin hyönteisen kuin ihmisen. Olennon tasainen väri viittasi tämän olevan alasti ja vaila mukana kannettavia esineitä. He eivät havainneet tämän kasvoissa muita piirteitä kuin kaksi suurta, sähköyvää silmää.

"Seuraa minua," kehotti radiosta kuuluva ääni. "Johdatan sinut suojan sisälle järjestelmään liittymistä varten."

Olento seiso i paikoillaan. Se oli ilmeisesti lausunut itse äskeiset sanat, vaikka he eivät havainneet sillä suuta tai muuta ruumiinaukkoa, jolla se olisi näyttänyt äänteet muodostavan. Olento ei myöskään läheskään vastannut ulkokuodoltaan heidän koonilaisista näkemiään kuvia.

"Meitä on viisi," vastasi Isoisä. "Tulevatko muutkin?"

"Ohjeet on tarkoitettu soveltuvin osin teille kaikille," vastasi ääni.

"Yhden on jäätävä," muistutti David heitä turvallisuusmääräyksistä.

"Pitäisikö niitä soveltaa täällä?" kysyi Sergei.

"Sovelletaan vain," päätti Isoisä. "Määräykset ovat olemassa juuri arvaamattomia tapauksia varten."

"Toivottavasti he eivät pidä sitä luottamuksen puutteena."

"He lienevät jo tottuneet kaikenlaisiin vierailijoihin", arvioi Hua Lei.

"Neljä meistä tulee," ilmoitti Isoisä vastaanottajalle.

"Selvä." Vastauksesta ei voinut havaita minkäänlaista tunnereaktiota.

Wai jäi alukseen ja muut astuivat hiljaa ulos aluksen ovesta, ikään kuin varoen häiritsemästä aluksen ympärillä leijuvaa ilmapiiriä. Havaittuaan viimeisen heistä tulleen ulos olento lähti astelemaan hitaasti kohti palloholvia. He seurasivat sitä kummastunein mielin.

Läheltä holvi näytti korkeammalta kuin kaukaa, vaikka he näkivät yhä pienemmän osan sen kaarevasta pinnasta. Vaatimattomat, kuusikulmion puolikkaan muotoiset kulkuaukot olivat tilavia kuin juhlasalin pariovet. He seurasivat olentoa hämyisään holviin, jonne virtasi päivänvaloa muutamien läpinäkyvien seinälaattojen läpi.

Holvi oli sisältä lähes tyhjä. Sen kovalla, lasista tai keraameista tehdyllä lattialla seisoivat muutamia olentoja, jotkut hievahtamatta paikoillaan, jotkut rykelmänä työskennellen jonkin keskelleen kätkeytyvän kohteen kimpussa. Holvin ainoa ääni oli olentojen liikkeistä syntyvä, seinistä oudosti kaikuva suhina ja rapina.

"Tämä on Heep Tuakin paikallinen ryhmittymä," kaajahti mandariininkielinen ilmoitus holvin sisällä. "Valitkaa itsellenne sopiva kumppani ja liittymismenettely."

He katselivat hämillään ympärilleen ymmärtämättä, mitä lause tarkoitti tai kuka sen oli sanonut.

"Kertoisitko, kuinka pääsemme tapaamaan Puan Toemin?" pyysi Isoisä.

"Määrittele Puan Toem tarkemmin," kehotti ääni.

"Puan Toem on avaruusvaltuutettu, joka hoiti yhteyksiä planeetta Kirjopintaan ja tuntee meidät henkilökohtaisesti."

"En tiedä, miten hänet voi tavata," vastasi ääni.

"Tietävätkö muut täällä?"

"Hetkinen." Tuokion hiljaisuuden jälkeen ääni jatkoi: "Me emme tiedä."

"Tunnetteko te Puan Toemin?"

"Meillä ei ole tietoja Puan Toemista."

"Tunnetteko te muita avaruustutkijoita?"

"Meillä ei ole tietoa avaruustutkijoista."

"Entä hallinnon piirissä työskenteleviä?"

"Meillä ei ole tietoa heistä."

"Keitä te tunnette?"

"Me olemme säännöllisesti yhteydessä neljään eri paikalliseen ryhmittymään sekä yhteen planeettaa kiertävään solmuasemaan."

Nyt he olivat päässeet kasvokkain vastaanottajiensa kanssa, mutta näytti siltä, että keskustelu ei sujuisi paljoakaan helpommin kuin radioitse. Koska heidän oppaansa oli jo kääntänyt heille selkensä, he päättivät ottaa vapauden katsella ympärilleen holvin eri tahoilla. He lähestyivät varovaisesti yhtä työskentelevien olentojen ryhmää. Samalla he panivat merkille, että nämä olivat kaikki erilaisia, eri pituisia ja värisiä, eri tavoin rakentuneita ja liikkuvia. He havaitsivat holvissa vain pari, kolme olentoa, joilla oli lajikumppani.

"Jotakin on nyt vinossa," sanoi Hua Lei hiljaa. "Nämä eivät ole niitä olentoja, joihin me olimme yhteydessä."

"Hiukan oudolta tämä kieltämättä vaikuttaa," vastasi Isoisä. "Onkohan täällä tapahtunut jonkinlainen vallankumous tai planeetan haltuunotto?"

Työskentelevien olentojen selkien lomaan jäi juuri kyllin suuri rako heidän kurkistaa, mitä piirin keskellä oli tekeillä. Ääneti uurastavat työskentelijät eivät tuntuneet piittaavan heidän uteliaisuudesta. Ensimmäisenä piiriin kurkisti Sergei, joka säpsähti näkemästään. Keskellä lattiaa oli menossa leikkaus!

Vasta, kun muutkin olivat vilkaisseet piiriin, Sergein näkemä kuva alkoi hahmottua hänen mielessään. Hän kurkisti uudelleen olentojen selkien välistä. Leikkaukseksi työssä oli jotakin perin outoa. Lattialla sisikunta avoinna makaavalta olenolta puuttui puolitoista raajaa ja muutamat muutkin sen ruumiin kohdista näyttivät siltä, kuin niistä olisi puuttunut jäsen. Muut olennot asettelivat pieniä, meren vaahdon tavoin valkoisena kimaltavia kudospaloja sen ruumiin avoimiin kohtiin, kuka instrumentein, kuka taas omin tarttumaelimin. Yksi olennoista siveli käsiteltävänä

olevaa kohtaa veden kaltaisella nesteellä.

"Mitä täällä on tekeillä?" hämmästyi Hua Lei ääneen. Hän ei suunnannut kysymystään erityisesti kenellekään, mutta näkymättömät korvat hänen ympärillään kuuluivat hänen kysymyksensä.

"Työ 415: kasvienhoitaja," vastasi ääni heidän ympärillään.

"Hirvittävä onnettomuus," sanoi Sergei myötätuntoisesti, nyt venäjäksi ja hiljaisemmalla äänellä, kuin varoen liiallista tunkeilevaisuutta.

"Onko hän... loukkaantunut?" uskaltautui Hua Lei kysymään ilmeistä itsestäänselvyyttä kohti kattoa.

"Ei," kaikui häkellyttävä vastaus.

Hua Lei ja Isoisä kurkistivat olentojen työntekoa uudelleen.

"He vain asettavat yhä lisää ja lisää kudosta paikoilleen," sanoi Hua Lei puoliääneen tovereilleen.

"Ehkäpä tuo on heidän tapansa lisääntyä," tuumi Isoisä ajatuksesta huvittuneena.

"Eikö sairaalasali olisi ystävällisempi ympäristö tehdä tuota?" ihmetteli David.

"He eivät ehkä sitä tarvitse. Ja meidän voi olla paikallaan vetäytyä loitommaksi, mikäli aiheutamme tartuntavaaran, josta he eivät tiedä."

He siirtyivät keskenmälle holvia, outojen, jähmeästi paikoillaan seisovien olentojen liikkumattomien katseiden alle.

"Mitä te sanotte tästä?" kysyi Hua Lei kumppaneiltaan.

"Minä ehdotan, että häivymme täältä ja kokeilemme onneamme kaupungissa, jonka näimme," sanoi Sergei. "Näistä tuskin on apua Puan Toemin etsimisessä."

"He eivät taida juuri tuntea samoja henkilöitä kuin me," sanoi Isoisä. "Ehkäpä he eivät ole lainkaan täkäläisiä. Ja ollakseen aktiivisia vallanpitäjiä he ovat meidän suhteemme varsin välinpitämättömiä."

"Heidät kuitenkin annettiin oppaiksemme. Heidän täytyy siis olla kai ainakin yhteistyössä koonilaisten kanssa."

"Puan Toem opasti meidät heidän ohjaukseensa,"

muistutti Hua Lei. "Ja kuitenkin he eivät tunne häntä."

"Etsitään joku, joka osaa neuvoa meitä," päätti Isoisä.

He katsoivat ympärilleen, ja todettuaan, että kukaan ei odottanut heidän jäävän, he lähtivät kohti tuloaukkoaan.

"Tarvitsetteko vielä opastusta?" kysyi opastava ääni heidän lähestyessään aukkoa.

"Kysymmekö lisää?" kysyi Isoisä. Muut nyökkäsivät, koska eivät keksineet parempaakaan ajatusta.

Isoisä kääntyi holvin keskustaan päin.

"Oletteko te koonilaisia?" hän kysyi.

"Me toimimme tällä planeetalla," vastasi ääni.

"Kuka antoi teille tehtäväksi ottaa meidät vastaan?"

"Tehtävä annettiin vapaakanavalta."

"Miksi te puhutte kiinaa?" yritti Isoisä vielä tunkeutua ymmärtämättömyyden muurin läpi.

"Meille annettiin ohjeet puhua teille kiinaa."

"Selvähän se," mutisi Sergei puoliääneen. "He alkoivat puhua kiinaa, kun kerran käsky kävi."

"Tarkoitin: miten te opitte kiinan kielen?"

"Omaksuttuamme sanaston omaksuimme kieliopin ja idiomaattiset rakenteet."

"Me emme taida osata asettaa kysymyksiämme oikein," totesi Isoisä kumppaneilleen ja kääntyi kohti uloskäyntiä.

"Tarvitsetteko vielä opastusta?" kysyi ääni jälleen.

"Kiitos, tämä riittää," vastasi Hua Lei.

"Opastus päättynyt."

He lähtivät holvista.

"Mekaanisen oloista väkeä," sanoi Hua Lei heidän suunnatessaan majakkamaston ohi kohti edessä kasvavaa metsää.

Kävelymatkaa oli muutama kilometri. Matkallaan he pääsivät tutustumaan koonilaiseen metsään lähietäisyydeltä, ainoana turvanaan hatara arvio siitä, että paikalliset luontokappaleet eivät myrkyttäisi heitä tai popsisi heitä suuhunsa. Metsässä tarpominen oli yhtä raskasta kuin maapallollakin, mutta sen äänet kuulostivat erilaisilta. Kasvit suhisivat tuulessa hiljaa ja taka-alalla pysytellen, ja niiden joukossa lymyivät eläimet tuottivat useammin sähköhdyksiä ja narskahduksia kuin laulunomaisia ääniä.

Maasto muuttui heidän ilokseen helpommaksi, ennen kuin he ennättivät väsyä liiaksi. Ja tuota pikaa ilmaantui harvenevan kasvillisuuden joukkoon rakennuksia ja jopa vaaleanharmaa tie.

"Jututetaan ensimmäistä vastaantulevaa koonilaista," ehdotti Hua Lei.

"Älkää kävelkö keskitiellä!" varoitti Isoisä. "Me emme vielä tiedä, millä he täällä ajavat ja ehdimmekö me väistää toisiamme."

"Nyt ei taida olla ruuhka-aika," tuumaili Sergei vilkaisten tyhjää tietä kumpaankin suuntaan. Hän oli kuitenkin tuskin lopettanut lauseensa, kun heidän ohitseen porhalsi kaupunkia kohti nivelistä koostuva, toistakymmentäpaikkainen monipyöräinen ajoneuvo, jonka tarmokas matkanteko ei juuri rohkaissut viittomaan sitä pysähdyksiin.

"Kuinka täällä saa peukalokyydin?" kysäisi Sergei.

"Ei hätää," rauhoitteli Isoisä. "Olemme perillä tuossa tuokiossa."

Kaupunki oli väljästi rakennettu mutta tarkkarajainen ja Maan mittapuulla pieni. He saapuivat nopeasti sen keskiosiin ja näkivät lopulta, mitä olivat odottaneetkin: tuttuja, tummahipiäisiä koonilaisia kulkemassa katuvarsia pitkin ja aukoiden poikki tutunmuotoisesta rakennuksesta toiseen. Näiden lisäksi kaduilla liikkui myös olentoja, joita he eivät tunnistaneet, mutta jotka saattoivat hyvinkin olla heidän laskeutumispaikallaan viihtyvää tyyppiä.

"Mikä noista on matkamuistomyymälä?" kysyi Hua Lei katsellen metallisia ja luonnonkivisiä, paikoin kohtalaisen korkeitakin rakennuksia. Päinvastoin kuin Maan kaupunkirakennukset, ne eivät juuri kavaltaneet luonnettaan ja käyttötarkoitustaan niitä ulkoa päin katseleville Maan vierailijoille.

"Kysykäämme sitä Puan Toemilta, kunhan olemme ensin löytäneet hänet," kehotti Isoisä.

"Huomio," lausahti Sergei. Yksi koonilaisista, arviolta keski-ikäinen ja naispuolinen, oli tulossa heitä kohti, ilmeisesti aikoen sivuuttaa heidät läheltä.

"Anteeksi," puhutteli Isoisä tätä. "Tahtoissimme tietää,

missä..."

"Kysy muilta," vastasi koonilainen ja jatkoi matkaansa. Kerrattuaan mielessään koonilaisten erilaiset äänenvärit he päätyivät arvioimaan, että vastaus ei ollut tyly, mutta ei erityisen huomaavainenkaan.

"Ei hätää," sanoi Sergei. "Seuraava on jo tulossa."

Tämä oli nuori ja miespuolinen, mutta vastaus, jonka he saivat oli täsmälleen sama.

"Jopa jotakin!" puuskahti Hua Lei. "He eivät halua edes puhua kanssamme!"

"Pelkäävätköhän he meitä?" arvaili Sergei. "Vai onko meissä jotakin vastenmielistä?"

"Näin kaukana kotoa ei kannattane tehdä hätäisiä arvioita," sanoi Isoisä. "Jatketaan yrittämistä ja katsotaan, mitä tapahtuu."

Seuraava ohikulkija ei ollut edellisten kaltainen, vaan heitä päätä pitempi ja jälleen hyönteisenomainen olento. Heidän aiemman tuttavuutensa tapaan tämäkin oli tasavärinen, pyöreäpäinen ja sähköväsilmäinen.

"Voisitko kertoa, missä Puan Toem oleskelee," puhutteli Isoisä olentoa.

"Määrittele Puan Toem tarkemmin," pyysi olento, kuten he olivat hiukan pelänneetkin.

"Puan Toem on avaruusvaltuutettu, joka hoiti yhteyksiä planeetta Kirjopintaan ja tuntee meidät henkilökohtaisesti," selitti Isoisä.

"Etsittekö te avaruustyökeskusta?" kysyi olento.

"Etsimme," vastasi Isoisä ilahtuneena. Ainakin nimi kuulosti sopivalta Puan Toemin olinpaikaksi.

"Avaruustyökeskus on tuolla mäellä olevan vesiputouspengerryksen ja metsäkadun rajaaman rakennusryhmän kolmanneksi korkein rakennus. Havaitsetteko sen?"

Olento kohotti kättä vastaavan raajansa osoittamaan heidän kulkemansa kadun suunnassa kauempana kohoavaa matalahkoa kukkulaa. Isoisä tähyisi hetken rakennusten joukkoon.

"Havaitsemme," hän vastasi. "Kiitos neuvosta."

"Selvä," vastasi olento ja jatkoi matkaansa.

"Me tunnemme nuo kohta paremmin kuin

koonilaiset," sanoi Sergei myhäillen heidän jatkaessaan matkaansa.

He herättivät vain vähän huomiota matkallaan avaruustyökeskukseen. Koonilaisten silmät olivat ilmeisesti siinä määrin tottuneita vieraisiin olentoihin, että Maan asukkaat eivät hätkähdyttäneet ulkomuodollaan ketään heistä. Nämä saapuivat kenenkään puuttumatta osoitetun rakennuksen avaralle piha-aukiolle.

"Kotoisen näköinen kerrostalo," sanoi Hua Lei katsellen pääasiassa lasin kaltaisesta läpikuultavasta aineesta koottua korkeuksiin kohoavaa seinää.

He kävelivät niinkään kotoisen näköiselle ulko-ovelle, mutta Davidin vedettyä sen heille auki rakennuksen vivahteet alkoivat vähitellen muuttua vieraammiksi. He olivat pohtineet, miten selittää asiansa mahdolliselle eteisaulan ovenvartijalle, mutta totesivat ongelman poistuneen itsestään, koska mitään eteisaulaa tai vartijaa ei ollut olemassakaan. Oven takaa johti suora, kapea, salaperäisen tummansiniseksi verhoiltu käytävä suoraan rakennuksen uumeniin. Keskeltä rakennusta löytyi sen lävitse nouseva kuilu, jota täytti ilmeisesti portaiden virkaa toimittava leveä ruuvimainen pinta sekä sen keskitse nouseva läpikuultava putki. Putki oli todennäköisesti osa hissien tapaan toimivaa nostolaitetta, mutta koska sen toimintatapa ei valjennut heille, he turvautuivat omiin jalkoihinsa ja lähtivät kipuamaan ruuvipintaa pitkin ylöspäin.

"Nyt pitäisi taas löytää joku, jolta kysyä," sanoi Hua Lei.

Kolmannesta kerroksesta oli sillaketta pitkin ruuvipinnalle tulossa nuorehko koonilainen. He pysähtyivät sillakkeen pään kohdalle.

"Onko Puan Toem tässä rakennuksessa?" kysyi Isoisä koonilaiselta. Tämä hämmästyi hiukan heidät nähdessään, mutta toipui hämmästyksestään saman tien.

"Kahdeksas kerros," sanoi koonilainen ja jatkoi matkaansa heidän sivuitseen ja alaspäin.

He nousivat saamansa neuvon mukaisesti kahdeksanteen kerrokseen. Sillakkeen päässä oli ovi ja oven vieressä joukko kiviseinään väriaineilla huolellisesti

kirjoitettuja tuapsaamin kielisiä opasteita. Symmetriaa ja jaollisuutta rakastavat koonilaiset olivat laskiessaan ottaneet käyttöön kaksitoistajärjestelmän ja ulottaneet sen laskennon lisäksi myös kieleensä. Sijainnistaan riippuen samat kaksitoista kirjoitusmerkkiä saattoivat olla numeroita, ääntiöitä tai kerakkeita. Harjoituksen vuoksi he lukivat kaikki opasteet läpi mutisten sanat itsekseen ääneen.

"Kokeilisimmeko ensiksi osastoa nimeltä 'kulttuurinvaihto'?" ehdotti Isoisä.

Päätäväisesti he astuivat ovesta sisään. Aivan suoraan etsimäänsä kohteeseen he eivät kuitenkaan onnistuneet marssimaan, sillä huolimatta opasteen selkeästä jaottelusta sisällä ei ollut lainkaan näkyviä "osastoja", vaan rakennuksen halki jatkuva avara sali, jonka sisällä toimeliaat työntekijät vaeltelivat työpisteestä toiseen. Yksi työntekijöistä huomasi heidät ja lähestyi heitä epäroivasti, katsellen heitä kiireestä kantapäähän miltei huvittavan tarkasti.

"Miten voin auttaa?" hän kysyi.

"Haluaisimme tavata Puan Toemin, ellei hänellä ole liian kiire," sanoi Isoisä. "Hän tuntee meidät ja tietää, että olemme oikeissa tavata hänet."

"Tätä tietä, olkaa hyvät." Työntekijä lähti johdattamaan heitä pitemmälle saliin vilkuillen heitä tuon tuosta vaivautuneen näköisenä.

"Mahdoimmekohan tulla huonoon aikaan?" lausahti Isoisä tovereilleen kiinaksi.

He eivät ehtineet pohtia asiaa enempää, sillä samassa Puan Toem oli heidän edessään hyvin todellisena ja käsin kosketeltavana, vaikkakin puolittain selin keskustellessaan seisten muutaman muun koonilaisen kanssa. Heitä opastanut työntekijä poistui ja samassa Puan Toem huomasi heidät.

Isoisä tervehti ja esitteli koko ryhmän. Puan Toem oli ilmeisen yllättynyt, eikä löytänyt heti sanoja vastatakseen heille.

"Te olette siis Kirjopinnalta," hän sanoi lopulta. "Oletko sinä, Qi Liang Jin, sama, jonka kanssa olemme vaihtaneet sanomia?"

"Olen. Yhteydet katkesivat sittemmin, emmekä tienneet, mitä oli tapahtunut. Siksi tulimme paikalle henkilökohtaisesti."

"Kuka lähetti sinut?"

"Edustan Maan kaikkia kansoja, sen avaruushallintojen yhteenliittymää sekä oman valtakuntani hallitusta. Tulin tänne hallitukseni ja avaruusasiantuntijoiden yhteisestä toimeksiannosta."

Puan Toem punnitsi hetken seuraavaa lausettaan.

"Onko Qi Liang Jin sinun ruumiillisesti läsnäolevan olemuksesi nimi, vai sinun edustamasi olennon nimi? Ja kenen ajatukset oli talletettu sanomiin, jotka vastaanotimme?"

"Qi Liang Jin on minun nimeni, havaitsemasi ruumiin ja sen määrittelemän olennon nimi," vastasi Isoisä silmää räpäyttämättä. "Ne sanomista, jotka minä lähetin omissa nimissäni, olivat minun luomiani tai valmiista, yleisesti tunnetuista tiedoista kokoamiani."

Tieto näytti yllättävän heidät.

"Tämä asia taitaakin vaatia perehtymistä," sanoi Puan Toemin vieressä seisova koonilainen.

"Olet oikeassa," vastasi Puan Toem. "Minun täytyy koota oikeat henkilöt paikalle." Hän kääntyi jälleen puhuttelemaan Isoisää. "Kerro meille, miksi te tulitte tänne."

"Me haluamme tutustua avaruuden muihin kansoihin. Vaihtamiemme sanomien perusteella oletan teidän haluavan samaa. Ja toistaiseksi tutustumisprosessimme lienee vielä kesken."

"Mitä tai ketä varten te haluatte tutustua meihin?"

"Tämä halu lienee sisäinen ominaisuutemme. Ympäristöön ja toisiin olentoihin tutustuminen on meille normaali tapa oppia tuntemaan maailmaa ja toimimaan siinä mielekkäästi."

Puan Toem ei vastannut heti, vaan vaihtoi merkitsevän silmäyksen puhukumppaniensa kanssa.

"Palatkaa aluksellenne," hän sanoi sitten. "Me tulemme noutamaan teitä huomenna keskipäivällä."

Heidän häkellyksekseen Puan Toem kääntyi selin ja jatkoi keskusteluaan toisten koonilaisten kanssa ikään

kuin vierailijoita ei olisi milloinkaan paikalla ollutkaan. He poistuivat paikalta hiljaisina ja hämmentyneinä.

"Lienemmeköhän me aivan tervetulleita tänne?" ihmetteli Hua Lei heidän laskeutuessaan ruuvipintaa pitkin.

"No, meitä ei otettu vastaan kuten arvovieraat olisi otettu Maassa vastaan," myönsi Isoisä. "Mutta älkäämme heittäkö vielä toivoa. Tähän kaikkeen voi olla hyvä syy. He saattavat olla jopa väsyneitä meidänkaltaistemme vierailijoiden paljouteen."

"Palaammeko alukselle, vai teemmekö ensin pienen tutustumiskierroksen?" kysyi Sergei.

"Lienee paikallaan palata suoraan alukselle," vastasi Isoisä. "En tiedä, onko meidän viisasta yrittää toimia täällä omin päin, ennen kuin tunnemme yhteiskunnan hiukan paremmin."

* * *

He odottivat. Puan Toem ei ollut ilmoittanut tarkkaa aikaa tulolleen, mutta keskipäivä oli jo lähestymässä. He eivät myöskään tienneet, minne tai mitä varten heidät oli luvattu noutaa, eivätkä myöskään olleet onnistuneet tavoittamaan Puan Toemia enää valoaloilta. Sergei, Wai ja David olivat jaloittelemassa nurmella aluksen ulkopuolella, Isoisä ja Hua Lei olivat sisällä aluksessa.

Heidän aluksensa oli saanut olla paikoillaan kenenkään siihen puuttumatta. Laskeutumistilaa oli riittämiin sen ympärillä halukkaille, joita tosin ei ollut missään vaiheessa näkynyt. Kaikki paikalla tapahtuva toiminta syntyi heidän liikuskelustaan aluksen ympäristössä sekä outojen olentojen satunnaisista käynneistä palloholvin ulkopuolella.

Sillä kerralla heitä kuitenkin odotti tavallisesta poikkeava näky. Yksi vaaleanharmaista olennoista makasi hievahtamatta nurmella aluksen ja palloholvin puolivälissä.

"Ottaakohan se aurinkoa?" tuumaili Sergei. "Tuon tyyppinen iho vain ei taida olla kovinkaan nopeaa ruskettumaan."

"Käydään katsomassa," sanoi David.

He tulivat olennon luokse. Tämä ei näyttänyt reagoivan heidän läsnäoloonsa millään tavoin. Sen suuret, sähköyvät silmät tuijottivat rävähtämättä taivaalle.

"Oletko kunnossa?" kysyi Sergei olennolta, varmuuden vuoksi tuapsaamin kielellä.

"Minulla on tunnistamaton ongelma kaulan alueella," vastasi olento. Ääni tuntui tulevan sen rinnasta; he eivät ainakaan havainneet sen kehossa suuta, jolla se olisi voinut sanat lausua.

"Tarvitset siis apua."

"Odotan parhaillani paikalle tulevaa auttajaa."

"Voisimmeko me auttaa myös?" kysyi Wai. "Voisimme esimerkiksi kantaa sinut sisälle holviin."

"Jos tahdotte, voitte tehdä sen."

He tulkitsivat vastauksen myöntäväksi ja tarttuivat kiinni olentoon, Sergei hartioihin, David lantioon ja Wai jalkoihin. Olento oli kevyt, selvästi kevyempi kuin ihmiset keskimäärin. Se säteili myös vähemmän lämpöä ja sen iho oli kuivempi kuin ihmisolentoilla. Olento makasi heidän kannettavanaan liikahtamatta, itse asiassa edes lihastakaan väräyttämättä. Oliko se halvaantunut?

"Oletko liikuntakyvytön?" kysyi Sergei olennolta.

"En," vastasi olento.

"Jäit kuitenkin ulos makaamaan."

"Tällä hetkellä liikkumattomuus on edullisin olotila."

He kantoivat olennon sisään yhdestä holvin aukoista. Muuan toinen olento, lyhyempi ja vantterampi oli juuri poistumaisillaan toisesta aukosta, kun se huomasi heidät ja kääntyi heitä kohti. Sillä oli mukanaan pieni, vaalea kotelo, jota se kantoi kainalossaan.

"Onko tässä hyvä?" kysyi Wai olennolta heidän laskiessaan sen holvin lattialle.

"On," vastasi olento. "Nyt minun on lopetettava puhuminen."

Lyhyempi olento istuutui enemmittä selityksittä edellisen pääpuoleen ja asetti tämän pään jalkojensa välille. Olennot pysyttelivät tässä asennossa hievahtamatta minuutin, ehkä parikin ihmisten seuratussa uteliaina tapahtumia vierestä. Kun jokin näkymätön merkki kertoi

lyhyemmälle olenulle heidän odottaneen kyllin kauan, se tuki jalkansa toisen olkapäitä vasten ja tarttui tukevalla otteella tämän päähän.

"Tämä kaveri taitaakin olla talon kiropraktikko," totesi Sergei venäjäksi. "Mutta tuo ote vaikuttaa kyllä melko karskilta."

"Ehkä se auttaa nikamaongelmissa," vastasi David.

Lyhyempi olento veti. Sen vartalossa ei näkynyt ponnistuksesta pullistelevia lihaksia, mutta oli ilmeistä, että se käytti paljon voimaa. Kului muutama hiljainen sekunti, ja sitten terävä, etova ritsahdus. He katsoivat maassa makaavaa olentoa ja pyörähtivät samassa pois päin kauhun vallassa. Lyhyempi olento piteli käsissään toisen vartalosta irti repeytynyttä päätä!

David oli ensimmäinen, joka rohkeni kääntää katseensa takaisin olentoihin. Pitemmän olennon päätön vartalo makasi hievahtamatta maassa samalla, kun lyhyempi olento muina miehinä käsitteli sylissänsä olevan pään repeytynyttä kaulapintaa mukanaan tuomin välinein. Missään ei näkynyt verta tai muita elinnesteitä, jotka olisivat saattaneet vuotaa päänsä menettäneestä olennosta.

"Eikö hän... kuollut?" sopersi David. Lyhyempi olento pysähtyi hetkeksi miettimään.

"Ei," se vastasi ja jatkoi työtään.

"Mitä sinä teet?" kysyi Sergei havaittuaan, mitä oli tekeillä.

"Puhdistan edellisen kaularangankatkaisun yhteydessä kudoksiin päässeitä epäpuhtauksia," vastasi olento. "Ne häiritsivät ruumiin kemiallisia prosesseja sekä heikensivät yleisesti kaulan seudun kudoksia."

Olento asetti pään omistajansa vatsalle odottamaan ja siirtyi puhdistamaan vartalon puoleista katkaisupintaa. Maan asukkaat katselivat työtä silmät ymmyrkäisinä hämmästyksestä. He näkivät, kuinka lyhyempi olento työnsi otsastaan imukärsän näköisen ulokkeen, jolla se levitti kellertävää nestettä katkenneen kaulan vaaleankuultaviin kudoksiin, ja kuinka se lopulta asetti pään takaisin paikoilleen ja kiinnitti sen kaularankaan yhdellä rajulla työnnöllä.

He odottivat. Ja he odottivat. Ikuisuudelta tuntuneen ajan jälkeen pitempi olento lopulta liikautti pari kertaa tunnustelevasti käsivarsiaan ja kömpi sitten pystyyn ilmeisesti ongelmastaan päässeenä. Vain sen kaulaa kiertävä irvokas repeytymissauma kieli sille tehdystä säpsähdyttävästä toimenpiteestä.

"Oletko kunnossa?" kysyi Sergei olenolta yrittäen saada horjuvat polvensa kantamaan.

"Olen," vastasi olento lyhyesti ja poistui paikalta.

Heidän katsoessaan toisalle he havaitsivat myös lyhyemmän olennon olevan jo matkalla pois.

"Pää irti, pää kiinni, ja sillä hyvä," ihmetteli David.

"Hehän purkavat ja kokoavat toisiaan kuin..."

Oivalluksen kipinä vilahti silmäparista toiseen ja sytytti heille ymmärryksen valon.

"Koneita!" nauroi Sergei niin, että holvi kaikui. "Me olemme joutuneet koneiden pariin!"

"Veljet kertoivat meille tästä aikoinaan," muistutti David, naurussa suin hänkin. "Avaruuden eri kulmilla on liikkeellä biologisista rakenneosista koottuja robotteja, tai mekanoideja, virallista termiä käyttääksemme. Meillä niitä ei liene näkynyt, mutta mikäpä estäisi niitä esiintymästä täällä päin vaikka kuinka runsain määrin. Ne osaavat kukin tehdä itsestään jäljennöksiä ja siten ikään kuin lisääntyvät elävien olentojen tapaan."

"Sittenhän aiemmin näkemämme leikkaus olikin itse asiassa synnytys," sanoi Wai.

"Ehkäpä hyvinkin. Vaikka voivathan ne tietysti vahingoittuakin ja vaatia korjausta."

Sergei käänsi katseensa kohti palloholvin lakea.

"Missä teidät on valmistettu?" hän kysyi kuuluvalla, yhä riemua kuplivalla äänellä.

"Tämän ryhmittymän keskuudessa," vastasi ääni heidän ympärillään.

"Hypoteesi vahvistettu!" myhäili David hiljaa venäjäksi.

"Eikö täällä ole yhtäkään... tuota... jäsentä muilta planeetoilta?" kysyi Sergei.

"Tällä planeetalla on aurinkokunnan ulkopuolisia yksiköitä summittaisen arvion mukaan neljättä tusinaa.

Niiden sijainnista tällä ryhmittymällä ei ole tietoa. Tämän ryhmittymän kaikki yksiköt on valmistettu sen omassa keskuudessa."

"Oletteko te koneita?"

"Me olemme elollisia koonnaisia."

Vastaus selitti varsin perinpohjaisesti heidän alussa kokemansa keskusteluvaikeudet. Inhimillistä kosketusta on vaikea saavuttaa, jos vastapuolena onkin kone.

"Mennään alukselle," ehdotti Sergei kumppaneilleen yhä virnuillen. "Tämä on kerrottava pian heillekin!"

He palasivat ripein askelin takaisin alukselle ja marssivat saman tien suoraan makuukammioon, joka päivisin muunnettiin oleskelutilaksi. Isoisä ja Hua Lei olivat parhaillaan pöydän ääressä siemailemassa teetä, kun he liittyivät seuraan ja kertoivat uutisensa.

"Koneita?" huudahti Hua Lei ja, kuten muutkin aiemmin, purskahti sitten nauruun.

"Vai niin," lausahti Isoisä sivellen leukaansa.

"Se selittää, miksi nämä olennot asuvat tällaisessa yhdyskunnassa," sanoi Sergei. "Se selittää myös niiden eriskummallisen puhetavan."

"Se taitaa selittää myös jotakin koonilaisista ystävis-tämme," tuumaili Isoisä.

"Koonilaisista? Mutta eivät kai he ole koneita?"

"Ehkäpä eivät. Mutta sanokaapa, miksi me olemme täällä, mekanoidien luona, heidän selkiensä takana. Tai miksi he eivät vaivaudu juuri keskustelemaan meidän kanssamme."

Seurasi hölmistynyt hiljaisuus.

"Luulenpa, että heille me olemme itsekin koneita," vastasi Isoisä kysymykseensä.

"Järjetöntä!" puuskahti Hua Lei. "Eivätkö he havaitse ihmisolennon ja rakennetun laitteen eroa?"

"En tiedä, kuinka helppoa ero on havaita," sanoi Isoisä. "Meidän suhteemme heiltä kesti varsin kauan tehdä päätös, väärä tai ei. He ovat jatkuvasti tekemisissä kaikenlaisten mekanoidien, mahdollisesti hyvin suoritus-kykyistenkin sellaisten kanssa. Olisivatko huippuetevät koneet hämärtäneet heidän arvostelukykyyään?"

"Silloin Puan Toemkaan ei siis ole suivaantunut

meihin," sanoi Hua Lei. "Hän vain halusi painaa nappia, josta me siirrymme hetkeksi pois jaloista."

"Ja nyt he tulevat ilmeisesti teknikoiden voimin hiukan tutkimaan meitä," arveli Sergei.

"Asialla on muitakin ulotuvuuksia," huomautti David. "Oletteko te tulleet ajatelleeksi, minkälaista on olla kone? Me tulemme tänne luottavaisin mielin, kuten ihminen tapaamaan toista ihmistä. Mutta mitä tapahtuu, kun meillä ei olekaan ihmisen arvoa ja kunnioitettavuutta? Tai ihmisen koskemattomuussuojaa? He voivat saada päähänsä purkaa meidät, kuten tšekäläiset koneet purkavat toisiaan."

"Olisiko meillä koskemattomuussuoja, jos olisimme tulleet tänne ihmisten ominaisuudessa?"

"Me emme tunne kovin hyvin heidän tapojaan ja moraaliaan, mutta tähänastisen kirjeenvaihtomme perusteella uskoisin heidän pitävän itsensä kaltaista elämää loukkaamattomana," arvioi Isoisä.

"Meidän on vakuutettava heidät siitä, ettemme ole koneita, tai muuten he voivat tehdä meille jotakin, mikä saa meidät katumaan tuttavuuttamme," vaati David sormi pontevasti pöydän pinnassa. "Tämä työ on kyllin vaikeaa jo ilman, että meitä pidetään pelkkinä solurakennelmina."

"Se, että meitä pidetään koneina ei välttämättä merkitse, että meitä ryhdytään kohtelemaan kaltoin," sanoi Sergei. "He saattavat kunnioittaa meitä koneinakin. Te kai näitte, kuinka he kiinnostuivat meistä. Riittävän korkeatasoisen mekaniikankin ympärillä saattaa joskus leijua kajoamista hillitsevä ilmapiiri. Meidän ensimmäisiä itse päätteleviä tietokoneitamme olisi kohtelustaan päätellen voinut luulla pyhiksi."

"Koneestakin voi siis tulla ihminen," totesi Hua Lei.

"Me tiedämme, kuinka ihmisolento voi kohdella toista ihmisolentoa," muistutti David kolkon viileästi. "Jos me olemme koneita, meidän elämämme ja olemassaolomme ei ole heille minkään arvoinen."

"Otetaan asia puheeksi," päätti Isoisä heidän puolestaan. "Eivätköhän tosiasiat puhu puolestaan."

"Kuinka me ottaisimme heidät vastaan?" kysyi Sergei.

"Kuin ihmiset," vastasi David. "Tarjotaan heille teetä,

rupatellaan tuokio, jos se tuntuu sopivalta ja pyydetään heitä viemään meidät johtajansa luo. Siitä eteenpäin meillä lieneekin jonkinlainen protokolla, ainakin omasta puolestamme."

"Juovatko he teetä? Asiaamme ei juuri edistä se, jos vastaanottajamme kuolevat myrkytykseen."

"Koonilaiset tarjoavat toisilleen syötävää ja juotavaa kuten mekin, mutta kenties eri syistä," sanoi Isoisä. "Me tarjoilemme toisillemme teetä pitääksemme seuraa tai viettääksemme aikaa, tai kenties jonkinlaisena ystävyysden osoituksena. Koonilaisille tarjoilu on huolenpitoa. He haluavat varmistaa, ettei heidän luonaan vierailevilla ole tyydyttämättömiä tarpeita. Jos he otaksuvat vieraansa voivan hyvin ilman ravintoa, sitä ei myöskään tarjota. Sen johdosta mieleeni juohtui, että mekin voisimme jättää tarjoilun väliin, koska he tuskin tekevät tutkimustyötä nälkäisinä, eivätkä välttämättä ole edes perin innokkaita nauttimaan tuntemattomien koneiden tarjoamaa ravintoa."

"Siinä tapauksessa riittänee, että kutsumme heidät tänne sisään, ja... mitä tuo on?"

Ulkoa heidän yläpuoleltaan kuului voimakasta, viiltäväsointista sihinää. Kurkistaessaan ikkunasta he havaitsivat ensin ylleen lipuvan varjon ja kohta sen jälkeen sen aiheuttajan, heidän aluksensa vierelle laskeutumassa olevan ilma-aluksen.

"Se tarjoiluista," sanoi Sergei. "Meitä taidettiin tulla jo noutamaan."

Lituskaisen pitkänsoukka lentoneuvo, kooltaan samaa luokkaa kuin heidän omansa, asettautui ruohikolle laiskan kivenheiton päähän heistä. Sihisevä ääni vaimeni ja aluksen alta hajaantuva, ruohikossa tuivertava ilmavirta laantui. Aluksen moottorit olivat tuskin sammuneet, kun sen kyljestä avautuneista ovista jo ilmaantui näkyville joukko koonilaisia. Nämä katselivat heidän alustaan perästä keulaan ikään kuin pohtien, mistä aloittaa tarkastelunsa. Kun kaikki hakemaan tulijat, yhteensä kuusi, olivat tulleet ulos aluksesta, nämä lähtivät etummaisena seisoneen johdolla marssimaan kohti heidän aluksensa sisäänkäyntiä.

He eivät jääneet odottamaan koputusta. Isoisä avasi aluksen oven ja jäi oviaukon sivuun ottamaan vieraita vastaan. Hiukan peremmällä seisovat David ja Sergei vetäytyivät nopeasti syrjemmälle huomattessaan, että tulijat eivät edes hidastaneet vauhtiaan ovella, vaan marssivat suoraan sisään kuin olisivat omistaneet aluksen. Koonilaiset vilkaisivat nopeasti sivuilleen ja jatkoivat sitten matkaansa makuukammioon, jonka keskelle he pysähtyivät ja jäivät katselemaan, tai paremminkin tuijottamaan aluksen isäntäväkeä. Heidän joukossaan ei ollut yhtäkään näille tuttua. Puan Toemkaan ei ilmeisesti ollut lähtenyt henkilökohtaisesti heitä noutamaan.

"Saanko esitellä?" sanoi paikalle ehättänyt Isoisä koonilaisille tuapsaamin kielellä, jota otaksui näiden puhuvan. "Nimemme ovat vasemmalta oikealle Feng Hua Lei, Wai Khaam, David Ben-Abram ja Sergei Krotkov. Minä olen Qi Liang Jin ja olen tämän retkikunnan muodollinen johtaja, vaikka käytännössä voimmekin korvata toinen toisemme tehtävissämme."

"Yllättävää," lausahti yksi koonilaisista ympärilleen katsellen.

Toinen sen sijaan kiinnitti katseensa suoraan Isoisään.

"Mitä tuolla on?" hän kysyi osoittaen lattiassa olevaa luukkuja.

"Siellä ovat vuoteemme," vastasi Isoisä luukkuja kohottaen. "Me panemme ne tähän lokeroon päivän ajaksi."

"Vuoteet?" Koonilaisen äänessä oli annos epäuskoa ja hämmästyttä, mutta hän joutui lopulta uskomaan näkemänsä.

"Mennään katsomaan peremmältä," sanoi kolmas koonilainen ja vei mukanaan kolme muuta ryhmäläistä. Loput kaksi lähtivät tahoilleen katse sopeesta toiseen siirtyen.

Isäntäväki katseli koonilaisia varautumisestaan huolimatta hiukan vaivautuneena. Koonilaisten reipasotteinen aluksentarkastus toi heidän mieleensä Maan elokuvista tutut poliisiratsiat. Tosin ei käynyt sanominen, etteivät nämä voisi alusta haluamallaan

tavalla tarkastaa; olihan alus saapunut planeetalle varsin epävirallisella ja salavihkaisella tavalla, ja siten ainakin Maan mittapuulla altis erilaisille epäilyksille.

"Tulkaa katsomaan!" huudahti yksi koonilaisista keittiössä. "Nämähän ovat aivan selviä ruoanlaittovälineitä!"

"Täällä on vaatevarasto," vastasi toinen ja vilautti oviaukosta alushousuja.

"Anna niiden olla," kuului kehotus etuosasta. "Tule mieluummin katsomaan tätä ohjaamoä."

Retkikuntalaisia alkoi jo hymyilyttää koonilaisten kolutessa alusta ja tehdessä yhä uusia löytöjä. Jonkin ajan kuluttua nämä kuitenkin lopettivat tutkimuksensa ja palasivat yhdessä makuukammioon.

"Hämmästyttävää!" huudahti yksi heistä vaikuttuneen näköisenä. "Tämä alus kelpaisi vaikka ihmisolennoille!"

"Siihen sen rakentajat pyrkivätkin," vastasi Isoisä karu hymy suupielissään.

"Minä en ole ikinä nähnyt laitteita, jotka pitävät näin tehokkaasti huolta omasta mukavuudestaan," lisäsi toinen koonilainen.

"Mikäli olette nähneet jo kylliksi, lähdetään," sanoi kolmas, ilmeisesti joukon johtaja. "Me voimme myöhemmin palata tekemään lisätutkimuksia."

Johtaja käännähti kohti Isoisää.

"Menkää suihkulentimeen," hän käski lyhyesti.

Vaieten ja vallituksi tulonsa niellen Maan asukkaat lähtivät kohti ulko-ovea.

"Kuka jää?" kysyi David.

"Ei kukaan," vastasi koonilainen heidän puolestaan.

"Emmeköhän me voi mennä koko joukolla," sanoi Isoisä.

He siirtyivät koonilaiseen ilma-alukseen. Johtajan käskystä he jäivät heti ulko-ovien takana sijaitsevaan kalustamattomaan kammioon ja omasta aloitteestaan istuutuivat sen lattialle. Kammioista näkyi oviaukon kautta reilun kokoiseen ohjaamohyttiin, jossa olisi ollut tilaa heille kaikille ja muutamalle ylimääräisellekin matkustajalle, mutta siitä huolimatta neljä koonilaisista jäi eteiskammioon heidän luokseen tuijottamaan heitä uteliaasti.

Sihisevät ajolaitteet käynnistyivät ja alus lähti matkaan. He eivät nähneet ulos, mutta tuntoaistinsa perusteella he otaksuivat aluksen liikkuvan likimain helikopterin tapaan. He nojautuivat aluksen seiiniin ja katselivat puolestaan koonilaisia.

Maan ihmisten silmissä koonilaiset olivat sekä ihmisen että ei-ihmisen näköisiä, näkökannasta riippuen. He olivat selvästi humanoidisia päineen, raajoineen ja vartaloineen ja heidän kehoissaan esiintyivät samat symmetriat kuin ihmiskehoissakin. Heidän ihonsa vaihteli väriltään himmeästä sinertävänmustasta tummaan kullanuskeaan ja kiilsi tai kimalsi hiukan, ikään kuin se olisi sisältänyt pienen pieniä metallihiukkasia. He olivat keskimäärin hiukan pitempiä kuin Maan asukkaat. Ihmisistä poikkeavimpia piirteitä heissä edustivat pitkähköt, kapeat sormet sekä omaleimainen kallon ja kasvojen muoto. Koonilaisten kulmikkaita silmäteriä ympäröi laaja, heidän ihojensa värivalikoimaa noudattava värikehä - valkuaista ei näkynyt. Heidän suuontelonsa, josta heidän puhuessaan hetkittäin näkyi vliahdus, oli sisäpinnaltaan yllättävästi miltei peilinkiiltävä.

Oli heitä kuljettavien koonilaisten vuoro tuntea itsensä vaivautuneiksi. He eivät näyttäneet juuri pitävän siitä, että Maan ihmiset tarkastelivat heidän piirteitään.

"Älkää tuijotelko!" komensi yksi heistä ennen kuin he ennättivät omasta aloitteestaan kääntää katseensa pois.

"Olemme pahoillamme, jos loukkasimme teitä," vastasi Wai kumppaniensa puolesta. Koonilainen näytti hämentyvän anteeksipyyntöstä.

"Mikä hätänä?" kysyi koonilaisen toveri tältä. "Pelkäätkö niiden näkevän sisäiset salaisuutesi?"

"Minä en pidä siitä, että minua tuijotetaan," vastasi tämä töytäisten toveriaan kämmenellään. "Tuijottajan lajilla ei siinä ole väliä."

Koonilaiset näyttivät rauhoittuvan hetkeksi, mutta lopulta heidän sisällään kupliva uteliaisuus purkautui kolmannen kammiossa istujan suun kautta.

"Kertokaa, mitä te olette täällä tekemässä," tämä käski.

"Tarkoituksemme on luoda yhteys teidän ja meidän

planeettamme välille," vastasi Isoisä. "Me olemme valtuuskunta."

"Nuoko valtuuskunta?" Ajatus ei näyttänyt löytävän mukavaa asentoa kysyjän mielen uumenissa.

"Minusta näyttää, että te pidätte meitä jonkinlaisina biologisina koneina," jatkoi Isoisä. "Me olemme itse aina pitäneet itseämme inhimillisinä olentoina, teihin verrattavina. Me emme ole yksinomaan meille annetun tehtävän suorittajia, vaan olemme samalla myös tämän tehtävän asettajia. Me haluamme itsekkin luoda teihin inhimilliset suhteet."

Koonilaiset vilkaisivat toisiinsa.

"Minkä takia?" yksi heistä kysyi.

"Inhimillisillä olennoilla on taipumus luoda suhteita toistensa välille. Olen lukenut tämän toteamuksen myös Puan Toemin, teidän maanmiehenne, kirjoittamasta sanomasta."

"Ne luulevat itseään ihmisolentoiksi," mutisivat koonilaiset keskenään hiukan ymmällään olevan näköisinä.

"Miksi te pidätte itseänne ihmisolentoina," kysyi yksi heistä Isoisältä. Isoisä huomasi, ettei ollut kovinkaan hyvin varautunut kysymykseen.

"Me emme ole teknologisia tuotteita," hän sanoi.

"Teillä on väärät tiedot itsestänne." Koonilaisen lause oli toteamus, ei arvio. "Te ette voi olla ihmisolentoja, koska teillä on koneen rakenne."

Isoisä mietti yhä, miten vastata, kun alus alkoi äkkiä laskeutua. He olivat ilmeisesti tulleet perille. Lyhyen odotuksen jälkeen he tunsivat pienen tärähdyksen aluksen koskettaessa maata. Ajolaitteet sammuiivat ja ovet avautuivat.

Yllätyksekseen he huomasivat saapuneensa saman rakennuksen edustalle, jonne he olivat tulleet tapaamaan Puan Toemia. Heidät marssitettiin aikaa tuhlaamatta rakennuksen toiseen kerrokseen tuttua ruuvipintaa pitkin. He eivät ehtineet tarkistaa, minkä nimiseen työyksikköön he olivat matkalla, mutta he saattoivat arvata, että rakennuksen työntekijät olivat yhtä kotonaan sen jokaisessa kerroksessa. He saapuivat pieneen saliin, jossa

oli useita istumapaikkoja. Vaikka salin mitoitus ja muoto poikkesivatkin heille tutuista, he huomasivat nopeasti, että sitä tultaisiin käyttämään jonkinlaisena auditoriona. Heitä ei kuitenkaan viety istuimille, vaan yleisön silmien eteen salin tyhjään etuosaan. Pallomaiset valaisimet loivat heidän ympärilleen kirkkaan, mutta ei vielä häikäisevän, puhtaan valkoisen valaistuksen.

"Me pääsimme estraditaiteilijoiksi," totesi Sergei.

"Odottakaa tässä," kuului koonilaisten määräys heidän selkiensä takaa.

Istuimilla oli muutamia koonilaisia ja oviaukosta heitä ilmaantui paikalle ripeässä tahdissa lisää. Kun salin paikat, arviolta muutama kymmen, oli lähes täytetty, ovi suljettiin. Hiljaisuus laskeutui ja yksi eturivissä istuvista koonilaisista nousi seisomaan ja kääntyi yleisöön päin. Tämän tummanruskea tekstiilivaatetus oli koonilaiseen tapaan koreilematon ja yksinkertainen, mutta jokin sen muotoilussa kertoi Maan asukkaillekin, että asun kantaja oli kuulijoitaan arvovaltaisempi ja kunnioitetumpi henkilö.

"Käsitlemme planeetta Kirjopinnalta saapuneiden olentojen luonteesta kehkeytyneitä kysymyksiä," aloitti seisoja, otsakkeenomaisesti ja ilman puhuttelusanoja. "Olennot, jotka näette edessänne, sekä niiden lajikumppanit, olivat aikoinaan yhteydessä meihin kaukokytkenän välityksellä. Silloin emme tunnistanee heidän lajiaan, mutta myöhempi tarkastelu paljasti heidät elollisiksi laitteiksi, samantyyppisiksi, joita ympäristössämme esiintyy runsaasti.

"Nämä olennot poikkeavat tavallisista laitteista kuitenkin siinä, että ne ovat rakenteeltaan ja toiminnoiltaan hyvin monimuotoisia ja hienorakenteisia ja edustavat epäilemättä erittäin edistynyttä elollisten laitteiden suunnittelua. Toinen hyvin yllättävä piirre niissä on, että ne pitävät itseään inhimillisinä olentoina. Ne ovat toistuvasti pyrkineet yhteyteen kanssamme tavalla tai toisella, kuten nyt tulemalla ruumillisesti planeetallemme. Päinvastoin kuin laitteet yleensä, nämä eivät ole kysyttäessä ilmoittaneet ketään laatijoikseen. Jotkut ovat tulkinneet sen jopa merkitsevän, että ne ovat

ryhtyneet yhteydenottoyrityksiinsä omasta aloitteestaan. Riippumatta siitä, pitääkö se paikkansa vai ei, velvollisuutemme on perehtyä näihin laitteisiin jo yksinomaan niiden erikoisen luonteen ja edistyneisyyden vuoksi, sekä ottaa selville, kuka ne on suunnitellut ja minkälaista tarkoitusta varten. Asiaan perehtyneet ja sitä tutkivat esittäkööt puheenvuoronsa keskustelua varten."

Koonilainen istuutui. Näytti ilmeiseltä, että Maan puheenvuoro ei olisi tulossa kovin pian. Isoisä kehotti silmäyksellään vierellään seisovia tovereitaan kärsivällisyyteen.

Yleisön keskeltä nousi seisomaan sinertävänvivahtainen ja niin ikään sinertävään asuun pukeutunut koonilainen. Tämä tuli yleisön eteen ja aloitti oman puheenvuoronsa.

"Minä olen Naap Hilp kulttuuriosastolta," puhuja esittäytyi. "Tutustuttuani Puan Toemin vastaanottamaan aineistoon haluan sen johdosta kysyä teiltä erityisesti: Keitä, ja varsinkin minkälaisia olentoja nämä laitteet edustavat? Kuten Vanhin hetki sitten toi esiin, nämä laitteet väittävät olevansa inhimillisiä olentoja. Mitkä ovat olleet niiden rakentajien vaikuttimet? Olivatko he niin ylpeitä saavutuksistaan, että päättivät ylentää ne ihmisolennon arvoon? Ovatko he itse sitten ihmisolentoja ylempänä, joko todellisuudessa tai omasta mielestään? Vai onko heidän käsityksensä ihmisyydestä hyvin toisenlainen kuin meidän - mehän emme mitenkään voisi kutsua näitä ihmisolentoiksi, emme, vaikka niiden suoritukset olisivat vielä monta vertaa nykyistä parempia.

"Meidän on myös otettava huomioon mahdollisuus, että meille on tehty jättiläismäinen kepponen. En tarkoita, että näiden laitteiden rakentajat olisivat uhranneet elämänsä kenenkään petkuttamiselle, sillä sellaista tuskin voisi odottaa yhdeltäkään älylliseltä olennoilta. Tarkoitan pikemminkin, että laitteiden tekniikka joko pääsi laatijoiden hallinnasta tai lopulta ylitti näiden kyvyn hallita sitä, ja laitteet harhautuivat jonkin sisäisen kuvaushäiriönsä tuloksena pitämään itseään inhimillisinä olentoina ja uskottelemaan niin muillekin. Kummassakin tapauksessa me joudumme varautumaan varsin erikois-

ten, meitä kenties verrattomasti etevämpiä olentojen kohtaamiseen. Ehdotan, että käytämme runsaasti voimavaroja näiden laitteiden alkuperän selvittämiseen."

Sanottuaan sanottavansa Naap Hilp palasi paikoilleen.

"Vanhin!" kuului yleisön joukosta samanaikaisesti. "Pyydämme luonnontieteellisen osaston puolesta lupaa ottaa laitteet luoksemme yksityiskohtaista rakenteellista tutkimusta varten. Asian tutkimista todennäköisesti helpottaisi, jos tietäisimme enemmän niiden sisäisistä mekanismeista."

"Osaatko sinä purkamisen jälkeen koota ne uudelleen?" huusi joku toiselta puolelta salia. Silmäkulmastaan Sergei huomasi Davidin käsien puristuvan nyrkkiin.

"Älkäämme ryhtykö uhkarohkeisiin kokeiluihin, ennen kuin tiedämme, mitä olemme tekemässä," varoitti Vanhin. "Toistaiseksi lienee paremmin paikallaan perehtyä niihin ulkoa päin."

Isoisä näytti olevan aikeissa sanoa jotakin, mutta seuraava puheenvuoro ennätti alkaa ennen sitä. Yleisön joukosta kohosi seisomaan nuoren näköinen, ruskeaihoinen koonilainen.

"Minä olen Haun Tuein," tämä sanoi. "En työskentele tässä rakennuksessa, mutta kylläkin kiinteässä yhteydessä muutamiin sen osastoista ja työntekijöistä. Minulla on teille kysymys, jota toivon teidän harkitsevan hyvin huolellisesti, sillä sillä voi olla kauaskantoiset seuraukset. Kysymykseni on: Mistä te tiedätte, että edessämme seisovat olennot eivät ole ihmisolentoja? Mihin te perustatte näkemyksenne? Teidän on oltava varmoja ajatuksistanne, sillä on eri asia kutsua konetta ihmisolennoksi kuin ihmisolentoa koneeksi."

Äänetön naurunirve levisi salissa. Koonilaiset eivät nauraneet ääneen, mutta heidän suunsa ilme kertoi toisille heidän huumorintajuaan kutitetun. Nauravien koonilaisien kiiltävät suuontelot välkähtelivät salin valaistuksessa.

"Onko sekaantumisen vaaraa?" kuului välihuuto istuinrivistön takaosista.

Seisomaan noussut Vanhin sai olemuksellaan ilmapiirin arvokkuuden palautumaan.

"Tämä kysymys lienee omiaan vastattavaksi Iat

Kuanille, joka oli yhteistyössä Puan Toemin kanssa sanomia vastaanottaessa," hän sanoi. Iat Kuan nousi seisomaan. Samassa Hua Lei ja hänen myötään hänen kumppaninsakin äkkäsivät Puan Toemin tämän vierestä. Havaittuaan tutut kasvot Hua Lei vilautti kättään tervehdykseksi. Puan Toemin ylävartalo värähti kuin aikoen vastata tervehdykseen, mutta samassa hän näyttikin tulevan toisiin ajatuksiin ja jäähmettyi paikoilleen katsoen heitä ilmeettömästi ja rävähtämättä.

"Väitteiden perusteleminen kuuluu hyviin tieteellisiin tapoihin," sanoi Iat Kuan. "Niinpä minäkin perustelen päätellyt tosiasiat, vaikka en juuri uskokaan, että ne perusteluja kaipaavat.

"Ennen kuin me voimme päättää kuka on ihmisolento ja kuka ei, meidän on oltava selvillä siitä, mitä tällä ilmauksella tarkoitetaan. Ihmisolennon käsite on epäilemättä liian laaja tyhjentävästi määriteltäväksi, mutta sen sijaan voimme luoda erilaisia määritelmiä siitä, kuka ei ole ihmisolento.

"Ensiksikin ihmisolento on järjellinen, oma-aloitteinen, yhteistyökykyinen ja siten jäsenyneitä yhteiskuntia muodostava olento, näissä suhteissa selvästi eläintä ja konetta korkeampi. Katsokaamme omaa maailmaamme ja verratkaamme sitä näiden olentojen kuvaukseen omasta elinympäristöstään. Mikä kaaos siellä vallitseekaan! Tuhansittain pieniä, naapuristaan piittamattomia yhteiskunnallisia elimiä, jotka suurimman osan ajasta purkavat toisten rakentamaa rakentaakseen tilalle jotakin omaansa. Toivoton velvoitteiden, omistusoikeuksien, mittayksiköiden ja koodistojen sekasotku, jonka toiminta perustuu vain siihen, ettei kukaan ole herännyt huomaamaan, ettei se laajempana kokonaisuutena toimikaan!

"Meidänkin parissamme esiintyy vastaavaa, mutta ei ihmisolentojen, vaan elollisten laitteiden parissa. Eikö näiden laitteiden kotimaailman kuvaus muistutakin läheisesti tšekäläisiä laiteyhdykskuntia, joiden jäsenet kykenevät järjestäytymään vain omien kykyjensä rajoissa, ja joiden koko elämäntehtävä rajoittuu sille alueelle, jolle ne on suunniteltu?

"Toiseksi ihmisolennoilla on moraalinen ja inhimillinen sielunelämä. Ihmisolento etsii rakkautta, rauhaa ja harmoniaa. Näiden laitteiden koko kielenkäyttö - puhun nyt kielentutkija Kaam Taumin suulla - perustuu kamppailun ja uhan lainalaisuuksiin. Niiden ilmauksista heijastuu ajatus elämästä taisteluna, jossa vain vahvin selviytyy. Tämäkin piirre esiintyy eräällä tšekäläisellä konetyypillä, nimittäin uudelleenrakentajilla, joista menestyvimmit säännöllisesti purkavat epäonnistuneemat lajikumppaninsa sommitellakseen osista jotakin parempaa. Tämä piirre esiintyy myös petoeläimillä, jotka elävät toistensa lihasta, mutta ei ihmisolennoilla.

"Kaam Taum löysi sanomista myös erään niihin kätkeytyneen tiedon, johon niiden kirjoittajat eivät milloinkaan viitanneet suoraan, mutta jonka saatettiin osoittaa olevan läsnä monissa kohdissa. Nämä laitteet elävät keskellä planeetanlaajuista, kaiken kattavaa uhkaa, josta he tuntevat olevansa itse vastuussa. Eräiden arvioiden mukaan kyseessä saattaa olla tuhojärjestelmä, jonka he ovat rakentaneet, ja joka on uhannut koko heidän maailmansa laitekannan, ellei jopa sen ihmiskunnankin olemassaoloa. Koska suorat viittaukset puuttuvat, emme ole saaneet tarkempaa selkoa tämän itse aiheutetun uhan luonteesta, mutta jo sen olemassaolo kertoo meille järjettömyyden, johon vain kone voi syyllistyä. Eikä vain järjettömyyttä, vaan myös sen, että nämä laitteet osoittavat oveluutta tarjoamalla meille toisenlaisen julkisivun kuin sen, mitä ne pitävät esillä omassa keskuudessaan. Voisin jopa kysyä, onko niillä meitä kohtaan vaarallisia ja salakavalaisia aikomuksia?"

Kylmä hiki kohosi Isoisän iholle kuumottavasta valaistuksesta huolimatta. Yhteisestä sopimuksesta sanomien kirjoittajat olivat päättäneet olla mainostamatta sotahistoriaansa ulkoavaruuden kansoille. Näytti kuitenkin siltä, että eräät asiat ihminen paljasti jo pelkällä olemuksellaan. Ehkäpä koonilaiset näkivät heidän lävitseen, koska he asuivat toisella planeetalla ja katsoivat Maata toisesta näkökulmasta. Ehkäpä koonilaiset itse eivät havainneet, kuinka outoa oli kutsua Maan ihmisiä koneiksi, vaan tarvittaisiin joku toinen kertomaan se

heille.

"Mekin taidamme kyllä valehtelemisen taidon!" huusi joku yleisön keskeltä. "Sitä varten ei tarvitse olla kone eikä eläin."

"Me osaamme ainakin hävetä valheitamme," vastasi Iat Kuan hämmentymättä. "Näille laitteille se on kiinteä osa niiden - jos sallitte - elämää.

"Mutta niille, joita moraaliset todisteet eivät vakuuta, esitettäköön myös luonnontieteelliset todisteet. Jätän tarkemmat yksityiskohdat kiinnostuneiden raporteista luettavaksi ja tyydyn sanomaan lyhyesti, että ihmisolennon suunnitteleman laitteen rakenne on ilmaistavissa, kun taas aidon ihmisolennon ei. Lait, jotka meidän omia ruumiintoimintojamme ohjaavat, ovat aina olleet ja todennäköisesti tulevat vastakin olemaan tavoittamattomissamme. Tämä koskee erityisesti jälkeläisten synnyttämistä. Meillä on kuva siitä, mitä tapahtuu, kun miespuolinen perimäverkosto kytkeytyy naispuoliseen, mutta meillä ei ole mitään keinoa ennustaa, minkälainen jälkeläinen tapahtuman seurauksena syntyy. Siihen perustuu ihmiskunnan kuvaamaton vivahteikkuus ja monimuotoisuus: ihmisolento on ulottuvuuksiltaan liian laaja ja monisyinen toisen ihmisolennon kuvattavksi.

"Entä sitten koneet? Koneesta voi kirjoittaa selostuksen, niin suppean, että ihmisolento tai joukko sellaisia voi sen perusteella tuottaa koneesta halutessaan uuden kappaleen. Nämä edessämme seisovat laitteet ovat koneita. Tiedättekö, montako erilaista perimäalkiota sisältää heidän perimänauhansa, siis nauha, kuten helminauha, eikä verkosto?"

Retorista kysymystä seurasi odottava hiljaisuus.

"Neljä!" paiskasi Iat Kuan luvun kuulijoidensa keskelle. "Neljä yksinkertaista aminohappoa, jotka vain vaihtavat järjestystään pitkin nauhan pituutta! Sanokaapa minulle, saako neljästä alkioista aikaan ihmisolentoja?"

Aiemmin ihmisyyksikysymyksen esiin nostanut koonilainen nousi seisomaan, kasvoillaan hienoinen uhman värähdys, kuten Isoisästä näytti.

"Voisitko havainnollisuuden vuoksi kirjoittaa taululle

nähtäväksemme yhden tällaisen perimän?" hän sanoi. "Minä haluan nähdä, miten olennot on rakennettu."

"Voimme tilata sen heiltä muistilaattaan tallennettuna, jos tahdot," vastasi Iat Kuan ilmeisen harmissaan esityksensä nävertämisestä. "Mutta tämän koodausmenetelmän seuraukset ovat havaittavissa ilman perimän tarkasteluakin. Nuo laitteet koostuvat soluista, me emme. Ja ketkäs muut koostuvatkaan soluista, elleivät kaduillamme kävelevät koneet? He ovat toistensa näköisiä, me emme. Ja ketkä ovat toistensa näköisiä elleivät saman suunnitelman pohjalta rakennetut koneet, kuten hyvin tiedämme? Me luomme yhtenäisen yhteiskunnan, jolla on yhtenäinen säännöstö. Sen sijaan nämä olennot, nämä koneet lataavat itseensä yhä uusia ja uusia liityntämenetelmiä korvatakseen kyvyttömyytensä mukautua ja luoda kokonaisuuksia. Lopputuloksena on päivittäin todistamamme sekasotku tuolla ulkona: koneet palvelevat meitä, mutta keskinäisin yhteyksin, joihin ei takuulla kykene liittymään kukaan tai mikään muu kuin toinen kone!"

Yleisö kääntyi katsomaan Haun Tueinia, ruskeaa protestojjaa, mutta tämä ei enää näyttänyt innokkaalta esittämään vastaväitteitä.

"Kas, niin," sanoi Vanhin. "Ellei laitteiden luonteesta ole enää erimielisyyksiä, ryhtykäämme käsittelemään kysymystä heidän lähettäjistään."

Muuan eturivissä istujista nousi seisomaan kuin vuoroaan odottaneena.

"Minä olen Siom Tain, kulttuurinvaihtaja," hän sanoi. "Ryhdyimme tutkimaan mainittua asiaa heti, kun kävi ilmi, ettemme olekaan tekemisissä inhimillisten olentojen kanssa. Koska emme tavoittaneet laitteiden lähettäjiä henkilökohtaisesti, meidän oli etsittävä heitä laitteiden lähettämien sanomien antamien viitteiden perusteella. Tehtävä ei ole ollut helppo, eivätkä saadut tuloksetkaan ole sen paremmin perin tarkkoja kuin täysin varmojakaan. Toistaiseksi luotettavimmat arviomme viittaavat siihen, että laitteiden suunnittelijat on joko tuhottu tai he ovat tuhoutuneet itsestään, tai sitten he ovat yhä elossa, mutta eivät tahdo olla ulkopuoliseen maailmaan muussa

yhteydessä kuin lähettämällä rakentamiaan laitteita matkaan puolestaan. Ensimmäisessä tapauksessa..."

"Hetkinen vain!" keskeytti muuan taaemmista riveistä pystyyn ponnahtanut. "Miksi meidän pitäisi tyytyä arvioihin, jotka eivät ole sen paremmin tarkkoja kuin varmojakaan? Tuossahan ne laitteet seisovat aivan edessämme! Ei kai niitä ole tänne pelkästään katseltaviksi tuotu? Miksi emme kysyisi asiaa suoraan niiltä itseltään?"

Yleisön joukosta kuului hyväksyvää muminaa. Osa vilkuili Vanhimman suuntaan, osa vaatimuksen esittäjään päin.

"Miksikäs ei?" tuumaili Vanhin. "Niitähän me olemme tulleet tänne tutkimaan."

"Muistakaa toki, että niiden luotettavuus on jo kerran asetettu kyseenalaiseksi," vastusti Siom Tain. "Mistä me tiedämme, puhuvatko ne totta? Eiväthän ne tunnista edes omaa alkuperäänsä!"

"Niin hyvää valhetta ei vielä ole seipitettykään, etteivätkö oikein asetetut kysymykset sitä kaataisi," vastasi keskeyttäjä. "Vai voittavatko koneet ihmisolennot oveluudessa?"

"No, jos niin vaadit," sanoi Siom Tain ilmeisen vastahakoisesti. "Kuka sitten on sopiva henkilö asettamaan oikeat kysymykset?"

"Ehdotan tehtävään Miip Keunia. Hänet on koulutettu käyttämään erilaisia koneita, sekä elollisia että elottomia. Sitäpaitsi hän oli mukana näitä laitteita tutkivassa työryhmässä."

Yleisön katseiden saattamana Miip Keun, nuorehko miespuolinen koonilainen asteli epäröiden, miltei arkailleen salin etuosaan, toinen käsi vyöllään riippuvaa tyhjää pussia tapaillen. Isoisästä näytti, kuin tämä olisi hamuillut käsiinsä uusien koneiden olematonta käyttöohjetta. Hän hymyili nuorelle koonilaiselle ystävällisesti, miltei isällisesti, mutta tämä näytti hämmentyvän siitä vain lisää.

"Anna mennä vain," yllytti Siom Tainin keskeyttänyt koonilainen valitsemaansa koneenkäyttäjää.

"Kuka suunnitteli teidät?" kysyi Miip Keun mielensä

rohkaistuaan ylimalkaisesti kaikilta Maan asukailta yhtäikaa. Isoisä nyökkäsi yleisölle ja otti suunvuoron.

"Arvoisat koonilaiset," hän sanoi. "Huolimatta esitetyistä tahtoisimme silti esitellä itsemme ihmisolentoina, planeetta Kirjopinnan älyllisimpänä, monimuotoisimpana ja -uskallan jopa sanoa - korkeimpana elämänmuotona. Meitä ei ole mainitsemassanne mielessä rakennettu, vaan kukin meistä on syntynyt omasta isästään ja äidistään, jotka ovat meidän itsemme kaltaisia olentoja. Me olemme tulleet planeetallenne tarkoituksenamme luoda suhteet välillemme, jotta kansamme voisivat avata toisilleen uuden inhimillisen ulottuvuuden sekä tukea toinen toistaan pyrkimyksissään. Me edustamme myöskin kansojemme hallituksia, minä suoraan ja he hiukan epäsuoremmin, ja siksi tahtoisimme esittää asiamme aina hallitsijoillenne asti."

"Miksi te kutsutte laatijoitanne isäksi ja äidiksi?" kysyi Miip Keun, ennen kuin Isoisä ennätti vetää henkeä.

"Kenties siksi, että he liittyivät yhteen ja siittivät ja synnyttivät meidät samaan tapaan kuin tekin. Se lienee tyypillistä inhimillisille olennoille."

"Määräsivätkö tai panivatko teidän isänne ja äitinne teidät käyttämään näitä ja muita ihmisolentoihin kiinteästi liittyviä käsitteitä?"

"Niiden käyttö on ollut meillä tapana sukupolvesta toiseen."

Miip Keun ponnisti hetken ajatuksiaan saadakseen vastaan hangoittelevan kohteensa kesytetyksi.

"Montako sukupolvea teitä on olemassa?" hän kysyi.

"Me emme tiedä. Meillä ei ole merkintöjä suvuistamme kuin muutamien polvien ajalta."

"Tusina? Kolme tusinaa? Tuhansia?"

"Epäilemättä vähintään satoja."

"Ketekä laativat ensimmäisen sukupolvenne?"

"Minä en tiedä."

Miip Keun käännähti yleisöön päin.

"Ne taitavat pitää meitä pilkkanaan," hän sanoi voimattomalta kuulostavalla äänellä. "Niiden tiedonsiirrossa ei voi esiintyä sellaista määrää epätasällisyyksiä, että ne olisivat kadottaneet tiedot alkuperästään. Jokainen

tuntemamme laite osaa selittää oman alkuperänsä. Niiden on osattava, jotta ne voisivat edes toimia ja lisääntyä kunnollisesti."

"Kysy tuolta toiselta," ehdotti muuan eturivissä istuva. Saamansa neuvon mukaisesti Miip Keun siirtyi Davidin eteen.

"Montako sukupolvea teitä on olemassa?" hän kysyi.

"Epäilemättä vähintään satoja," vastasi David rauhallisesti, Isoisän äänenpainoja huolellisesti jäljitellen.

"Miksi te ette ilmaise meille varsinaista alkuperääne?"

"Miksi se kiinnostaa teitä?"

"Siksi, että olen ihmisolento. Minä haluan kuulla perinpohjaisen kuvauksen olennosta, joka sinut loi."

"Lienetkö selvillä pyyntösi mittasuhteista?"

Miip Keun mutristi suutaan läpipääsemättömän tehtävänsä kimpussa.

"Oletko sinä selvillä siitä, että annoin sinulle käskyn?"

"Olen. Mutta eikö olisi paikallaan keskustella välillä ilman käskyjäkin? Me ihmisolennot emme kykene kohtaamaan toisiamme loppuun asti pelkästään käskien ja käskyjä täyttäen."

Äänettömän naurun välke heidän ympärillään kirkastui kirkastumistaan. Miip Keun ei katsonut taakseen, mutta hän huomasi yleisöään näkemättäkin luisuneensa käyttäjästä käytetyksi.

"Esitin kysymyksiä," hän sanoi puoliksi kehottajalleen, puoliksi muulle yleisölle. "Ne eivät vain tunnu käsittelevän sanoja ja lauseita tarkoittamallamme tavalla. Niihin on mahdotonta saada otetta."

"Käytä sitä sen omalla kielellä," ehdotti joku yleisön joukosta. "Ehkä ne jäsentävät paremmin omia käsitteitään."

Nuori koonilainen yritti jälleen, tällä kertaa kiinaksi.

"Tuo ei ole minun omaa kieltäni," huomautti David.

"Onpas!" väitti ehdottaja. "Minä kuulin aikaisemmin, kun se puhui kiinaa tuon toisen kanssa."

"Minkä niistä?" kysyi Miip Keun.

"Tuon... tuota... naaraan." Puhuja epäröi kunnioittaa Hua Leita elolliseen luontoon viittaavalla nimityksellä.

"Nämä laitteet liikennöivät useilla eri kielillä," keskeytti yksi sivummalla istuvista. "Vaikka ne puhuisivatkin kiinaksi, kiina ei ole välttämättä niiden alustuskieli."

"Hyvä on, hyvä on," vastasi edellinen. "Käytetään mitä kieltä tahansa, kunhan työ edistyy."

"Kiinan täytyy kelvata," vastusti Miip Keun. "Niiden muut kielet ovat liian sotkuista mössöä, jotta niitä voisi käyttää niiden avulla."

Kielellinen lahjakkuus oli ollut yksi tärkeimmistä retkikuntalaisten valintaperusteista. He puhuivat sujuvasti toistensa äidinkieliä ja taisivat myös tuapsaamia hyvin ja muita koonilaisia kieliä auttavasti. Epäilemättä heitä tutkineet koonilaisetkin olivat tavallista kielitaitoisempia, mutta olivat kätevyysyistä päättäneet keskittyä kiinan kieleen, joka kaikista Maan kielistä muistutti rakenteeltaan ehdottomasti eniten tuapsaamia. Tuapsaamin ja tietovirtaa ajoittain kirjavoineen kiinan ohella Maa oli vastaanottanut koonilaisilta yhden ainoan hajanaisen ja uljaasta yrityksestä huolimatta virheitä vilisevän venäjänkielisen kirjoitusyrityksen. Lukuisat aika- ja sijamuodot eivät olleet omiaan edistämään keskustelua koonilaisten kanssa.

"Jos nuo laitteet ovat ilveilijöitä, kuten Miip Keun arveli, niin mitä toivoa meillä on saada niistä irti mitään mielekästä tietoa?" kysyi joku eturivistä.

"Vastatkaa samalla mitalla," vastasi joku taaempaa. "Laitteet ilveilevät vain, jos ne on opetettu tekemään niin. Silloin niiden kujeet ovat osa niiden tiedonsiirtokoodia. Jos ne kutsuvat itseään ihmisolennoiksi, niin mikäpä siinä: puhutelkaamme niitä kuten ihmisolentoja. Järjettömiltäkin vaikuttavat menetelmät ovat hyödyllisiä, jos ne tuottavat toivottuja tuloksia."

"Pitäisikö meidän esiintyä yhtä valheellisesti kuin niiden?" huudahti edellinen. "Yksi ihmisyyden tärkeimmistä piirteistä on rehellisyys. Ellemme saa tietoa niiden alkuperästä muutoin kuin alentamalla itsemme niiden oppien tasolle, meidän tuskin hyödyttää niiden taustaa tutkiakaan!"

Luonnontieteellisen osaston edustaja hypähti seisomaan keskeltä salissa alkavaa muminaa.

"Ei meidän tarvitse jättäytyä niiden kertomusten armoille!" hän huudahti. "Meillä on laitteita, joilla niitä voi tutkia hyvin seikkaperäisesti. Ne eivät mene epäkuntoon tarkastelusta, kuten emme me itsekään."

"Tämän taseisia yksilöitä ei voi kierrättää kenen tahansa kopeloitavana!" ärjähti eturivin puhuja.

Mumina yltyi vähitellen avoimeksi puheensorinaksi. Vanhin nousi seisomaan ja kohotti molemmat kätensä ilmaan. Sali hiljeni.

"On ilmeistä, että tilanne ei vielä ole kypsä tämän kaltaisia kokoontumisia varten," hän julisti. "Päätän tämänkertaisen istuntomme tähän ja kehotan eri aloja tuntevia, riittävän pitkälle koulutettuja tutkijoita perehtymään laitteisiin syvällisemmin, mutta riittävää varovaisuutta noudattaen. Saatuamme enemmän tietoja ja kokemuksia näistä laitteista kokoonnumme uudelleen pohtimaan niiden merkitystä itsellemme. Ja seuraavassa istunnossa odotan näkeväni huomattavasti parempaa kuria ja järjestystä!"

Läsnäolijat alkoivat poistua, monet heistä pettyneiltä vaikuttavina. Myös retkikuntalaisten sisälle jäi kiertelemään ulospääsyä etsivä, sanomatta jääneiden lauseiden pilvi. He katselivat kuinka istujat nousivat yksitellen seisomaan ja lähtivät, kukin lähinnä edellisen selkää katsellen. Lopulta sali oli lähes tyhjä. Yksi poistujista kulki istuimiston editse, läheltä Maan asukkaita. Hän pysähtyi ja jäi katselemaan ihmisiä, jotka seisoivat yhä paikoillaan. Hän kohtasi heidän katseensa. Ilmaan syntyi äkkiä lähes kihelmöivä jännitys. Hua Lei ja Isoisä avasivat yhtäkkiä suunsa, mutta koonilainen ehti ensin.

"Menkää ulos," hän käski.

* * *

"Ei edes kyytiä takaisin," murahti Hua Lei painaltaen pikauunin käynnistysnäppäintä. Edellisen illan hämmennyntynyt alakuloisuus oli jo suurelta osin väistynyt, mutta koonilaisten tapa puhua ja toimia heidän ylitseen kummitteli yhä heidän mielissään.

"Meillä taitaa olla edessämme kovempi urakka kuin luulimmekaan," sanoi Sergei makuukammion seinään nojaten. "Jos me emme heistä näytä ihmisolentoilta, meidän vakuuttelumme voi olla heille pelkkää huulten heiluttelua."

"Onko teillä sitten käsitystä siitä, mikä kävisi heille ihmisolennosta?"

"Joitakin määritelmiä kuulimme silloin salissa. Meidän pitäisi olla oma-aloitteisia ja järjestäytyviä, meillä pitäisi olla korkea moraalii, emmekä me missään nimessä saisi koostua soluista."

"Ellemme onnistu kelpaamaan heille, meidän on kai etsittävä joku, jolle kelpaamme," tuumaili Isoisä. "Heidän hallitsijoidensakin luokse meidän täytyy kai pyrkiä omin neuvoin, elleivät välikädet ole halukkaita meitä siinä auttamaan."

"Lähdemmekö tuttavuutta hieromaan?"

"Mikäpä siinä. Ehkä koonilaistenkin suhtautumisessa meihin on eroja. Ja samalla, kun tutustumme heihin, voimme tutustua myös heidän kulttuuriinsa. Tietääkseni he pitävät yllä jonkinlaisia kirjastoja tai kirjoituskokouksia, joita saanevat koneetkin käyttää."

"Mutta ensin syödään!" sanoi Hua Lei kantaen höyryäviä astioita pöytään.

Kattaus oli varsin karu ja askeettinen, kuten avaruusmatkoilla oli jostakin syystä edelleen tapana, mutta ruoan tuoksu sai veden kihoamaan heidän kielilleen.

"Hyvää ruokahalua!" toivotti Isoisä annoksensa äärestä. He kävivät kaikki innokkaasti annoksensa kimp-puun.

Kaikki paitsi David, joka tuijotti lautastaan synkeän näköisenä.

"Mikä hätänä?" kysyi Hua Lei häneltä.

"Te päätitte hiukan ilahduttaa minua?" hän kysyi poimien riisipuikoillaan lihapalan kiinalaishenkisestä kastikkeesta.

"Ei syytä huoleen," rauhoitteli Hua Lei. "Tällä aluksella kaikki sianliha on synteettistä, puhtaista aineksista tehtyä. Lentokeittiö on huolellinen näissäkin

asioissa."

"Synteettisen puhdasta?" David jatkoi yhä lihapalan tuijottamista.

"Takuuvarmasti," vakuutteli Hua Lei. "Voisiko joku lorauttaa minulle hiukan virvoketta?"

"Tölkki on yhä kaapissa," totesi Wai. David kohotti kätensä juuri, kun Wai oli nousemaisillaan pöydästä, ja lähti tämän puolesta.

"Ihan aidon näköistä se kyllä on," tuumaili Isoisä annostaan maistellen. "Melkein kuin vanhoina hyvinä aikoina."

David porhalsi takaisin ja vieräytti Hua Lein lautasen vierelle valkoisen, hyllyvän muovipussin.

"Mitä tämä on?" hämmästyi Hua Lei poimien pussin käteensä.

"Verta," arveli yhtä hämmästynyt Sergei tähyten pienin kirjaimin painettua käyttöopastetta pussin kyljessä.

"Synteettistä verta," muistutti paikoilleen istunut David. "Tehty ravitsevista ja niinikään puhtaista aineista. Vienee janon ja sisältänee vitamiinejakin. Veriryhmäkin vastaa omaasi."

"Ei tätä voi juoda!" protestoi Hua Lei.

"Miksi ei? Kieltääkö maailmankatsomuksesi sen?"

"Ei kiellä, mutta vatsani kieltää!"

"Hyvä huomio," totesi David ja korjasi pussin pois pöydästä. Hetkeä myöhemmin hän palasi muassaan tölkillinen kylmää mandariinijuomaa.

"Taidamme olla Davidille anteeksipyynnön velkaa," totesi Isoisä. "Olen pahoillani, jos loukkasimme sinua."

"Minä teen sinulle malesialaista vihannespatataa," ehdotti Wai. "Ilman sian hiventäkään."

"Keskinäinen kunnioitus riittää," vastasi David hymynhäive suupielessään. "Jottei ruokailumme keskeytyisi, otan itse kaapista nauta-annoksen. Jatkakaa te sillä välin, liityn seuraanne tuossa tuokiossa."

"Pieni kulttuuri- ja moraalioppitunti ei todellakaan taida tehdä meille pahaa," naurahti Sergei. "Miten me selviäisimme koonilaisten keskuudessa, elleimme tunne tämän paremmin toisiammekaan."

He jatkoivat ateriointiaan. Annosten kuluessa Hua Lei

haaveksi ääneen tilaisuudesta päästä maistamaan koonilaisia ruokia. Valmiisiin annoksiin he eivät ehkä varattomuutensa ja yhteiskunnallisen asemansa johdosta pääsisi käsiksi, mutta he voisivat kenties käyttää hyväkseen koonilaisen luonnon antimia ja ennen pitkää jopa tarjota jotakin syötävää koonilaisille itselleen.

"Kiitoksia," sanoi Isoisä syötyään ja uskaltautui röyhtäisemään hiukan. "Ehkäpä voimme suunnitella hiukan tulevia liikkeitämme jälkiruoan ääressä."

Liha-ateria sai jatkokseen kuorutettuja banaaneja. Aterioijat nojautuivat makuukammion seiiniin annoskulhot käsissään.

"Vahinko, ettei meillä ole paikallista karttaa," sanoi Hua Lei. "Nyt emme juuri tiedä, mihin suuntaan lähteä."

"Ehkäpä ystävämme palloholvista voivat auttaa meitä," ehdotti Sergei.

"Hyvä ajatus," vastasi Isoisä. "Yksi tapa perehtyä täkäläiseen kulttuuriin on opetella käyttämään julkisia koneita."

"Ovathan ne varmasti koneita?" kysyi Hua Lei.

"Minusta ne ovat," sanoi Sergei. "Ja olivat tai eivät, meidän ei silti tarvitse kohdella niitä kuten koonilaiset kohtelevat meitä."

He syventyivät pohtimaan, miten asettaa kysymyksen-
sä niin, että koneet kykenisivät antamaan heidän halua-
mansa tiedot. Kauan sitten Maassa oli vallinnut aika, jona
koneet osasivat niin vähän käskyjä, että niitä oli
mahdollista käyttää kuin käsityöläisen työkaluja.
Tekniikan edistyttyä Maan asukkaat olivat kuitenkin
kohdanneet ongelman, joka näytti vaivaavan heitä jopa
toisilla planeetoilla: koneet olivat jo siinä määrin
monimutkaisia, että niiden tehokas hallitseminen alkoi
olla ihmisille ylivoimaista, mutta eivät silti kyllin eteviä
arvatakseen käyttäjiensä puolesta, mihin nämä työssään
pyrkivät. Mitä älyllisempiä koneita ihmiset onnistuivat
rakentamaan, sitä suuremmaksi osoittautui ihmisen ja
koneen välinen kuilu.

Olivatko koonilaiset oppineet käyttämään koneitaan
paremmin kuin he? Maahan saapuneissa sanomissa ei
ollut sanallakaan kerrottu koneiden käyttämisen ongel-

mista. Koonilaisten halu järjestykseen ja säännöllisyyteen epäilemättä ohjasi heidät suunnittelemaan laitteita, jotka eivät ainakaan väittäneet isännilleen vastaan. Eipä ihme, jos omapäiset vierailijat Maasta aiheuttivat heille päänvaivaa.

Kuuluva kolkutus aluksen kylkeen keskeytti heidän mietiskelynsä. He siirtyivät ikkunan ääreen kurkistamaan ulos. Aluksen ovella oli kolme koonilaista.

"Avatkaa!" komensi yksi heistä ovea tuijottaen.

"Haluavatkohe he taas meidät mukaansa?" ihmetteli Hua Lei.

"Missä vaiheessa me ehdimme tutustua ympäristöömme, jos meitä kuljetetaan jatkuvasti paikasta toiseen töllisteltäväksi?" sanoi Sergei.

"Tutustumista kai tämäkin on," tuumaili Isoisä. "Ja ainahan me voimme kieltäytyä, jos he alkavat vaatia mahdottomia."

"Minä haluaisin lukon vaatelokeroni oveen," sanoi Hua Lei. "Ellen muusta syystä niin ainakin vähentämään pakkaustyötä."

"Ymmärrän yskää," vastasi Isoisä ja meni avaamaan.

Kuten edelliselläkin kerralla koonilaiset marssivat sisään riuskan sumeilemattomasti ja tervehtimättä.

"Tulkaa ulos!" käski joukon ensimmäinen sisällä olijoita.

"Kaikkiko?" kysyi Hua Lei.

"Ne haluavat jättää aina yhden paikalle," kertoi toinen ryhmäläinen ensimmäiselle.

"Hyvä on," vastasi ensimmäinen. "Yksi jääköön, jos se on välttämätöntä."

Lyhyen katseidenvaihdon jälkeen David valitui alukseen jääjäksi.

"Älkää lähtekö kauas," hän kehotti poistujia.

Matkasta ei tullut pitkä. Aluksen ulkopuolella heitä odotti hyvin vankkarakenteinen, harmaaihoinen olento, ilmeinen mekanoidi, jonka eteen koonilaiset heidät pysäyttivät. Mekanoidin reilun levyinen lonkkanivelten väli sai sen näyttämään lankisääriseltä ja sen tuhdit raajat kielivät sen olevan voimatöihin suunniteltu. Se seiso i hievahtamatta paikoillaan, odottaen. Loitompana, aluksen

pyrstön takana näkyi myös koonilaisten lentävä matkaneuvo, jolla he olivat saapuneet paikalle retkikuntalaisten huomaamatta.

"Kuinka vahvoja te olette?" kysyi kolmas koonilainen. Retkikuntalaiset tunnistivat hänet samaksi, joka oli kokouksessa pyytännyt heitä luonnontieteellisen osaston tutkittavaksi. Oli ilmeistä, että kaikki kolme olivat työtoveruksia samalta osastolta.

"Minä jaksan nostaa noin 3000 mittapainoa maasta pääni yläpuolelle," vastasi Hua Lei.

Ryhmän johtaja tarkasteli häntä arvioivasti kiireestä kantapäähän.

"Laskeudu nelinkontin maahan," hän käski sitten.

Hua Lei vilkaisi yllättyneenä ja epäröiden ensin maahan ja sitten jyrkäveteoiseen mekanoidiin. Nurmi oli siistiä ja kuivaa, mutta ajatus konttaamisesta koonilaisten edessä ei silti juuri houkutellut häntä, varsinkaan kun hän ei kyennyt arvaamaan, mitä heillä oli mielessä.

"Laskeudu maahan käsiesi ja polviesi varaan," toisti käskijä ikään kuin varmistaakseen käskynsä selvyuden.

Sergei astui Hua Lein ja käskijän väliin.

"Minä teen sen hänen puolestaan," hän sanoi synkkä häive silmissään.

"Selvä," vastasi käskijä, ei kovinkaan hyvillään järjestelyjensä mestaroimisesta.

"Lastaa!" käski toinen koonilaisista mekanoidia. Jyrkvä olento poimi takaansa säkkiparin, joita yhdisti leveä tekstiilivyö. Se laski säkit Sergein selkään kuin kamelia kuormaten. Sergein kädet notkahtivat hiukan äkillisen kuorman alla, mutta hän korjasi nopeasti tasapainonsa ennalleen. Mekanoidi laski hänen selkäänsä toisenkin säkkiparin.

Painot olivat ilmeisen raskaita, mutta mekanoidi nosti ne maasta yhdellä kädellä kuin ne olisivat olleet pelkkää ilmaa. Mikäli moisia mekanoidia oli planeetalla enemmänkin, koonilaisten tuskin tarvitsi hikoilla ruumiillisissa töissä.

"Kuormaa tasaisesti," varoitti Isoisä säkkeitä nostelevaa mekanoidia. "Muuten hän voi saada selkäänsä vammoja."

"Tiedämme kyllä," vastasi johtaja.

"Varominen kannattaa," muistutti ryhmän kolmas. "Vanhat panevat meidät katumaan syntymäämme, jos me voitamme näitä laitteita."

"Hyvä on," myöntyi johtaja. "Hitaasti ja varoen," hän käski mekanoidia.

Kolmas säkkipari alkoi jo vaatia Sergein kaikkia voimavaroja. Hänen kasvoilleen kihosi hikeä ja hänen lihaksensa vapisivat.

"Tuliko sille toimintahäiriö?" ihmetteli toinen koonilaisista katsellen Sergein ponnistelua.

"Mitä vielä," vastasi kolmas. "Tuo on aivan normaali hermo- ja lihassolujen välinen vuorovaikutus, täysin ominainen tällä tavoin rakentuneille mekanismeille."

Mekanoidi laski Sergein selkään neljännen säkkiparin. Vielä hetken Sergei jaksoi kannatella selässään kasvanutta kuormaa, sitten hän lysähti maahan raskaan taakan alla.

"Poista painot!" käski ensimmäinen. Mekanoidi alkoi poimia säkkejä pois Sergein päältä.

"Riittääkö tulos mestaruusotteluun?" kysyi pystyyn kömpivä Sergei hikeä pyyhkien.

"Nyt, kun meillä on viite tehon ja painon suhteesta, olisi mukavaa saada niiden ruumiista näyte," tuumaili kolmas kysymyksen sivuttaen.

"Ei käy!" vaati toinen. "Me teemme kokeita koko laitteilla tai emme tee niitä lainkaan. Vanhojen käskyssä ei liene tulkinnoille sijaa. Meidän on tunnettava niiden solutoiminnot paljon paremmin ennen kuin voimme edes puhkaista niiden ihon."

"Millä me tutustumme niihin, ellemme saa siitä näytteitä?"

"Käytä aivojasi! Ei neutronitähtiäkään tutkittu sahaamalla niitä halki."

"Jos haluatte meistä lääketieteellistä tietoa, me voimme tehdä teille jäljennöksen tietokannastamme," ehdotti Hua Lei.

"Kuulitko?" usutti kolmas johtajaa.

"Kuulin," vastasi johtaja. "Mutta en aio ottaa sitä riskiä että luottaisin niiden tallenteisiin. Me keräämme

itse omat aineistomme."

"Mitäpä jos sitten yrittäisimme tutkia niiden voima-aineiden erityistä ja niiden kytkentää niiden älyyn," ehdotti ryhmän toinen jäsen. "Me voisimme panna ne vaikkapa kävelemään ympyrää kuorma selässä ja ratkaisemaan samalla matemaattisia ongelmia."

"Oletko varma, että saamme sillä aikaiseksi mitään tuloksia?"

"Kuulkaahan," keskeytti Isoisä. "Suurin osa näistä tiedoista on teille jo tarjolla valmiiksi laskettuna. Säästäisimme kovasti aikaa, jos te ottaisitte tiedot vastaan ja vaikkapa tarkastaisitte pistokokein niiden luotettavuuden."

"Siitä päätän minä!" ärjähti johtaja. Isoisä vetäytyi nopeasti pari askelta koonilaisen tunteenpurkauksen alta.

"Ei koneille kannata suuttua," rauhoitteli ryhmän toinen jäsen johtajaansa. "Niitä on paljon helpompi käyttää heti, kun löydämme oikean menetelmän. Muista, että ne tulevat sentään ulkoavaruudesta."

"Löydätkö sinä sen menetelmän?"

"En vielä. Mutta voimme saada lisää vihiä siitäkin, jos teemme lisää kokeita."

"Panemme heidät kävelemään?" kysyi kolmas.

"Minusta meidän pitäisi harjoittaa ainakin jonkin verran kemiaa. En usko, että pääsemme riittävän pitkälle pelkästään voimisteluttamalla niitä."

"Kelpaavatko teille kuolleet solut?" kysyi Hua Lei.

"Kuolleet? Tuota noin... se riippuu niiden kuolintavasta."

Hua Lei nyhtäisi päästään tukun hiuksia juurineen ja sitaisi ne löyhälle silmukalle.

"Ole hyvä," hän sanoi ojentaen silmukan koonilaiselle. "Toivottavasti tämä auttaa teidät alkuun. Ainakin meidän tutkimuslaitoksissamme tämä on käyttökelpoista aineistoa."

"Kokeillaanko tällä?" kysyi koonilainen tovereiltaan.

"Mikäpä ettei," tuumaili kolmas hiuksia tarkastellen. "Ovathan ne soluja, elleivät karvat, niin ainakin niiden juurisolut."

"Entä meidän ohjelmamme?" kysyi johtaja. "Aiotteko

te keskeyttää tämänpäiväisen työmme alkuunsa?"

"Nythän se vasta lähti edistymään," sanoi toinen. "Me saimme niistä näyteen ilman, että meidän tarvitsi edes kajota niiden sisäosiin."

"Selvä on," vastasi johtaja kireästi. "Lähdetään sitten."

Koonilaiset poistuivat. Rauha palautui retkikuntalaisten aluksen ympärille.

"Hyvin keksitty!" sanoi Isoisä Hua Leille myhäillen. "Noiden kanssa olisi mennyt koko päivä tai parikin, enkä tiedä, olisimmeko edes selvinneet vammoitta kaikista heidän metkuistaan."

"Kotipuolella tässä olisi voinut ehkä olla hiven romantiikkaakin," tuumi Hua Lei kirvelevää päänahkaansa hieroen.

"Lähdetäänkö nyt kulttuurista opiskelemaan, ennen kuin nuo tieteentekijät tulevat uudelle kierrokselle," ehdotti Sergei.

"Lähdetään vain," sanoi Hua Lei. "Minä käyn vain kertomassa Davidille."

* * *

"Tässähän se onkin," myhäili Isoisä ja veti hyllystä esiin suuren ja arvokkuutta henkivän teoksen. Kirja oli miltei tuskallisen raskas kantaa, ei yksin suuren kokonsa vuoksi, vaan myös siksi, että planeetalla kaikki arvokkaimmiksi katsotut teokset kirjoitettiin metalliin. Kirja koostui ohuista, himmeän vaaleanharmaiksi käsitellyistä metallikalvoista, jotka oli ilmeisesti sulattamalla sidottu jyrkeisiin, runsaasti koristeltuihin metallikansiin. Kirjan teksti oli luultavasti jonkinlaisella hapolla käsin kirjoitettua, tummaa ja tyylikkään pelkistettyä.

He selasivat kirjaa hitaasti ja asiaankuuluvan hartauden vallitessa rakennuksen ulkomuotoa noudattelevan hyllykköympyrän keskiöstä valitsemansa pöydän ääressä. Kirjan nimenä oli "Viisaita ajatuksia, ensimmäinen osa", ja ainakin ensi katselemalla se näytti koostuvan yhteiskunnan kunnioitettujen johtajien ja ajattelijoiden ohjeista kansan onneksi ja menestykseksi. Osanumero

antoi vihjeen myös siitä, että sarjaa jatkettiin yhä. Ensimmäinen osa antaisi kenties kuvan koonilaisen ajattelun kulmakivistä ja viimeinen läpileikkauksen planeetan nykytilasta. Kirjat oli talletettu yhteiskunta-arkiston yläkerrokseen, ikään kuin ilmentämään sitä, että ne olivat alapuolellaan olevia lainopillisia ja historiallisia teoksiakin tärkeämpiä.

"Onneksi kieli ei ole juuri muuttunut," totesi Hua Lei helpottuneesti. "Ensi hätään tuskin olisimme ennättäneet opetella koonilaista kuvakirjoitusta."

"Koonilaisellakin kirjoituksella on historiansa," muistutti Isoisä. "Mutta kun kaksitoistajärjestelmä ja sitten muodollinen kielioppi otettiin käyttöön, kieli ikään kuin kiteytyi, onneksi näinkin käyttökelpoiseen muotoon."

Hua Lei vilkaisi ympärilleen. He olivat kerroksessa yksin lukuunottamatta satunnaisesti ohi kulkevia mekanoideja ja koonilaisia, jotka pysähtyivät hetkeksi tuijottamaan kummissaan viisauksia tavailevia soluolentoja.

"Kiteiden särmät taitavat jo hiukan hiertää heitä," hän rohkaisi itsensä arvioimaan. "Mekanoidi on täkäläisittäin 'kuan-pion', mutta kokouksessa muutamat hairahtuvat ääntämään jopa 'kwambyon'. Silloin, kun kielioppi vielä kiilsi uutuuttaan, moisesta olisi takuulla pesetty suu saippualla!"

"Harva meistä jaksaa elää, kuten itse opettaa. Tuapsaamin kielioppi ja muukin kulttuuri ovat kauniin symmetrisiä luomuksia, mutta niiden laatijat eivät ehkä muistaneet, että niitä käyttävät ihmisolennot eivät välttämättä ole yhtä säännönmukaisia."

"Kuunnelkaapa tätä," lausahti Sergei sormi kirjan sivulla, kunnioittavasti muutaman millimetrin irti metallikalvon pinnasta. "'Mikä sitten kuulijan suututtaa? Onko syy puhujassa? Onko se edes lausutuissa sanoissa?' Tässäpä olisi ollut lause kokouksessa lainattavaksi!"

"Kunpa ongelmat oikenisivatkin sillä, että luemme heille heidän omaa filosofiaansa," murahti Isoisä. "Pelkänpä vain, että täällä ja muuallakin saisimme vain kiven peräämme, tai mikä vielä musertavampaa, me

saisimme kuulla omaamme."

"Mitä muuta mielenkiintoista löysit?" kysyi Hua Lei.

"Minulle tuli tunne, että olen lukenut varsin samantapaista tekstiä aikaisemminkin," sanoi Sergei. "Ehkäpä viisaus on viisautta kaikkialla maailman-kaikkeudessa. Monet näistä lauseista on epäilemättä lausuttu myös Maassa, ja samalla tavoin unohdettu siellä kuin täälläkin."

"Löytyykö sieltä mitään tämän kansan tabuista? Meidän voi olla hyvä olla selvillä asioista, joille he ovat allergisia."

"Pelkäänpä, että yhden olemme jo löytäneet," sanoi Sergei.

"Minkä?"

"Meidät. Luulen, ettei kysymys ole pelkästään meidän uskottavuudestamme, vaan pikemminkin siitä, että he eivät halua meidän olevan ihmisolentoja. Jos todistamme asian heille, he nostavat esiin vastakkaisia todisteita vaikka kiven silmästä. He eivät jostakin syystä voi sietää ajatusta siitä, että jokin meidän kaltaisemme voisi olla inhimillinen olento."

"Siltä näytti," myönsi Isoisä.

"Saisimmekohan me kiven pois heidän kengästään. Helpottuisimme varmasti molemmat."

"Meidän on perehdyttävä näihin kirjoihin myös itsemme tähden," muistutti Hua Lei. "Koneina olemme jatkuvasti lainsuojattomia, ja on vain ajan kysymys, koska he kylläsyvät meihin ja purkavat meidät varaosiksi. Meidän on tunnettava koonilaisten ihmisolentojen ja koneiden etiikkaa. Tiukan tullen meidän on osattava nykäistä heitä oikeasta narusta, jotta voimme saada lisää aikaa. Me voimme tietysti myös livittää planeetalta, mutta koska kyseessä on kahden planeetan välinen tulevaisuus, en ainakaan itse ole kovin innokas tekemään niin. Jos palaamme tyhjin käsin, ei samalle planeetalle välttämättä lähetetä saman tien uutta retkikuntaa. Ja vanhetessaan väärinkäsitykset saattavat luutua vielä lisää."

"Meidän on päästävä pikimmiten hallitsijoiden puheille."

"Kenen puheille me olemme lopulta menossa? Kuka hallitsee koonilaisten suhteita muihin kansoihin? Korkeimmalla tasolla hallitsijoita on kai kolme."

"Täällä puhutaan siitä," kertoi Wai koonilaisen valtioon äärestä. "Hallitsijoita voi olla yhdestä neljään tai poikkeustapauksissa kuusi. Jokaisella hallitsijalla on oltava yhtäläinen määrä alihallitsijoita tai ministereitä siten, että jokaisella yhteiskunnan kahdestatoista lohkoista on yksi ministeri ja yksi hallitsija. Hallitsijat valitsevat toistensa seuraajat, tai antavat kansan valita, jos se sitä vaatii, mutta he ovat päätöksistään ankarassa vastuussa vain toisilleen, eli selvästi itsevaltaisempia kuin Maan mykyiset valtionpäämiehet."

"Kuka pitää hallitsijoille kuria?" kysyi Sergei.

"En tiedä. Kenties eettinen hallinto-ohjeisto. Tai poliittisesti valveutunut kansa. Äänestämällä heitä ei kuitenkaan voitane vallasta syöstä. Ehkäpä heitä on useita juuri siksi, että he paimentaisivat toisiaan."

"Meidän on otettava selvää nykyisestä hallitusmuodosta ja valittava se hallitsija, joka vastaa asiastamme," sanoi Isoisä.

"Miten me löydämme hänet?"

"Elleivät koonilaiset auta, meidän on kai turvauduttava heidän koneisiinsa. Koneilla on hallussaan paljon tietoa ja ne muodostavat planeetanlaajuisen verkoston, joka saattaa opastaa meidät perille."

"Kuinka hallitsijaa lähestytään täällä päin? Päästääkö palveluskunta meitä edes ovesta sisään?"

"Se selvinnee vasta, kun yritämme."

"Voimmeko tietämättömyyttämme vaarantaa itsemme?"

"Koneet eivät koonilaisen käsityksen mukaan voi tehdä rikoksia, koska ne eivät ole vastuullisia olentoja. Ne voidaan kyllä tuhota, jos ne ovat turvallisuusriski. Mutta luulenpa, etteivät hallitsijatkaan tule toimeen ilman parissaan liikkuvia koneita. Me saatamme vaikka mahtua joukkoon."

"Loukkauksesta voi seurata ikävyyksiä, vaikka se ei olisikaan rikos," sanoi Hua Lei. "Yksi asia, jossa me todennäköisesti loukkaamme heitä, on se, että me

tunkeudumme ihmisyiden alueelle ylittäessämme ne rajat, joita pidetään koneille sopivina."

"Meitä katsellaan," varoitti Isoisä.

Hyllyköiden välille oli alkanut ilmaantua useita koonilaisia, jotka seisoivat paikoillaan heitä katsellen. Näiden kasvoilla liikkui kummastuksen lisäksi muunkinlaisia tunnetiloja. Retkikuntalaiset odottivat ja silmäilivät samalla hajanaisesti hyllyistä poimimiaan kirjoja.

Lopulta muutamat koonilaisista kävelivät hitaasti mutta päättäväisen näköisinä heidän luokseen.

"Mitä te olette tekemässä täällä?" kysyi joukon ensimmäinen.

"Me perehdymme teidän kulttuuriinne," vastasi Isoisä.

"Näistä tiedoista ei ole teille mitään hyötyä," sanoi koonilainen. "Säädökset ja aikakirjat ovat kaksi kerrosta alempana. Nämä kirjat käsittelevät elämäntietoa ja viisautta."

"Eikö teidän isäntänne pääse itse paikalle lukemaan näitä?" kysyi toinen.

"Eivät nuo juuri näytä tallentajilta," arvioi kolmas.

"Me olemme täällä oppiaksemme itse," vastasi Isoisä.

"Poistukaa sitten," käski ensimmäinen. "Nämä kirjat ovat ihmisolentoja, eivät koneita varten."

"Näin helposti se tapahtuu," totesi Hua Lei kiinaksi heidän noustessaan pöydän äärestä.

* * *

Retkikuntalaiset vaelsivat hitaasti leveää katua eteenpäin. Kadulla he saattoivat liikkua huomiota herättämättä, mekanoidien joukkoon sulautuen. He katselivat eri kokoisten ja muotoisten elollisten laitteiden puuhia toistensa ja koonilaisten kanssa. Laitteet kävelivät katukäytävillä kantamus mukanaan tai ilman, kiipeilivät seinillä ja kannatinrakenteissa pesten, korjaten ja ehostaen. Muutamat menivät rakennuksiin tai tapasivat etsimänsä koonilaiset jo kadulta ja asioivat näiden kanssa.

"Ilmaiseksi työskentelevä palveluskunta," totesi Hua

Lei. "Koonilaiset ovat järjestäneet asiansa varsin tehokkaasti."

"Veikkaanpa, että niiden suunnitteleminen ja toimimaan virittelyminen vaatii edelleenkin hikeä ja ponnistuksia," tuumaili Sergei. "Me näemme ehkä vain sileän ulkokuoren."

He katselivat kadun varrella kohoavia rakennuksia. Kaupungin tunnelma ei avautunut heille aivan yhtä välittömänä kuin Maan kaupungeissa, koska tuttuja viitteitä oli vähemmän. He eivät olleet nähneet ainoatakaan näyteikkunaa tai mainosta. Liikenne heidän ympärillään oli miltei kuiskaavan hiljaista; se toi heidän mieleensä hevosajoneuvojen aikakauden vanhoilta kuvatalenteilta. Rakennukset koskettivat toisiaan vain poikkeustapauksissa - useimmiten niiden ympärillä oli kylliksi tyhjää tilaa, kivettyä tai luonnonpintaista, jotta ne saattoi kiertää vaikka ajoneuvon kyydissä.

He löysivät elintarvikemyymälän. Ulkopuolella ei ollut suurta nimikylttiä tai valomainosta, joka olisi palvellut maamerkinä liikettä etsiville. Ainoa kirjoitettu opaste oli pariovien yläpuolelle metalliin kaiverrettu "Muut Saumin ravintoainesnouthalli". Parhaiten hallin tarkoitus kävi ilmi katsottaessa läpinäkyvien ovien läpi suoraan halliin, jossa koonilaiset poimivat hyllyistä elintarpeita matkaansa.

"Maksaako kukaan heistä ostoksistaan?" kysyi Hua Lei kumppaneiltaan. "Minä en näe kenenkään käsittelevän rahaa enkä edes paikkaa, jossa ostokset voisi maksaa."

"Ehkäpä kasvot käyvät täällä luottokortista," arvaili Sergei. "Tai sitten korvaukset suoritetaan muuten kuin rahan muodossa."

"Sisällä saattaa olla joku tapahtumia kirjaamassa," sanoi Isoisä. "En rohkenisi väittää, että koonilaiset luottavat toisiinsa niin paljon, että he jättäisivät kunkin valvomaan itse itseään. Kauppias saattaa esimerkiksi tuntea heidät tai heidän työnantajansa ja nauttia sitten summittaisesti vastaavan määrän etuuksia ja liikepalveluita heidän kustannuksellaan. Suora vastineiden vaatiminen, kuten rahastus kassalla ei liene suosittu tapa

täällä päin. Sanat 'hinta' ja 'korvaus' kuuluvat kyllä tuapsaaminkin kieleen, joten tuskin nuokaan tuolla aivan mielivaltaisesti tavaraa kahmivat."

"Me olemme siis välttämättä rutiköyhiä, koska emme ole jäsenenä tässä yhteiskunnassa," sanoi Hua Lei. "Se matkamuistojen ostamisesta!"

"Kaupankäynti ei liene täällä yhtä mutkatonta kuin Maassa."

"Antaisivatkohan he meille mitään, jos kävisimme hakemassa?" pohti Sergei.

"Tuskin," sanoi Isoisä. "Sitäpaitsi kerjääminen ainakin on sopimatonta täällä, puhumattakaan siitä, jos meitä pidettäisiin varkaina. Varastavien koneiden lienee turha anoa armoa."

He tähysivät halliin, joka avoimista ovistaan huolimatta pysyi heille suljettuna. Sisällä olevat hyllyt ja palvelupöydät olivat liian kaukana ovilta, jotta he olisivat kovinkaan hyvin nähneet, mitä niissä oli tarjolla. Ovista poistuvien ostokset olivat piilossa tekstiilipussien sisällä, mekanoidisilla asiakkailta mahdollisesti jopa vartalon uumenissa.

"Miksi teillä on vaatteet?"

Äkillinen kysymys heidän takaansa yllätti heidät kaikki. He kääntyivät ympäri ja näkivät edessään pienen koonilaislapsen kangaspussi kädessään.

"Meilläkö?" änkytti lähinnä seisova Sergei. "Tuota noin, miksi meillä ei olisai?"

"Ei nyt ole pakkasta," huomautti lapsi.

He vilkaisivat ympärilleen. Ja toden totta: yksikään mekanoidi, jonka he onnistuivat katseillaan tavoittamaan, ei kantanut yllään minkäänlaista vaatepartta. Koneilla oli ilmeisesti tapana pukeutua vasta, kun kylmyys uhkasi niiden toimintakykyä.

"Katsohan, me tarvitsemme vaatteita jo tällaisessa säässä," selitti Isoisä. "Me palelemme helposti."

"Minkä takia?"

"Me olemme ihmisolentoja, niin kuin sinäkin. Ihmisolennot palelevat helpommin kuin koneet. Me tulemme avaruudesta, ja siellä, missä me asumme, kaikilla on vaatteet yllään."

"Ei avaruudesta tule mitään ihmisiä," huomautti lapsi.
"Pelkkiä koneita vain."

"Oletko aivan varma?"

"Olen minä. Äiti sanoi."

"No, mitäpä siihen lisäämään," naurahti Isoisä.

"Me tulemme kuitenkin avaruudesta," sanoi Wai ja polvistui lapsen, ilmeisesti pojan vierelle. "Meidän nimemme ovat Wai, Hua Lei, Isoisä ja Sergei. Mikä sinun nimesi on?"

"Heon Tiim," vastasi poika reippaasti. Hän aukaisi pussinsa ja otti esiin kellanruskean pallon, jonka hän työnsi suuhunsa. Samassa hän näytti muistavan jotakin ja ojensi pussiaan Waita kohti.

"Ottakaa tekin," hän kehotti.

"Kiitoksia," sanoi Wai hymyillen. "Tällaisia me emme ole koskaan maistaneetkaan. Mitä ne ovat?"

"Suolamarjapalloja," vastasi poika puhekumppaneidensa tietämättömyyttä oudoksuen.

Wai mursi rapean pallon useaan osaan ja jakoi kappaleet tovereilleen.

"Ei kun kaikille kokonainen," kehotti poika.

"Meitä on aika monta," sanoi Wai.

"Täällä on vielä paljon," vastasi poika hypittäen pussia kämmenellään.

Wai rohkaisi itsensä poimimaan pussista vielä kolme palloa lisää. Kaikki kiittivät puolestaan. Hua Lei maistoi ensimmäisenä nokareen omasta annoksestaan.

"Erikoinen maku," hän sanoi kiinaksi. "Tämä voisi olla vaikka suolaista, lehteveää vehnäleipää."

"Tämä suola on kyllä jotakin muuta kuin meidän käyttämäämme ruokasuola," huomautti omaa annostaan mutusteleva Sergei. "Olkaa tarkkoja, että ette saa vatsanväänneitä tai jopa myrkytystä."

"Toden totta," huomasi myös Hua Lei. "Tässä on karvas ja polttava vivahde. Tunteeko kukaan teistä tätä ainetta?"

"En tiedä," sanoi Isoisä annostaan haistellen.

"Ensimmäinen arvaukseni on jokin bromidi. Totuus selvinnee vasta Maassa. Tässä voi olla sekaisin useitakin eri suoloja."

"Katsokaa tätä!" huudahti poika ja pingoitti käsillään kangaspussinsa suusta pikkuruisen riippumaton. He jäivät odottamaan, mitä poika heille näyttäisi. Tämä asetti yhden pussista ottamansa pallon loihtimansa riippumaton reunojen väliin ja nosti pussin suulleen. Hän ei kuitenkaan pannut palloa suuhunsa, kuten he olivat odottaneet, vaan kumartui hiukan ja jäi keskittyneenä seisomaan paikoilleen pallo ympyräksi pyöristettyjen huuliensa edessä. Kotvan kuluttua hän oikaisi itsensä hiukan ponnistuksesta hengästyneenä.

"Katsokaa," hän kehotti ja näytti heille pussin kankaalla lepäävää palloa.

Pallosta kohosi höyryä. Sen sisältämä kosteus tirisi sen pinnalla. Oli ilmeistä, että pallo oli äkkiä kuumentunut kihisevän kuumaksi. Poika oli silminnähdyn ylpeä suorituksestaan ja tyytyväinen tekemästään vaikutuksesta.

"Kuinka sinä teit sen?" kysyi Sergei vilpittömästi hämmästyneenä.

Poika ei ehtinyt vastata, sillä samassa heidän keskelleen ryntäsi joukko hätäntyneen näköisiä aikuisia koonilaisia.

"Mitä täällä tapahtuu!?" huudahti ensimmäinen vilkuillen ympärilleen.

"Sinäkö se olit?" kysyi seuraava pikkupojalta.

"Minä näytin, kuinka tämän saa huutamalla kuumaksi," selitti poika näyttäen heille kuumentamaansa palloa.

"Ei julkisilla paikoilla tuolla tavoin mekasteta!" torui ensimmäinen häntä. "Minä jo luulin, että nuo olivat käyneet kimppuusi."

"Tuo kuului takuulla naapurikaupunkiin asti," lisäsi toinen. "Toivottavasti et aiheuttanut onnettomuuksia säikyttämällä ihmisiä."

"Anteeksi," mutisi poika hämillään.

"Olkoon nyt," sanoi ensimmäinen. "Mutta pidä huutoharjoituksesi vatedes paremmassa paikassa."

"Pidän minä," lupasi poika.

Koonilaiset poistuivat.

"Huusitko sinä?" kysyi Sergei ällistyen yhä lisää.

"Minä en kuullut mitään."

"Sen kuulevatkin vain ihmiset," vastasi poika vilkkaus yhä säikähdyksen hillitsemänä. "Paitsi jotkut koneet. Sellaiset, joilla on isot korvat."

"Entä eläimet?"

"Meidän kodin lähellä asuu lärppysiipi, joka tulee, kun sitä huutaa. Sen nimi on Hian. Mutta Aup-jättiläinen ei tule, jos sitä ei huuda hengittämällä."

"Aup? Minä luulin, että Aup-jättiläinen on taruolento."

"Hyssä!" torui Hua Lei Sergeitä. "Ei saa pilata lapsen mielikuvitusmaailmaa."

"Se on vielä isompi kuin te," selitti poika. "Se kävelee aina joskus meidän talon ohi. Äiti käskee sitä kerran siirtämään puun sivuun pihalta ja se jaksoi nostaa sen ihan itse. Illalla äiti kertoo, mitä Aup tekee silloin, kun se ei ole meidän pihalla."

"Vai niin," naurahti Isoisä. "Ehkä mekin olemme nähneet Aupin."

"Aup ei osaa puhua. Se vain kuuntelee ja nostaa puita ja isoja kiviä. Sitten meillä käy koneita ja joskus joku niistä osaa puhua. Äiti ei puhu koneiden kanssa. Äiti vain käskee niitä, ja isä myös. Minusta on jännää puhua koneiden kanssa. Ne vastaavat joskus ihan hassusti."

"Meistä on mukava puhua sinun kanssasi," sanoi Sergei. "Sinä olet mukavin juttukumppani, jonka kaupungista tunnemme."

"Missä sinun äitisi nyt on?" kysyi Wai.

"Tuolla sisällä. Äiti tulee ulos ihan pian."

"Onko hän ruokaa hankkimassa?"

"On."

"Mitä ruokaa hän laittaa tänään?"

"En minä tiedä. Jotain hyvää kai. Ja vihanneksia."

Kutsuhuuto noutohallin ovelta havahdutti pojan. Hän juoksi reilun kokoista kangassäkkiä kantavan äitinsä luokse ja alkoi kiskoa tätä kädestä retkikuntalaisia kohti.

"Tule katsomaan, äiti!" hän vaati innoissaan. "Nuo ovat melkein kuin oikeita ihmisiä."

"Kokeillaan niitä härveleitä joskus toiste," vastasi äiti. "Nyt meidän täytyy ehtiä kotiin."

Retkikuntalaiset vilkuttivat hyvästiksi pojalle, joka lähti matkaan äitinsä käsipuolella.

"Kuinka hän teki sen?" ihmetteli Sergei katsellen suolamarjapallon kappaleita kämmenellään.

"Lähtikö hänen suustaan jotakin?" kysyi Hua Lei.

"Mitä sitten?"

"Ohikulkijat sanoivat hänen huutaneen, mutta me emme kuulleet äännähdystäkään."

"Ultraääniä? Pystyisikö hän tuottamaan niin valtavan ultraäänipaineen, että se kuumentaisi ruoan? Miksi hän ei sitten kuumentunut itse?"

"Kuulkaahan," sanoi Isoisä. "Onko tällä ilmiöllä mitään yhteyttä siihen, että heidän suuontelonsa kiiltävät sisäpuolelta? Jospa niiden tarkoitus onkin heijastaa ulos jotakin, mikä voi kuumentaa vaikkapa ruoan."

Sergeitä alkoi hymyilyttää.

"Mikroaaltoja?" hän arvasi.

"Miksikäs ei," sanoi Hua Lei. "Se sopii kuvaan. Muistatteko koonilaisten lähettämän kaavakuvan heidän anatomiastaan? Heillä on keuhkojen takana kaksi litteää, pitkänomaista elintä, joita he kutsuvat voimarauhasiksi. Me otaksuimme ensin sen olevan jonkinlainen maksan vastine. Mutta ehkäpä se ei tuotakaan sokereita vaan sähkövirtaa. Ja voimarauhasista lähtee neljä paksua juostetta heidän kurkkuunsa."

"Ja heidän kiiltävä nielunsa on suurtaajuusresonaattori," kuumensi Sergei puolestaan aivorihtä. "Kiiltävä suuontelo heijastaa säteilyn ulos kapeana kimpuna suuntaan, johon suun omistaja katsoo."

"Eikä vain heijasta, vaan myös lisää säteilyyn samnlaiset taajuuskorostumat kuin äänihuulten tuottamiin ääniaaltoihin. He voivat ääntää mikroaaltoäänteitä samaan tapaan kuin tavallisiakin. Ja veikkaanpa, että juuri samoilla taajuusvyöhykkeillä mikroaallot kulkevat täkäläisessä ilmakehässä aivan erityisen hyvin."

"Heidän kehossaan on valmiiksi sisäänrakennettuna sekä radiolähetin että mikroaaltouuni. Tehokasta!"

"Ehkä elimen päätarkoitus on silti toimia ruoan-sulatuksen apuna."

"Miten he sitten kuulevat radioaallot? Ovatko heidän korvakäytävänsäkin sisältä kiiltävät?"

"En tiedä. Se olisi varsin johdonmukaista. Ehkäpä heillä on kaksitoiminen sisäkorva siten, että mikroaallot ja ääniaallot ärsyttävät samoja aistinsoluja."

"Entä heidän kimaltava ihonsa?"

"Ehkäpä se suojaa heitä kuorohuutoa harrastettaessa samaan tapaan kuin aurinkovoide. Heidän ruokavaliossaan lienee reilu annos kivennäisaineita, jotta he voivat muodostaa ja pitää yllä metallipitoisia ruumiinosia."

"Onko niissä metallia? Me tiedämme vain, että ne kiiltävät."

"Ainakin niiden on johdettava sähköä, tai muuten he kypsentävät huutaessaan omat aivonsa."

Sergei katsoi epäileväisesti ruoanmurenia kämmenellään.

"Alammekohan mekin kiiltää, jos syömmme nämä?"

"Säätetään nyt ainakin hiukan Maahankin asti. Jatkaisimmeko matkaa? David taitaa jo odotella meitä. Ja minä maltan tuskin odottaa, että pääsen kertomaan tästä hänelle."

He lähtivät kävelemään eteenpäin.

"Mikroaaltouuni ja radio," naureskeli Sergei. "Ja meitä he kutsuvat koneiksi!"

* * *

"Avatkaa!" kuului huuto aluksen ulkopuolelta, ja jyskytys jatkui taas.

Sergei hieroi unisia silmiään.

"Kuka siellä rymyää?" hän kysyi haukotellen.

"Arvaa kolmesti," murahti selvästi virkeämpi David omasta vuoteestaan.

Isoisä kömpi pystyyn vuoteestaan ja astui koonilaisten täyttämän ikkunarudun vastakkaiselle puolelle.

"Sallitko, että valmistaudumme ensin hiukan alkaavaan päivään?" hän huusi seinän läpi.

"Pitäkää kiirettä," kuului armelias vastaus.

"Aiotko sinä aivan tosissasi avata niille oven?" kysyi

Hua Lei. "Minä en ainakaan halua enää tavata niitä hyypiöitä."

"Kyllähän me avata voimme," sanoi Sergei. "Mutta mitäpä jos välillä eläisimme omilla ehdoillamme? Aluksemme on heidän maallaan, mutta sen sisäpuoli on omamme."

"Pieni ihmisarvon lujittaminen saattaa hyvinkin olla paikallaan," tuumaili Isoisä. "Tehkäämme nyt aamutoimemme kaikessa rauhassa, ja katsokaamme sitten, saammeko aikaan aikaisempaa parempaa vuoropuhelua."

"Onko heillä tapana käydä vieraisilla kukonlaulun aikaan?" ihmetteli Hua Lei.

"Tämä lienee täällä päin tavanomainen hetki aloittaa päivän työt," sanoi Sergei. "Tänään se työ olemme me."

"Ei nyt enää niin tavattoman aikaista ole," tuumaili Isoisä. "Emmeköhän me pikemminkin nukkuneet pitkään."

He peseytyivät ja söivät kiirehtimättä aamiaista koonilaisten aina välillä huutaessa ja takoessa ovea. Aterian loppupuolella ovelta alkoi kuulua myös epämääräistä rapinaa ja kolinaa. Sisään pyrkijöiden ikkunasta näkyvät liikkeet vihjasivat, että he tutkivat jo välineillään oven lukitusmekanismia.

David keräsi vielä viimeisiä astioita pöydältä, kun Sergei avasi oven malttamattomille koonilaisille.

"Mikä ihme niitä pidätteli," äyskähti heidän vanha tuttavansa edelliseltä kerralta itseksensä sisään marssiessaan. Hänen perässään alukseen tulivat samat tutkijat kuin edelliselläkin kerralla ja yksi uusi koonilainen, työkalulaukustaan päätellen saman osaston työntekijä.

"Hyvää huomenta," toivotti Sergei aurinkoisesti. Joh-taja vilkaisi häneen päin.

"Aina ne vain jaksavat," hän tuhahti. Muiden tutkijoiden kasvoilla käväisi pieni naurun virne.

Viimeisenä sisään tullut uusi tutkija laski laukkunsa pöydälle ja alkoi poimia esiin salamyhkäisen näköisiä, enimmäkseen pieniä metallisia instrumentteja.

"Mitä te tällä teette?" kysyi toinen tutkijoista kannatellen kämmenellään aluksen ulkopuolelta löytä-

määnsä valkoista, kimmoisaa palloa.

"Pelaamme taam-kainia," vastasi Sergei. "Me näimme opintoretkemme aikana teikäläisten pelaavan sitä. Se oli niin mielenkiintoisen näköinen peli, että mekin halusimme hiukan kokeilla sitä. Mekanoidit tuolla palloholvissa opettivat meille säännöt ja rakensivat tämän pallon."

Tutkija vilkaisi johtajaa pallo kämmenellään, mutta johtaja päätti olla piittaamatta retkikuntalaisten oikusta.

"Tänään te teette selkoa alkuperästäanne," johtaja määräsi. "Työmme on odottanut käyntiinläähtöään jo liiankin kauan. Me tarvitsemme tarkat tiedot siitä, kuka teidät laati."

"Saammeko mekin sitten tiedot teidän laatijoistanne?" kysyi Sergei.

"Meitä ei ole laadittu!" sähähti johtaja. "Me olemme syntyneet!"

"Me olemme syntyneet kuten tekin," vastasi Sergei.

Toinen tutkijoista laski kätensä johtajan olalle saadakseen tämän mielenkuohon asettumaan.

"Minkä niistä me lähetämme?" kysäisi johtaja muilta tutkijoilta rauhallisemmalla äänellä.

"Tuo vaikuttaa sopivalta." Tutkija vilautti kättään vuoteellaan hetken ruokalepoa pitävää Davidia kohti. Johtaja astui Davidin eteen.

"Tiedätkö, missä on Avaruustyökeskuksen luonnontieteellinen osasto?"

"Tiedän," vastasi David. "Se on keskuksen pääraken-
nuksen kellaritiloissa."

"Selvä. Mene sinne."

"Miksi?"

"Sinut tutkitaan. Mene sinne."

"Entä ellen minä halua, että minua tutkitaan?"

"Me haluamme," pudotteli nopeasti synkkenevä johtaja sanat yksitellen suustaan. "Me käskemme sinun mennä."

"Minua ei haluta lähteä," vastasi David, kuin johtajan vastapainoksi hyvin rauhallisesti.

"Miksi ei?" ihmetteli toinen tutkija johtajansa sivuitse. "Oletko epäkunnossa?"

"Esimerkiksi siksi, että tänään on lepopäivä."

"Nyt ne pitävät jo lepopäiviäkin!" hämmästeli kolmas. Neljäs oli ilmeisesti ensi kertaa tekemisissä Maan asukkaiden kanssa, koska hän vain katseli ihmetellen näkemäänsä.

"Sinun ajanlaskussasi on virhe," huomautti toinen. "Lepopäivä on vasta ylihuomenna."

"Teidän lepopäivänne voi olla ylihuomenna. Minun kansallani se on tänään."

"Minä tiedän, että kävelymatka ei ole sinulle oleellinen rasite," ärähti johtaja. "Matkaan!"

"Te ajatte tänne ajoneuvolla, mutta oletatte minun kulkevan jalan. Eikö olisi inhimillisempää varata niin suuri kulkuneuvo, että minäkin mahtuisin kyytiin?"

"Haemmeko suuremman ajoneuvon?" kysyi toinen tutkijoista.

"No, jos emme muuten saa sitä paikalle," tuumaili kolmas. "Mitä mieltä on johtajamme?"

"Huomatkaa, että minä en suinkaan luvannut lähteä mukaanne," muistutti David.

Johtaja käänsi Davidille selkensä ja kiinnitti katseensa Hua Leihin. Tämä käänsi oman katseensa pois päin.

"Näillä koneilla on vakava asennoitumisvika," sanoi johtaja kävellen hiljalleen edestakaisin pienellä vapaaksi jääneellä lattia-alueella. "Mitä me niille tekisimme? Niitä täytyy säätää, ennen kuin työstämme tulee mitään."

"Kipu," keksi toinen tutkija. "Kipu on varsin tehokas asenteiden ja arvotustoimintojen korjausväline, sillä se aiheuttaa useimmissa laitteissa eräänlaisen hätäreaktion. Kipuun reagoiva laite hahmottaa tehtävänsä toisin kuin kipua tuntematon. Sen avulla on usein oikaistu testausvaiheessa olevien laitteiden motiivihäiriöitä."

Retkikuntalaiset vilkuilivat toisiaan. Heidän vierailunsa planeetalla oli saamassa uuden ulottuvuuden.

"Hyvä ajatus," huomasi johtaja. "Jo pelkkä ehdotus synnyttää niissä toimintaa."

"Tähän leikkiin me emme ryhdy!" mutisi Sergei päättäen asian kaikkien puolesta. Hän käännähti johtajaan päin.

"Kipu on kuin onkin hälytysmerkki," hän sanoi. "Te

tiedätte kyllä, mistä on kysymys, sillä te tunnette itsekin kipua. Ja jos te aiotte tuottaa meille kipua, me saatamme hädissämme reagoida tavalla, josta te ette pidä."

Johtaja epäröi retkikuntalaisten rävähtämättömän, terävän tuijotuksen ristitulessa. Hän oli rahtusen pitempi kuin kukaan heistä, mutta ei välttämättä heitä voimakkaampi.

"Yhteiskuntaa vaarantavat koneet romutetaan," hän yritti pelastautua kiperäksi käyneestä asetelmasta. David ei vastannut sanallakaan uhkaukseen, mutta tapa, jolla hän taputteli korjauskalustosta lainaamaansa jykevää mutteriavainta kämmentään vasten puhui sitäkin enemmän. Johtajansa johdolla koonilaiset keräsivät varusteensa ja poistuivat aluksesta kasvot huolellisesti ilmeettöminä.

* * *

"Erikoisen näköinen," virnahti David katsellessaan palloholvin lattialla odottelevaa kissan kokoista leppäkerttua. Maassa asuvasta esikuvastaan poiketen sen selkämys oli pilkuton ja tumma ja sen eturuumiista ulkoni pari saksiraajoja, jonka kaltaiset olisivat epäilemättä olleet Maan rapujenkin mieleen.

"Se luokittelee vähintään viisitasoisesti kaikki kasvit paitsi puut ja rihmaeliötä yksinkertaisemmat," kertoi harmaa pitkäraajainen mekanoidi hänen vierellään.

"Sehän voisi tehdä tämän matkan vaikka yksinään," totesi David.

"Se on mahdollista," vastasi mekanoidi.

"Miksi niin ei sitten tehdä?"

"Sen päättelykoneisto ei ole kyllin tehokas, jotta se tietäisi, mistä on luvallista kerätä kasveja tai kuinka sinnikkäästi keruuta on mielekästä yrittää."

"Selvä on," naurahti David. "Minä lähdän paimentamaan sitä. Kiitoksia avustanne jälleen kerran."

David lähti kohti holvista johtavaa aukkoa. Pieni laite pysytteli hänen vierellään jalat lattialla rapisten. Pienuudesta huolimatta se ei jäänyt jälkeen ripeässäkään kävelyvauhdissa. Ainakin ketteryudessa laite taisi sen,

mihin se ei älyn mitteloissa pystynyt. Se ei itse asiassa ollut varsinainen mekanoidi, sillä se oli rakennettu tilapäiseen käyttöön, eikä myöskään pystynyt tuottamaan kaltaisiaan jälkeläisiä.

He tulivat ulos. Laitteen vauhti ei hidastunut ruohikollakaan. David sen sijaan pysähtyi äkisti huomattessaan edessään jo tutuksi käyneen koonilaistutkijan.

"Väitkö itseäsi edelleen ihmisolennoksi, vaikka oleskelet koneiden parissa?" tämä kysyi.

"Väitän," vastasi David ja kiirehti jatkamaan matkaansa. Hänellä oli vielä tuoreessa muistissa hiukan aiemmin sattunut välikohtaus, jossa tutkija oli työtoverinsa kanssa pyydystänyt hänet ulkoa ja tutkinut hänen lihastensa ja hermojensa toimintaa. Jotta luonnolliset hermotoiminnot eivät yltäisi häiritsemään mittausta, tutkimus oli suoritettu reilun vahvuisin sähköiskuin. Davidin jäätyä makaamaan nurmikolle pyörällä päästään koonilaiset olivat ällistelleet toisilleen tämän suojaimekanismien heikkoa laatua. Kunnan mekanoidien ei ilmeisestikään sopinut säikähtää sähköstä.

Tällä kerralla koonilaisella ei ollut mukanaan mitään sähköiseltä vaikuttavia laitteita, mutta David ei jäänyt odottamaan, mitä muuta tällä oli hänen varalleen suunniteltuna. Hän marssi ripeästi kohti metsän reunaa vilkuillen taakseen syrjäsilmin. Koonilainen lähti kuin lähtikin seuraamaan häntä, ei kuitenkaan aivan hänen kannoillaan vaan jonkin välimatkan päästä. Metsän reunalla David kääntyi ympäri.

"Voit lähteä takaisin tutkimuskeskukseesi," hän huudahti koonilaiselle. "Minä olen matkalla metsään enkä ole käytettävissä minkäänlaista tutkimusta varten."

Davidin teki mieli sanoa koonilaiselle muutamia muitakin asioita, mutta päätti muiden retkikuntalaisten tähden pitää ne omana tietonaan. Oli olemassa rajat, joita arvokkaimpienkaan koneiden ei planeetalla käynyt ylittäminen, mikäli mielivät jatkaa toimintaansa. Ja he eivät tienneet, millä kohdalla nuo rajat kulkivat.

"Jatka vain toimintaasi," kehotti koonilainen.

David lähti metsään riesakseen saamastaan tutkijasta harmistuneena. Hän liikkui nopeasti toivoen, että tutkija ei kammioissaan puuhaillessaan olisi ehtinyt vaalia kylliksi kuntoaan seuratakseen häntä kovin kauas. Tutkijaa ajoi kuitenkin eteenpäin kiihkeä tarve seurata kutsumustaan. Valitsipa David minkälaisia reittejä tahansa, tutkija kierteli sinne tänne hänen lähettyvillään pysytellen jatkuvasti kohtuullisen loitolla hänestä havaintoja tekemässä, mutta kuitenkin hellittämättä hänen tietoisuuteensa tunkeutuen. Jonkin ajan kuluttua tutkija siirtyi Davidin helpotukseksi hänen taakseen ja näytti myös pysyttelevän siellä. Kunnes hän tunsu äkkiä terävän tönäisyn selässään.

David pyörähti ympäri ja näki selkäänsä taakse jatkuvan siiman. Siiman toinen pää oli pienessä kotelossa, jota tutkija tuki kämmenellään puunrunkoa vasten. Selkäänsä tunnustellen David tapasi sieltä pienen, kovan esineen. Hän tempoi sitä hetken ja sai kuin saikin sen irti. Hänen kämmenellään lepäsi pieni metalliväkänen, johon siima oli sidottu, sekä painona palveleva pieni metallikuula, joka ilmeisesti oli osunut hänen selkäänsä.

"Minä vain mittaan sinun vartalosi liikerytmejä," sanoi tutkija. "Jatka matkaasi."

David tempaisi siiman poikki yhdellä kädenliikkeellä ja paiskasi väkäsensä painoineen kohti tutkijaa.

"Pysy loitolla minusta!" hän huudahti.

"Pidätkö koko olemustasi muuta maailmaa tärkeämpänä?" kysyi tutkija, ei närkästyneenä, vaan ikään kuin uutta lähestymistapaa kokeillen. Hän käveli kohti Davidia.

"Minä tiedän mikä ja minkä arvoinen olen!" huusi David. "Sinä sen sijaan kieltäydyt hyväksymästä totuutta!"

Tutkija pysähtyi Davidin eteen.

"Sinua on vaikea tutkia," hän sanoi. "Mitä sanoisit, jos me polttaisimme sinut uunissa?"

"Mitäkö sanoisin?" Davidin kohotettu etusormi vapisi hiukan. "Sanon sinulle jo nyt, että yksikään olento, joka puhuu minusta tuolla tavoin, ei pääse pakoon siitä

vastaamatta, vaikka hän pakenisi maailmankaikkeuden ääriin."

"Oliko tuo uhkaus?"

"Se oli tiedonanto," vastasi David huokaisten. "Mene jo! Minä en jaksa hillitä itseäni loputtomiin."

David jatkoi matkaansa ja tutkija jäi paikoilleen seisomaan hänen jälkeensä. Pieni kasvienkeräilylaite lähti seuraamaan Davidia odotettuaan sanaharkan ajan paikoillaan kärsivällisesti ja kantaa ottamatta.

He saapuivat alueelle, jota David oli etsinyt: vulkaaniselle rämeelle. Hiukan edempänä näkyi varsin matala, mutta laaja tuliperäisen kiven muodostama kohouma, jonka ympärillä paikoin kuivassa, paikoin soisen kosteassa maassa kasvoi mitä erilaisimpia ja eri kokoisimpia kasveja. Hua Lei oli halunnut kokeilla koonilaisen ruoan valmistamista, kenties siinä toivossa, että tie koonilaisenkin sydämeen kulkisi vatsan kautta. Erityinen, planeetalle leimallinen rämealue olisi heille oikea ruoka-ainesten aarreaitta.

"Keräämme jouhipähkinöitä kolmeen lokeroon sekä suolamarjoja, ryöminkukkia, mehilehtiä ja punapalkoja kutakin yhteen lokeroon. Keräämme mehevimmän kolmanneksen. Rajoina ovat kolme lähintä puuta."

Kone vilautti saksiaan merkiksi ymmärretystä käskystä ja ryhtyi heti työhön. David käveli aukiolla tarkastellen ja maistellen kasveja koneilta oppimansa mukaisesti. Kasveja keräävä kone oli palloholvia asuttavien koneiden vastaus retkikuntalaisten summittaisesti esitettyihin toivomuksiin avusta kasveihin tutustumisessa. Se oli yllättäen annettu heidän käyttöönsä, ja kun he eivät enää sitä tarvitsisi, se saisi odottaa lisäkättöä tietyn ajan, jonka jälkeen se purettaisiin ja osista rakennettaisiin jotakin muuta. Paitsi rakennustyötä, koneet olivat tehneet heitä varten myös joukon laajahkoja tiedonsiirtoja, joiden avulla laite oli rakennettu. Vaikka retkikuntalaiset olivat paikallisella mittapuulla varattomia, heillä oli hetkittäin käytössään ylellisyyksiä, joita Maassa ei saisi paljolla rahallakaan.

Kasvienkerääjä oli saksistaan aivan yhtä näppärä kuin jaloistaankin. Se keräsi kasveja nopeudella, jonka David

arvasi olevan etevimmänkään Maan asukkaan saavuttamattomissa. Sen ruumiin kätköissä oleviin lokeroihin ei mahtuisi kovin suuria kasvimääriä, mutta ainakaan aluksi he eivät paljoa tarvitsisikaan. Myöhemmin he voisivat ehkä itse tulla paikalle kasveja keräämään, jos tarvetta ilmenisi.

Pian kerääjä pyrähti hänen jalkoihinsa ja koputti saksillaan pyöreää selkäänsä merkiksi siitä, että tehtävä oli loppuun suoritettu. Todennäköisesti laite ei ollut poiminut täyttä kolmasosaa tarjolla olevista kasveista, mutta tehtävään varattu määrä lokeroita sen sisällä oli jo täynnä.

"No, sitten lähdetään takaisin," totesi David ja lähti kävelemään tulosuuntaansa.

Tutkija oli jälleen paikalla. Hän seisoj metsän reunassa hiirenhiljaa, Davidin toimia tarkkaillen.

"Vieläkö sinä olet siinä?" David ärähti.

"Oletko palaamassa?"

"Olen," vastasi David. "Mutta eri tietä kuin sinä!"

"Tule täältä," kehotti tutkija kalliorinteelle suuntaavaa Davidia. "Täällä on tasaisempaa."

David vilkaisi tutkijan osoittamaan suuntaan. Ja toden totta, alempana oli tasainen, mukavakulkuisen näköinen aukio, joka johti kuivaan, kangasmaiseen metsään. Koonilaisista saattoi joskus olla hyötyäkin!

David ja kasvienkerääjä kääntyivät aukiolle päin. Tutkija seisoj sen reunassa odottamassa heitä. Davidia ei edelleenkään houkutellut ajatus taivaltaa metsässä yhtä matkaa koonilaisen seurassa, mutta jos tämä oli saanut jo tutkimuksensa suoritetuksi, hän saattaisi olla siedettävissä.

David katsoj tutkijaa punniten mielessään vaihtoehtoja. Tutkija vastasi hänen katseeseensa hyväntuulisesti, miltei hymyä muistuttavin ilmein.

"Mennään sitten," sanoi David hänelle. "Minä..."

Välähdys tutkijan silmissä seisautti Davidin äkkiä. Tutkijan kasvoilla käväisi ilme, jota David ei tunnistanut, mutta josta hän ei myöskään ollut alkuunkaan varma, pitikö hän siitä.

"Jatka vain," kehotti tutkija. David katsoj aukiota

edessään.

Loitompana näkyi puun juurien lomasta mustaa, vulkaanista kiveä. Juurien vierellä David näki etsimänsä, juurien kallioista irti murentaman kivenkappaleen. David harppoi kiven luokse ja kantoi sen edelliseen olinpaikkaansa. Reilulla vartalonheilautuksella hän sinkautti kiven edessään vihertävälle aukiolle.

Kuului molskahdus. Vesi purskahti ryöppynä ilmaan ruohojen lomasta. Niitty nielaisi kiven näkymättömiin jättämättä jäljelle merkkiäkään sen putoamisesta.

"Tuonneko sinä minut halusit!?" karjahti David raivoissaan.

"Minä vain tutkin havainnointikykyäsi," vastasi tutkija rauhallisesti.

"Minä olisin voinut hukkuu sinne!" huusi David. "Noiden kasvien alta ei välttämättä pääse edes ylös!"

"Jos sinä olisit niin onnetonta tekoa, että kävelisit päistikkaa tuonne veteen, kukaan tuskin kaipaisikaan sinua ja kaltaisiasi tutkittavaksi. Sellaisia koneita me osaamme tehdä itsekin."

David seisoి sanattomana paikoillaan, tutkijaa tuijottaen. Kasvienkerääjä odotteli jälleen kuin muina miehinä sitä, että ihmisolennot saisivat välinsä selvitettyiksi.

"Koneet tutkivat näkemäänsä tuntemiensa kaavojen mukaisesti," selitti tutkija. "Hyvät koneet tehokkaiden ja huonot koneet vähemmän tehokkaiden kaavojen. Todella alkeelliset koneet koettelevat maaperää, jolle astuvat. Sen sijaan ihmisolennot välttävät vaaran jo edeltäkäsін, koska he kykenevät soveltamaan saamiaan tietoja tavattoman paljon tehokkaammin kuin koneet. Minä voisin turvallisesti liikkua jopa tällä aukiolla, sillä minä kykenen erottelemaan toisistaan lujat juurakkomättäät ja heikosti tukeutuneet rimpialueet."

"Entä jos juurakot itse ovat rimpien keskellä?" kysyi David katsellen tutkijan hyppelyä aukion reunamilla mättäältä toiselle.

"Juurakot kasvavat versomalla ja muodostavat siksi yhtenäisen verkoston," valisti tutkija häntä.

Samassa tutkija solahti huudahtaen rintaansa myöten ruohojen sekaan.

"Luulitko, että versot on räätälöity oikkujasi kantamaan?" kysyi David ja harppoi heinistä tukea kourivan tutkijan vierelle.

"Auta minut ylös!" komensi tutkija Davidin hitautta ihmetellen.

"Entäpä jos minua kiinnostaa tutkia kokeellisesti, miten koonilaiset tutkijat reagoivat lähestyvään kuolemaan?" ärjähti David.

"Hulluutta!" huohotti tutkija. "Noinko sinut on rakennettu kohtelemaan ihmisolentoja?"

Kasvien pettäessä tutkija vajosi vähitellen yhä syvemmälle kasvien alla lymyävään veteen. Jostakin syystä tämä ei näyttänyt kykenevän ponnistautumaan kuiville, vaikka sai vielä tukea kasveista. Tämän suuttumus tukahtui äkilliseen pakokauhun aaltoon.

"Sinäkö olet ihmisolento?" huusi David. "Mistä se käy ilmi?"

"Armoa!" vaikeroi jo kaulaa myöten veteen vajonnut tutkija. "Minä hukun!"

"Armoa? Pyydätkö sinä koneelta armoa? Ihmisen sinä työnnät uuniin ja koneen edessä kerjääät armoa! Miten iljettävää!"

David kohottautui seisomaan. Esiin pyrkivä tunnekuuhu sai hänen kätensä vapisemaan.

"Hetkeäkään sinä et suostunut elämään kuin ihmisolento!" hän huusi puristuksen ahdistaman kurkkunsa läpi. "Ja nyt sinä et aio edes kuolla kuin ihmisolento!"

Tukku kauhuissaan sopertavan tutkijan nyrkkiinsä puristamia ruohoja irtautui juuriltaan. Tämä solahti syvemmälle veteen. David näki hänestä enää kiihkeästi ylöspäin ojentuneet kädet ja umpeen painuvan mättäänaukon varjosta vedenpinnan alta häämöttävät, kauhusta laajenneet silmät. Hän polkaisi toisen jalkansa tukevasti sivummalla olevaa mätästä vasten ja työnsi kahareisin kätensä vedenpinnan alle. Yhdellä raivokkaalla ponnistuksella hän kiskoi koonilaisen vaatteidenrintamuksesta ylös ruohojen kätköistä ja paiskasi hänet polvilleen kuivalle maalle. Tämä jäi huojumaan polviensa varassa kauhun lamauttamana,

sanattomaksi mykistyneenä, jalat yhä veteen kauan sitten kuolleen eläimen rintakehän kahlitsemina.

"Tulin äkkiä toisiin ajatuksiin," sanoi David tuijottaen tuikeasti ylös vetämäänsä tutkijaa. "Jos mietit tarkoin, arvaat ehkä, miksi."

* * *

"Kuinka sujui?" kysyi Sergei Hua Lein ja Wain tullessa sisään.

"Ei kehumista," vastasi Hua Lei. "Heidän luottamuksensa on mahdollon saavuttaa."

"Ruoka maistuu heille," kertoi Wai.

"Mutta sen tekijät eivät," lisäsi Hua Lei. "Puhuimmepa mitä vain, autoimmepa miten tahansa tai tarjosimmepa miten hyvää syötävää tahansa, me olemme aina vain koneita."

"He ovat kai tottuneet siihen, että mekanoidit tekevät kaikkensa heidän puolestaan," tuumaili Isoisä. "En tiedä, onko meidän lopulta järkevää yrittää kilpailla niiden kanssa."

"Wai kirjoitti Taiteiden Tauluun oman koonilaisen laulelman," kertoi Hua Lei. "En ole tšekäläisen taiteen asiantuntija, mutta tiedän kyllä siitäkin huolimatta, että se oli hyvä, varmasti parempi kuin moni sen ympärillä olevista! Mutta me emme olleet ehtineet vielä edes kääntyä kadunkulmasta, kun sitä alettiin jo pyyhkiä pois!"

"Heidän tunnustuksensahan on heidän omissa käsissään," sanoi Isoisä. "Ei liene meidän vallassamme kammata sitä itse itsellemme."

"Mikä sitten neuvoksi?"

"Oletteko saaneet vihiä siitä, missä hallitsijat oleskelevat ja kuka heistä on meille sopivin?"

"Koneetkaan eivät tienneet, mutta parhaat arviot näyttävät johtavan Koan Aotin kaupunkiin," sanoi Sergei. "Matka ei ole aivan hävyttömän pitkä, jos saamme jostakin edes välttävän liikennevälineen."

"Mistä me saisimme sellaisen? Luottoa ei ole ja ilmaiskyytejä koneille tuskin tarjotaan."

"Pystyisivätköhän mekanoidiystävämme auttamaan?"

"Veikkaanpa, että eivät pysty. En ole nähnyt heidän toimittavan kenellekään raskaita runkorakenteita. He saattaisivat kenties rakentaa meille kuljettajan, jos me hankkisimme ajoneuvon."

"Koetetaanpa ruokailua sisäpiirin kesken," ehdotti iltapalaa pöytään kantava David.

"Kannatetaan," kiirehti Hua Lei vastaamaan. "Ulkoilu saa ruokahalun heräämään."

Puhe antoi sijaa nauhamakaronien ryytämislle. Ateria maistui myös alukseen jääneille.

"Kyllä kiinalaiset osaavat!" kehaisi Sergei lopetellesaan annostaan.

"Sitten lienee parempi, etten kerro näiden makaronien olevan peräisin Thaimaasta," myhäili David.

"Hyvä on," korjasi Sergei. "Kyllä aasialaiset osaavat!"

"Ehkä meissä on kaikissa hiukan aasialaisen vikaa," tuumi Isoisä.

"Luulen, että ainakin minun sukujuureni johtavat Uralin länsipuolelle," sanoi Sergei. "Itään minut toi työ."

"Aasialaisesta osaamisesta tulikin mieleeni: mitäpä jos Wai esittäisi meille taideteoksensa."

"Muistanenkohan enää," perääntyi Wai. "Se oli hetken tuote."

"Tee uusi. Nythän me jo tiedämme, että osaat."

Wai yritti kiemurrella pinteestä, mutta lopulta neljään ääneen huudetut kannustushuudot eivät enää jättäneet kieltäytymiselle sijaa. Hän esitti useita lyhyitä lyyrisiä luomuksia, enimmäkseen aiheinaan he itse koonilaisten keskellä. Viimeisen hän lauloi pyydettyään tietokoneen säestäjäkseen ja sai esityksensä päätteeksi raikuvat suosionosoitukset.

"Eipä ihme, että sensuuri iski," sanoi Isoisä. "Runo on usein proosaa väkevämpää, ja tämä aihe ei liene isännillemme mieleen."

"Minä luulen, että he eivät vain siedä koneen tekemää taidetta," arveli Hua Lei. "En tiedä, ehtivätkö he edes lukea pyyhkimäänsä laulua."

"Nyt on sinun vuorosi," yllytti David Sergeitä.

"Hyvä on," vastasi Sergei. "Jos sinä tulet mukaan."

He taittoivat pöydän pois tieltä. Sergein käskystä heidän ympärilleen ilmestyi äkkiä tietokoneen loihtimana balalaikkaorkesteri ja hän ja David ryhtyivät tanssimaan ripaskaa muiden vetäytyessä turvallisuussyistä kammion perälle.

Kappale päättyi. Tanssijat pysähtyivät pyyhkimään hikeään.

"Aikamoinen suoritus!" sanoi Isoisä. "En tiennytkään, että David osaa venäläisiä tansseja."

"Minä sain kai valmennusaikana Sergeiltä tartunnan," vastasi David.

"Mitä me esittäisimme?" kysyi Hua Lei Isoisältä.

"Emmeköhän jo säästä itseämme hiukan huomista varten," ehdotti Isoisä. "Edessämme oleva tehtävä voi olla varsin hankala."

He suostuivat puristettuaan Isoisältä ensin lupauksen kiinalaisesta laulukonsertista. Pois siirretyn pöydän tilalle ilmestyivät vuoteet ja retkikuntalaiset ryhtyivät iltatoimiinsa.

"Täköläisessä vuorokaudessa on liian vähän tunteja," sanoi Sergei makuulle paneutuessaan. "Pääsimme vasta vauhtiin."

"Sitten vain elämme ripeämmin," vastasi David. "Hyvää yötä."

Viimeisenä vuoteeseensa kävi Isoisä, joka käski tietokoneen sammuttaa valot puolestaan. Alus pimeni ja hiljaisuus laskeutui makuukammioon.

Yö kului. Oudot tähtikuviot vaelsivat taivaalla länttä kohti ja yöeläimet hiiviskelivät metsässä aukion ympärillä. Silloin tällöin jossakin kaukana vilahti sanomia saattava lasersäde. Palloholvissa olevat mekanoidit, jotka toimivat päivälläkin äänettömästi, tuntuivat yöllä olevan hiirenhiljaa.

David heräsi. Ulkona oli yhä pimeää, ja hän tiesi kelloaan katsomattakin, että oli yhä yö. Mutta mikä sitten oli herättänyt hänet?

Hänen ympäriltään kuului vain toisten retkikuntalaisien rauhallista hengitystä. Ulkoa kuuluvat eläinten äännetkin olivat niin heikkoja, että ne saattoi aniharvoin kuulla aluksen painerungon läpi. Syystä, jota hän ei kyennyt

oivaltamaan, hänen sydämensä tykytti ja hänen suonisaan kiertelivät levottomuutta nostattavat sisäeritteet. Vasta tietoisesti ponnistaen hän onnistui rauhoittumaan kylliksi, jotta uni alkoi jälleen hiipiä hänen mieleensä. Kummittelivatko edellisten päivien kokemukset yhä hänen mielessään? Vai oliko kyseessä jokin kauan sitten Maassa tapahtunut asia, ei välttämättä edes hänelle itselleen tapahtunut? David vaipui takaisin uneen keskellä mietteitään.

Rivakka läimähdys hänen säärissään räjähti hänen tajuntaansa kuin salamanisku. Silmänräpäyksessä hän ponnahti istumaan vuoteellaan vain saadakseen uuden sivalluksen, tällä kertaa rintaansa. Kun hänen tajuntansa sekuntia myöhemmin vapautui unen syövereistä, hän havaitsi hämärän makuukammion olevan täynnä väkeä. Hän itse oli liikuntakyvytön, jäykkien, sitkeäliikkeisten vanteiden vuoteeseen kahlitsema.

"Valot!" kuului Isoisän kiinankielinen huuto pimeydestä. Isoisän äänestä hätätilan havainnut tietokone syytti makuukammioon täyden valaistuksen.

Makuukammiossa oli niin monta koonilaista kuin vuoteiden lomaan mahtui seisomaan. Kaikki retkikuntalaiset oli kahlittu vaalein, lähes ranteen paksuisin nauhoin kiinni omiin vuoteisiinsa. Ohjaamon puolelta kurkisteli sisään vielä muitakin koonilaisia. David ei tuntenut joukosta ketään, mutta hän arvasi ilman esittelyjäkin, että heitä oli jälleen tultu hakemaan. Ja tällä kerralla oli tuskin kysymys pelkästään tutkimuksista.

Koonilaiset olivat perillä vuoteiden kiinnitysmekanismista, ja tottunein ottein he avasivat vuoteet lattiaan kiinnittävät salvat ja lähtivät kantamaan pahimpaan varautuneita retkikuntalaisia kohti ohjaamo. Kaksi koonilaista kävi kiinni Davidin vuoteeseen ja kolmas veti selässään kantamastaan avoimesta, nesteen täyttämästä säiliöstä lisää paksuja nauhoja, joilla hän vielä varmisti Davidin kahlinnan pitävyyttä. Pehmeät nauhat takertuivat kiinni hänen peitteeseensä ja vuoteensa runkoon ja jähmettyivät muutamassa sekunnissa jäykän sitkeiksi. Koonilaiset nostivat Davidin vuoteen ilmaan ja lähtivät kantamaan häntä muiden jäljessä ohjaamoon.

Koonilaiset olivat tulleet sisään ohjaamon suuresta ikkunasta, johon he olivat leikanneet sileäreunaisen, itsensä mentävän aukon. Aluksen edessä odotti heidän oma lentoneuvonsa, johon retkikuntalaisia kuljetettiin. Koonilaisia oli työssä useita, mahdollisesti kokonainen tusina, ja heidän otteensa toivat mieleen paremminkin sotilaallisesti koulutetun iskujoukon kuin tutkijaryhmän. Kukin heistä toimi nopeasti ja sanaakaan sanomatta, kuin tarkoin ennalta määriteltyä tehtävää suorittaen.

Heidät kannettiin koonilaisen lentolaitteen eteistilaan. Ovet läimähtivät kiinni ja laite lähti saman tien matkaan.

"Mitä tällä kertaa on tekeillä?" kysyi Isoisä koonilaisilta. Kukaan heistä ei vastannut. Retkikuntalaiset painoivat päänsä takaisin tyynyilleen arvaten, että kyseleminen olisi turhaa. He matkasivat lyhyen tovin kivikasvoisten vartijoiden valvoessa heitä silmäänsäkään räpäyttämättä. Matkan lyhyestä kestosta päätellen he saapuivat samaan kaupunkiin, jossa he olivat jo useasti vierailleet. Aluksen laskeuduttua ovet avautuivat ja heitä vartioineet koonilaiset kantoivat heidät vuoteissaan ulos aikaa hukkaamatta.

Heidät vietiin kaksikerroksiseen, pitkänomaiseen rakennukseen, jota valkoiset pallovalaisimet valaisivat ulkoa päin. Sisäänkäynti johti suoraan käytävään, jonka molemmilla puolilla oli ovia. Käytävän varrella seisoi myös joitakin koonilaisia, etummaisina Puan Toem sekä Davidia ahkerasti tutkinut tutkija.

"Mikä noista se oli?" kysyi Puan Toem tutkijalta kantajien pysähtyessä heidän eteensä.

"Tuo," vastasi tutkija epäröimättä osoittaen Davidia.

"Vai tämä." Puan Toem silmäili paikoilleen sidottua Davidia kiireestä kantapähän. "Selvä on. Viekää ne kolmossuojaan."

"Kolmossuojaan?" hämmästyi tutkija. "Mitä ne siellä tekevät? Eikö olisi yksinkertaisempaa vain panna ne varastoon odottamaan?"

"Älä unohda, että nämä laitteet jäljittelevät ihmisolentoja," muistutti Puan Toem. "Pelkään pahoin, että ne vikaantuvat, elleivät pääse syömään, ulostamaan ja liikkumaan säännöllisesti. Niitä voidaan vielä tarvita."

Kantajat odottivat vielä lopullista ohjetta.

"Viekkää vain suojaan ne," kehotti Puan Toem.

Retkikuntalaisia lähdettiin kuljettamaan eteenpäin.

"Tämä taitaa olla minun syytäni," sanoi David kumppaneilleen tähyten heitä kaulaansa kurkottaen.

"Tämä olisi lopulta ollut meidän kohtalomme joka tapauksessa," vastasi Isoisä hänen edeltään.

Heidän kantajansa kääntyivät porraskäytävään ja veivät heidät kerrosta alemmaksi, ilmeisesti kellaritasolle. Heidän tullessaan alemman kerroksen käytävään heitä vastaan pelmahti vahva, eloperäinen lemu. Ristikko-ovien takana makasi tai käveli edestakaisin eri kokoisia eläimiä.

"Me edistymme!" riemastui Sergei. "Meidät on ylennetty jo eläinten tasolle!"

He tulivat perille. Kantajat laskivat heidät avarahkon huoneen lattialle. Huone, samankaltainen eläinhäkki kuin edellisetkin, oli tyhjä ja paljas. Sen katossa oli yksi ainoa, katon pintaan upotettu valaisin. Katonrajassa oli muutamia pieniä tuuletusaukkoja. Ikkunoita ei ollut.

Kantajat valuttivat esiin ottamastaan pienestä pullosta punertavaa nestettä heidän siteilleen. Hetken odotuksen jälkeen he tempaisivat haurastuneet siteet poikki kastelemastaan kohdasta. Kaarelle kovettuneet siteet putosivat lattialle. Kantajat ryhmittäytyivät pareittain heidän molemmille puolilleen ja tarttuivat heitä käsipuolesta estääkseen heitä pakenemasta. He marssittivat retkikuntalaisia pitkin huonetta.

"Tuossa on vesihana," sanoi yksi heistä ja polkaisi lattiassa olevaa levyä. Seinässä olevasta metallisuuttimesta purskahti lyhyt vesiryöppy. "Te juotte sitä ja peseydytte sillä. Allaolevaan viemäriaukkoon te ulostatte."

Matka jatkui.

"Tuossa on ravintoa," jatkoi esittelijä ja osoitti lattialle kaadettua juurikaskekoa. "Tuossa te nukutte," hän sanoi huoneen perälle heitettyjen kuivien kasvien kohdalla. He pysähtyivät.

"Käymme päivittäin tarkastamassa teidät," sanoi koonilainen toisten tyjentäessä retkikuntalaisten taskuja. "Jos te vikaannutte, te ilmoitatte asiasta silloin."

Ymmärsittekö?"

"Ammuuu!" vastasi Sergei.

"Kyllä ymmärsimme," sanoi Isoisä. "Ja tuokaa heti aluksi meille monipuolisempaa ruokaa, mieluiten meidän omaa ravintoamme alukseltamme. Ilman tarvittavia ravintoaineita me sairastumme hyvin nopeasti. Ja jos lämpötila laskee, tarvitsemme myös paremman ja lämpimämmän nukkumapaikan."

"Selvä," vastasi koonilainen. Ryhmä siirtyi ulos huoneesta retkikuntalaisten vuoteet mukanaan. Viimeinen lähtijöistä sulki kalterioven ja lukitsi ilmeisesti vartavasten retkikuntalaisia varten siihen kiinnitetyn lukon. Koonilaiset poistuivat.

"Kas, niin," sanoi Isoisä. "Nyt olemme sitten vedellä ja leivällä."

"Mitä he tekevät kaikilla noilla eläimillä?" ihmetteli Hua Lei käytävään tähyten. "Me olemme kai sentään kaupunkialueella."

"Luultavasti tutkimuksia. Noin pieni määrä eläimiä on tuskin tarkoitettu karjanhoitoon tai muuhun hyödyntämiseen."

"Tutkimukseen? No, miksikäs ei? Eläinkokeita he ovat meilläkin tehneet."

"Miettikää mieluummin, miten täältä pääsee ulos," sanoi David ympärilleen katsellen.

"Eipä juuri mitenkään," totesi Isoisä. "Tuo ovi on huoneen ainoa ihmisen mentävä aukko. Me joko lähdemme sen kautta tai sitten emme lainkaan. Kaltereille emme mahda mitään, emmekä ilmeisesti lukollekaan."

"Kerratkaa mielessäanne kaikki vankilapaosta kertovat elokuvat ja kirjat, jotka tunnette," sanoi Sergei. "Ehkäpä koonilaiset eivät tunne kaikkia Maassa keksittyjä temppejuja."

"Eivät tunne," myönsi Isoisä. "Mutta valitettavasti he taitavat olla itsekkin asiasta tietoisia ja varmistavat tilanteet sen mukaisesti. Heidän petkuttamiseen tarvitaan melkoinen määrä oveluutta."

"He ovat järjestäneet asiamme niin, että heidän tarvitsee avata ovi mahdollisimman harvoin, kenties vain hätätapauksissa," sanoi David. "Jos haluamme ulos,

meille on satuttava hätätapaus."

"Minkälainen hätätapaus?" kysyi Sergei.
"Hätätapausten järjestäminen on tunnetusti turvallisuusriski."

"Ei siitä hätätapauksesta tarvitse meidän itsemme hätääntyä," huomautti David. "Riittää, että he säikähtävät ja avaavat oven. Heillä on vielä mielenkiintoa varjella meitä, koska he käskivät meidän ilmoittaa vikaantumisis-tamme. No, minäpä otan ja vikaannun hiukan."

"Suunnitteletko äkkiryynnäköä?"

"En usko, että se onnistuu. Heidän politiikkansa on mitä ilmeisimmin toimittaa paikalle kaksi vartijaa jokaista käsiteltävää meikäläistä kohden. Jos me pääsemme täältä ulos yksitellen, kullakin meistä on kaksi vartijaa, ja yhden mahdollisuudet kahta vastaan ovat jo paljon paremmat kuin viiden kymmentä vastaan. Heillä ei ole aseita, koska he eivät uskalla vahingoittaa meitä. He voivat turvautua vain käsivoimiinsa, ja silloin me voimme päästä livistämään."

"Meidän neitimme eivät ole yhtä kovanyrkkisiä lähitaistelijoita kuin ehkä sinä," muistutti Isoisä. "En ole erityisen varma edes itsestäni."

"Kaksi ensimmäistä ehtinee vapauttaa loput."

"Kuulostaa liian vaaralliselta."

"No, sitten minä lähdän yksin. Hankkiudun hallitsijoi-den puheille, jolloin teidät vapautettaneen aivan kunin-kaallisella käskyllä. Mikäli se ei onnistu, ajan aluksen tänne ja poltan moottoreilla seinään reiän."

"Miten pääset ulos? Katkaisemmeko sinulta jalan?"

"Ei meidän tarvitse. Reipas mielenhäiriö riittää. Psykisten ongelmien käsittely vaatii heiltä paljon asiantuntemusta ja yrittämistä ja antaa minulle kenties useita mahdollisuuksia paeta."

"Varo, ettet vaikuta liian epäkuntoiselta. He voivat panna sinut roskapönttöön, elleivät usko saavansa sinua toimimaan."

"Meillä on vielä aikaa hioa yksityiskohtia."

"Nukkuisimmeko myös?" ehdotti Hua Lei. "Yötä on vielä jäljellä ja me tulemme tarvitsemaan vielä kaikki voimamme."

"Koetetaan," vastasi Isoisä.

He pöyhivät matalaa kasvikekoa ja sijasivat siihen itselleen niin mukavan nukkumapaikan kuin kykenivät. Sitä mukaa kuin vangiksi joutumisen järkytys tasaantui, he nukahtivat yksi toisensa jälkeen, paitsi David, joka selällään maaten ja syvissä mietteissä tuijotti rävähtämättä valaisinta, jonka kytkintä he eivät olleet onnistuneet mistään löytämään.

Seuraavan aamun koittamisen saattoi oikeastaan huomata vain tarkkailemalla valon kajastusta pienissä tuuletusaukoissa lähellä kattoa. Heidän rannekellonsa oli kerätty heiltä pois, eikä eläimien ääntelykään käynyt kovin tarkasta ajanmittausvälineestä. Aamun sarastaessa kukaan ei tullut käytävälle. Kenties eläintenkin huolto oli järjestetty mahdollisimman itsestään tapahtuvaksi.

"Huomenta kaikille," toivotti kasvien seasta viimeisenä nouseva Hua Lei.

"Huomenta, huomenta," toivotti Sergei ja toi Hua Leille puhtaaksi pestyn, vaalean juurikkaan. "Aamiainen vuoteeseen, ole hyvä."

"Ohoh, kiitoksia! Tämähän on kuin lomamatkalla!"

"Vesi on puhdasta ja kohtuullisen hyvänmakuista," kertoi Isoisä. "Sen sijaan nämä juurikkaat ovat karkeakuituisia ja varsin sitkeitä pureskeltavia ja maistuvat lähinnä puulta. Lienevätköhän ne täällä päin lainkaan ihmisravinnoksi tarkoitettuja?"

"En hämmästyisi, vaikka ruokalistamme olisi sama kuin naapurihuoneissamme," sanoi Sergei.

"Se voi olla huonompi. Eläimiä pidetään sentään elävinä olentoina. Sitäpaitsi läheskään kaikilla tšekäläisillä mekanoideilla ei ole tapana hankkia energiaansa syömällä, ja vain aniharvat niistä pureskelevat kiinteää ravintoa. Maltan tuskin odottaa, että saamme omat ruokamme tänne."

"Oletko valmiina vaurioitumaan?" kysyi Hua Lei Davidilta.

"Enköhän," vastasi David. "Sovitaan vaikka, että tämä vankeus oli minulle liikaa."

"Minä kerron, kun he tulevat," sanoi Sergei ja istuutui oviaukon viereen.

"Odotuksestasi voi tulla pitkä," varoitti Isoisä.

"Eipä tämä juuri eroa muista istumapaikoista."

Puheen tauotessa heidän ympäriltään kuului vain eläinten liikahduksista syntyviä ääniä. Kaupungin ja kerrosta ylempänä toimivien koonilaisten äänet olivat liian vaimeita kantautuakseen eläinsuojaan.

"Pelataanko jotakin?" ehdotti Sergei.

"Mitä sitten?" kysyi Isoisä.

"Ja millä?" kysyi Hua Lei.

"Miten olisi shakki? Tuossahan on reilun kokoinen keko pelinappuloita. Elleivät ne ole kyllin näköisiä, me voimme aina järsiä ne taiteellisemman muotoisiksi. Laudan voimme hahmotella vaikkapa noista kasveista."

"Miksikäs ei?" tuumaili Isoisä. "Minä teen laudan, jos joku muu huolehtii nappuloista."

"Kävisimmeköhän me paremmin ihmisistä, jos he yllättäisivät meidät kesken pelin?"

"En ole alan asiantuntija, mutta pelkäänpä, että koneetkin pelaavat silloin tällöin," sanoi Isoisä. "Ne työstävät ajatustoimintojaan virtaviivaisemmiksi."

Tehtävälleen omistautuneina he punoivat kasvien varsista shakkilaudan ruutuja ja jyrivät hampaillaan juurikkaista mahdollisimman huoliteltuja miniatyyrejä.

"Tätä pitäisi harjoitella," totesi Hua Lei töitään katsellen.

"Tunnen itseni aivan jänikseksi," sanoi Sergei ja sylkäisi juurikkaan tyviosan kappaleen suustaan.

"Tässä pelissä on pelkästään valkeita nappuloita."

"Sitokaa toisille heinä kaulaan merkiksi."

"Tästä tulee jännittävää," sanoi David. "Eivätkös Venäjä ja Kiina ole molemmat perinteisiä shakkimaita?"

"Kyllä, mutta nyt Sergeillä on kotikenttäetu," vastasi Isoisä. "Tämä on länsimainen versio."

He pelasivat, Sergei Isoisää vastaan. Tämä voitti Sergein laudan länsimaisuudesta huolimatta. Kun koonilaisia ei kuulunut, he pelasivat toisenkin erän. Ja kolmannen.

"Kokeiletko sinäkin?" kysyi Sergei Davidilta. "Sinä joudut pian pelaamaan tätä hyvin todellisessa muodossa."

David istuutui lattialle laudan ääreen. Hän ja Sergei

ryhmittelivät juurikkaat alkuasemiinsa ja ryhtyivät pelaamaan. Jo tehtäväänsä virittäytynyt David pelasi nopeasti ja hyökkäävin ottein. Ei aikaakaan, kun peli oli jo edennyt keskivaiheilleen.

Sergei havahtui.

"Nyt ne taitavat tulla," hän sanoi kuulostellen ääniä käytävästä.

"Onnea yritykselle!" toivotti Isoisä läimäyttäen Davidia olalle. Hän siirtyi Davidin paikalle. David asettui lattialle makaamaan, kasvoilleen ja raajat hiukan haralleen.

Kaltereiden toiselle puolelle ilmaantui Puan Toem itse, jäljessään epäluokainen joukko muita koonilaisia.

"Näyttävät hyväkuntoisilta," hän totesi.

"Tuo vanhan näköinen sanoi, että ne tarvitsevat omaa ravintoaan, tai muuten ne vikaantuvat," kertoi toinen, retkikuntalaisille edelliseltä yöltä tuttu koonilainen. "Haammeko niille niiden omaa ruokaa?"

"Ei kannata vaivautua," sanoi Puan Toem retkikuntalaisia tarkastellen. "Ne pysyvät kyllä meidän ravinnollammekin toimintakykyisinä riittävän kauan. Ennen pitkää meidän on kuitenkin hankkiuduttava niistä eroon."

"Käyvätkö meidän välimme jatkuvasti viileämmiksi?" kysäisi Isoisä shakkilaudan äärestä.

"Ihmisen ja koneen välillä ei todellakaan ole tarpeen..." Puan Toemin lause katkesi äkisti, kun hän huomasi Davidin. "Mitä tuolle on tapahtunut?"

"Inhimilliselle mielelle, sellaiselle kuin esimerkiksi meidän, on varsin raskas koettelemus joutua kohdeksi epäihmisenä ja sitten vielä vankina," laushti Isoisä ja nousi lattialta. Hän käveli Puan Toemin eteen. "Hän on syvässä masennustilassa... ei, vaan sanoisin suorastaan, että hän on shokin vallassa. Hän ei kestä enää kovinkaan pitkään tylyä kohtelua ja epävarmuutta omasta tulevaisuudestaan. Hänen on päästävä ulos täältä, ennen kuin paine ja ahdistus murentavat hänen persoonallisuutensa. Viekö hänet lepäämään ja kohdelkaa häntä kuten ihmistä, tai muuten teille ei jää jäljelle juuri mitään tutkimisen arvoista."

Puan Toem katseli Davidia. Hänen kasvoillaan vuorottelivat harmi ja kummastunut neuvottomuus. Ohikiitävän hetken ajan Isoisä uumoili nähneensä koonilaisen kasvoilla jopa vähäisen säälin häivän.

"Hyvä on," hän sanoi huokaisten apulaisilleen. "Viekää se kadulle tuulettumaan ja sitten sisälle yläkertaan. Soittakaa sille vaikka musiikkia tai mitä itse keksitte."

"Mitäpä jos vaikka antaisitte hänen kävellä hieman itsekseen," ehdotti Isoisä.

Apulaiset katsoivat Puan Toemia kysyvästi.

"Ei käy," tämä sanoi. "Siihen se on aivan liian vaarallinen. Meon Taam oli jo päästä hengestään. Sillä on joka hetki oltava kaksi riittävän vahvaa vartijaa, mieluiten jatkuvassa ruumiillisessa kosketuksessa."

"Jos te ette kunnioita meidän ihmisyyttämme, te kai voitte ainakin kunnioittaa meidän ihmisenkaltaisuuttamme," sanoi Isoisä.

"Jos ne tuhoutuvat, niin tuhoutukoot," päätti Puan Toem. "Ei vääjäämätöntä voi loputtomiin pidätellä. Me tutkimme niitä sen verran kuin ehdimme. Ja me ainakin tiedämme, missä niitä on lisää."

Koonilaiset avasivat oven ja tulivat huoneeseen, kaksi kunkin retkikuntalaisen vierelle ryhmittyen. Kun vaivoin jaloillaan pysyvä David oli saatu käytävälle, sisään jäävien vartiot purettiin huoneen perältä alkaen. Shakkilaudan ohi kulkiessaan koonilaiset vilkuilivat sitä myhäillen, ilmeisen tietoisina sen käyttötarkoituksesta.

David lähti laahustamaan käytävää eteenpäin kahden koonilaisen käsivarsista taluttamana, sanaakaan sanomatta, päätään riiputtaen ja kuin tuskin tietoisena siitä, mitä hänen ympärillään tapahtui. Pian heidän äänensä hävisivät kuuluvista ylös johtavalle luiskalle.

"Pidetään peukalot pystyssä," sanoi Isoisä. "Tästä riippuu paljon."

* * *

Puan Toemin kasvot huokuivat synkkyyttä, jopa uhkaa.

"Jos te tiedätte, minne se meni, kertokaa se nyt," hän käski retkikuntalaisia kaltereiden toiselta puolelta. "Tieto on kiirreellinen ja välttämätön. Karkuri on saatava kiinni, ennen kuin mitään pahempaa tapahtuu. Minkäänlaisille kujeille ei ole nyt sijaa."

Huolimatta käskijänsä pahaenteisestä ilmeestä retkikuntalaisten oli vaikea pidätellä riemuaan.

"Hän onnistui!" iloitsi Hua Lei kiinaksi. "Hän onnistui!"

"Ei nuolaista vielä, ennen kuin tipahtaa," varoitti Isoisä.

"Ymmärsittekö te, mitä minä sanoin?" kovisti Puan Toem heitä. "Me tarvitsemme teidän kaikki tietonne sen mahdollisesta pakoreitistä. Me tulemme käyttämään kaikkia keinojamme tietojen saamiseksi. Olemme valmiit jopa vahingoittamaan teitä jossakin määrin, ellette muuten suostu ilmaisemaan tietojanne."

"Vahingoitettaessa meille käy samoin kuin Davidillekin," varoitti Isoisä. "Me menetämme kykymme ajatella tehokkaasti. Vähäinenkin vahinko saattaa aiheuttaa yllättävän laajamittaisia seurauksia."

"Tuo voi olla valhetta," sanoi Puan Toem. "Karanneen laitteen masennus parani varsin yhtäkkisesti - niin yhtäkkisesti, että epäilen, oliko se lainkaan aitoa. Me tiedämme teillä olevan taipumusta valehtelemiseen. Sitä on turha yrittää, sillä meillä on loogisia koneita, jotka ajan kuluessa kyllä kykenevät seulomaan totuuden esiin suurestakin joukosta valheita. Riittää, että te puhutte, puhutte paljon, eikä juuri väliä, mitä. Me saamme lopulta totuuden ulos teistä."

"Teidän ei tarvitse vahingoittaa meitä. Yhteistyömme te saatte muutenkin, sillä on meidänkin etujemme mukaista, että David löytyy. Hän on saattanut joutua vääriin käsiin. Me emme tiedä, missä hän on, mutta voimme auttaa hänen jäljittämisessään. Siinä teidän ei tarvitse edes luottaa meihin, sillä te ette häviä mitään ja Davidin löytyminen taas on riittävä takuu meidän puheemme vilpittömyydestä."

"Selvä. Sinä lähdet mukaan heti."

"Ehtomme ovat, että me lähdemme kaikki ja että

meille kaikille, myös Davidille, taataan ihmisarvoinen kohtelu."

"Ehtoja!" mutisi yksi Puan Toemia seuranneista koonilaisista. "Kuulitko? Ne asettavat meille ehtoja!"

"Kaikkea sitä eläessään kuulee!" sanoi toinen virnuillen.

"Selvä on," sanoi Puan Toem. "Kaikki ulos ja matkaan!"

Tyytyväisin mielin retkikuntalaiset lähtivät vankilastaan koonilainen kummassakin käsipuolessaan. Vaaka oli vihdoin kallistumassa heidän edukseen. Olisiko mahdollista saada tilanne myös säilymään yhtä edullisena?

He odottivat pihalla, kun Puan Toem lensi paikalle pienehkön, henkilökuljetukseen tarkoitetun ilma-aluksen. He astuivat sisään ja asettautuivat istumaan, kolme rinnakkain, Maan asukkaat käytävän ylle esiin käännettävälle jatkoistuimille. Miten suurenmoiselta tuntuikaan vihdoin istuutua ihmisolennotle varatulle paikalle, vaikka vain varaistuimellekin! Retkikuntalaiset ojentelivat jalkojaan ja painoivat selkensä istuimen pehmusteisiin.

Puan Toem ohjasi alusta itse. He lähtivät matkaan, Isoisän opastuksesta kohti Koan Aotin kaupunkia, jossa hallitsijat asuivat. He lensivät matalalla ja nopeasti. Ilmavirran ja moottorin jyrinä sekoittuivat toisiinsa heidän ympärillään. David oli ollut kadoksissa jo yli vuorokauden ja koonilaisilla oli ilmeinen hätä löytää hänet nopeasti. Mahtoiko Puan Toemille olla luvassa rangaistus tappajakoneen päästämisestä irralleen? Retkikuntalaiset olivat myös itse huolissaan Davidin puolesta, sillä tämä oli lainsuojaton myös matkallaan hallitsijoiden luokse.

Koan Aot oli selvästi suurempi kaupunki kuin retkikuntalaisten oma tyyssija, ja paikoin myös tiiviimmin rakennettu, tai sitten sen rakennukset vain olivat jopa Maan korttelien laajuisia. Rakennusten lomassa näkyi myös geometrisiä puutarhoja, monumentteja ja keinotekoisia vesiputouksia, kuten hallintokaupungille sopikin. Hallintorakennus, jonka

eteen he laskeutuivat, oli suuri, mutta ei komeileva. Se näytti jopa arkisemmalta kuin monet sitä ympäröivistä rakennuksista. Vain pääportin suuri nimikilpi aiheutti ohikulkijoissa majesteettisuudellaan kunnioituksen värähdyksen. Saapujista kaikkein vaikuttunein oli Puan Toem.

"Onko se täällä?" hän sanoi miltei kuiskaten. "Eihän se voi ikinä olla mahdollista!"

Etiketistä noudattaen koonilaiset astuivat ilmeisesti vartiotuvan virkaa toimittavaan rakennukseen. Yksi sisälläolijoista tuli heitä vastaan miltei ovelle asti kimaltavanruskeaan univormuun pukeutuneena. Puan Toem astui eteenpäin, erilleen joukosta.

"Missä asioissa tulette?" kysyi virkailija.

Puan Toem huomasi äkkiä, että hänellä ei ollutkaan valmista otsaketta heidän vierailulleen. Lisäksi sivu suun puhuminen voisi olla jopa vaarallista. Hän aloitti esittäytymällä.

"Muuan edustajamme tuli tänne vähän aikaa sitten," hän selitti. "Me tulimme etsimään häntä, sillä tarvitsemme hänet heti."

"Teitä on liikkeellä varsin monta."

"Tapaus on kiireellinen."

"Kuulutan hänet tiedottajille. Kenet saan ilmoittaa?"

"Hänen nimensä on David," vastasi Isoisä epäroivän Puan Toemin puolesta.

Virkailija poimi taskustaan kämmenelle mahtuvan kiekon, jonka sivulla oli rivi kiiltäviä painikkeita. Hän nosti kiekon suunsa eteen.

"Avaruustyökeskuksen edustajaa Taap Uitia pyydetään ilmoittautumaan vastaanottoon tai tiedottajille," hän lausui kämmeneensä. "Asia on kiireellinen."

Virkailijan kehotuksesta he istuutuivat odottamaan pitkänomaiselle tyynylle, joka oli ilmeisesti juuri tarkoitukseen varattu. Muut virkailijat istuivat huoneen toisessa päässä juoden ja papereita selaten. Minuutit kuluivat, mutta mitään ei tapahtunut. Lopulta Puan Toem nousi seisomaan ja käveli heidät vastaanottaneen virkailijan luokse.

"Sopiiko, että lähemme etsimään häntä

hallintorakennuksesta?" hän pyysi.

"Pääsääntöisesti pyydämme vieraita odottamaan," sanoi virkailija. "Mutta koska asia on kiireellinen, voimme tehdä tässä tapauksessa poikkeuksen. Kullakin erillisellä ryhmällä tulee kuitenkin olla mukana yksi meistä. Koska meitä on paikalla vain kahdeksan, pyydämme, että ette jakaudu yli kuuteen ryhmään. Kahden meistä on jäätävä työpaikalleen."

Viisi virkailijaa nousi huoneen perältä ja tuli heidän luokseen. Koonilaiset ryhmittäytyivät retkikuntalaisten ympärille, kaksi kutakin kohden. Ryhmiä muodostui Davidin varalle lähteneiden vartijoiden ansiosta viisi.

He lähtivät matkaan vaalein kivilaatoin päällystetyn sisäpihan poikki. Tarjolla oli kolme sisäänkäyntiä. Isoisän, Puan Toemin ja kahden muun koonilaisen muodostama ryhmä valitsi keskimmäisen. He nousivat portaat ylös ja astuivat pariovista sisään. He tulivat vaalein, himmeäpintaisin laatoin verhoiltuun eteissaliin, jossa liikehti joitakin selvästi mekaanisen näköisiä koneita.

"Mekanoidin tulee jäädä eteissaliin," sanoi virkailija. "Turvallisuusmääräykset kieltävät eloperäisten sekä kaikkien suurten koneiden käytön rakennuksen sisäosissa."

Sitä pitemmälle siis Davidkaan oli tuskin päässyt, paitsi jos hän oli onnistunut livahtamaan valvovien silmien ohi. Ja siinä tapauksessa hän taas olisi voinut saada turvallisuusvirkailijat kimppuunsa. Isoisä jäi sovinnollisesti paikoilleen.

"Voisitko odottaa hetken," hän sanoi Puan Toemille ja kumartui jututtamaan muuatta lattialla pienin pyörin kulkevaa, sylikoiran kokoista laatikkoa.

"Odota hetkinen, kutsun tiedottajan," sanoi laatikko. Ja samassa hänen luokseen astelikin häntä rintaan asti ulottuva, hämähäkkimäisen hento kone.

"Olen hallintorakennuksen tiedottaja," sanoi kone ruumiinrakenteeseensa verrattuna yllättävän syvällä ja maskuliinisella äänellä. "Miten voin palvella?"

Isoisä kysäisi hiukan ääntään madaltaen, tiesikö laite mitään Davidista. Laite ei selvästikään tuntenut Davidia

nimeltä, mutta muiden tuntomerkkien avulla alkoi tietoa yllättäen tihkua.

"Rakennukseen tunkeutunut viallinen mekanoidi vietiin eilen Teim Niltin kierrätysasemalle," kone kertoi. Kiireesti Isoisä kuulusteli siltä mahdollisimman seikkaperäiset tiedot aseman sijainnista.

"Me löysimme hänet," hän sanoi loitompana odottaville koonilaisille. "Hän ei ole enää hallintorakennuksessa."

Virkailija ilmoitti työtovereilleen tehtävän päättyneen. He lähtivät takaisin ulos rakennuksesta.

"Mennään jo!" hoputti Isoisä Puan Toemia. "Nyt on kiire!"

He kiittelivät ja hyvästelivät virkailijan jo pihalla ja viittoilivat mukaansa muut pihan poikki tulossa olevat ryhmäläiset. He palasivat alukselle puoliksi juosten.

Alus nousi kattojen yläpuolelle ja he ajoivat muutamia kortteleita viistosti eteenpäin. Perillä ei ollut ilma-alukselle sopivaa pysäköintipaikkaa, mutta he pysäköivät aluksen säännöistä piittaamatta puistonurmikolle ja juoksivat rakennuksen sisään kellaritasolle johtavalle luiskalle. Suuri ovi avautui heille itsestään.

He kääntyivät vasemmalle ja vielä toisesta ovesta sisään. Sen takana heidän eteensä levisi suurehko, pitkänomainen sali. Salissa oli joitakin työkonein varustettuja työpenkkejä ja niiden takana suurimman osan salia täyttävä hyllyrivistö. Hyllyissä oli mitä eri kokoisimpia ja muotoisimpia laitteita, sekä mekaanisia että elollisia. Useimmat niistä olivat ääneti paikoillaan, elottoman näköisinä, mutta jotkut niistä päästelivät epämääräisiä ääniä. Työpenkkien kimpussa hääri kaksi koonilaista. Penkeissä oli kiinni puoliksi purettuja koneita.

"Toivottavasti David on vielä elossa," sanoi Hua Lei. He lähtivät seuraamaan reunimmaista hyllyriviä. Työtään tekevät koonilaiset vilkuilivat heitä olkapäidensä yli, mutta eivät puuttuneet heidän sisääntuloonsa.

He ohittivat yhä uusia ja uusia hyllyynsä ahtaasti sullottuja koneita. Useimmat niistä oli kiinnitetty paikoilleen lujin hihnoin ilmeisesti satunnaisten

liikelelähtöjen estämiseksi. Kaksi pyöreäpäistä mekanoidia tuijotti heitä hyllystä kiiluvain silmin ja pihisi tasaisesti kuin virittämätön radiovastaanotin. Edempänä kolmas toisti itsekseen epämääräistä tavuketjua. Yksi heilutti jonkinlaista pihtirajaansa edestakaisin kuin olisi pyrkinyt tekemään sillä jotakin, mutta leveä hihna pidatti sitä toteuttamasta aikomustaan.

"Täällä on aavemaista," sanoi Hua Lei. "Nuo koneet ovat liian elollisia, melkein kuin ihmisiä. Ja kuitenkin ne ovat täällä viallisina ja kierrätystään odottamassa kuin metalliromut."

"Avaruudessa matkaillessa on kai totuttava kaikenlaiseen," sanoi Isoisä. "Vaikka hieman epämiellyttävältä tämä minustakin vaikuttaa."

Salin päässä he kääntyivät seuraavalle hyllyriville. Davidista ei ollut näkynyt jälkeäkään.

"Kunhan hän ei vain olisi kävellyt suoraan surman suuhun," toivoi Sergei.

He jatkoivat takaisin kohti pitkittäin jatkuvien hyllyköiden alkupäätä.

"Missä korkean tason mekanoidit ovat?" kysyi yksi koonilaisista työntekijöiltä saatuaan heidät näkyviinsä.

"Katsokaa tuolta." Työntekijä heilautti kättään kohti salin vastakkaista pitkää seinää työnsä äärestä.

"Mitä te haette?" kysyi toinen.

"Tänne on vahingossa tuotu väärä laite."

"No, sitä parempi, jos viette sen pois. Työtä on kyllä riittämiin joka tapauksessa."

He jatkoivat matkaansa vastakkaiselle seinälle. Siellä oli lieriömäisistä putkista koottu hyllykkö, johon ihmisen muotoiset mekanoidit oli työnnetty takamus edellä käsittelyä odottamaan. Jotkut niistä alkoivat liikahdella heidän kävellessään ohi. Hua Lei käänsi päänsä pois päin, mutta turhaan, sillä vastakkaisella puolella oli yhä lisää mekanoideja.

David löytyi. Hänet oli työnnetty putken sisään, kuten hänen ympärillään olevat mekanoiditkin, kahdesta rivistä alempaan, lähelle salin perää. Putken suun poikki, hänen päänsä ja jalkojensa välistä, kulki tukeva pidäkehihna, johon hänen viistoon kiertynyt päänsä nojasi. Hän ei

näyttänyt tajuavan heidän paikalle tuloaan.

"Ei ole herkkua olla kone ihmisolentojen käsissä," murahti Isoisä ja irroitti hinnan kiinnikkeestään. Davidin pää retkahti hänen jalkojensa päälle. Hän raotti silmiään.

"Te tulitte," kuului epämääräinen, hengetön pihahdus hänen suustaan.

"Muuan kone kertoi, missä sinä olit," sanoi Isoisä. He vetivät Davidin varoen ulos putkesta ja laskivat tämän lattialle. Vähin erin tämän ruumis oikeeni pitkään estyneenä olleen verenkierron elpyessä vähitellen normaaliksi. Retkikuntalaiset nostivat Davidin makuuasennossa käsivarsilleen ja lähtivät kantamaan häntä kohti ulko-ovea.

"Löytyikö?" kysyi toinen työntekijöistä heidän ilmaantuessaan hyllyköiden välistä.

"Tässä näin," vastasi Puan Toem ja osoitti Davidia.

"Ai, tuoko? No, emme me sille juuri mitään olisi voineet tehdä." "

"Se kannattaa purkaa varaosiksi," sanoi toinen. "Sillä on kuulemma päässä vikaa."

He tyytyivät vain hyvästelemään työntekijät ja veivät Davidin ulos. Päästyään alukselle he asettivat Davidin seinän viereiselle istuimelle ja asettuivat kukin paikoilleen.

"Se oli täparällä," huokaisi Isoisä kiinaksi.

"Näyttää hiukan siltä, että Davidin matka epäonnistui," sanoi Sergei.

"Sitten meillä ei liene enää enempää tehtävää täällä," sanoi Isoisä. "No, ainakaan kukaan ei voi sanoa, että me emme yrittäneet."

He vaikenivat. Paluumatka tapahtui kenenkään puhumatta. Kun tutut rakennukset ja asuinalueet alkoivat ilmaantua aluksen alapuolelle, retkikuntalaiset tähyilivät ulos nähdäkseen, minne olivat matkalla. Heidän määränpänsä ei näyttänyt olevan kovinkaan kaukana avaruustyökeskuksesta.

Puan Toem ei kuitenkaan laskeutunut rakennuksen pihalle. He jäivät paikoilleen leijumaan ja katsoivat alas. Piha-alueella oli lukuisia koonilaisia, useimmat heistä seinän vierellä kuin sisään pyrkimässä.

"Mitä täällä on tekeillä?" ihmetteli yksi aluksessa istujista.

"Käry taisi käydä," totesi Puan Toem ja käänsi aluksen nokan takaisin päin. "Meidän ei taida olla viisasta viedä näitä enää tuonne. Tästä taitaa olla tulossa valtakunnallinen selkkaus."

He lennähtivät avaruustyökeskuksen piha-aukiolle. Ympäriilleen vilkuiltuaan Puan Toem totesi tilanteen turvalliseksi.

"Kiireesti sisään!" hän sanoi. Koonilaiset nousivat aluksesta ja lähtivät juoksuttamaan retkikuntalaisia rakennukseen. Kaksi viimeistä raahasi Davidia hartioista.

He menivät rakennuksen kellaritiloihin. Puan Toem juoksutti heitä pitkin pitkiä käytäviä, jotka johtivat ilmeisesti myös rakennuksen varaaman maa-alueen ulkopuolelle. He kulkivat asuintilojen ja laboratorioden läpi ja tulivat lopulta kallioseinäiseen varastotilaan.

"Te pysytte toistaiseksi täällä," hän sanoi retkikuntalaisille ja jatkoi sitten koonilaisille: "Tyhjentäkää varasto. Vain näille välttämättömiä tarvikkeita jätetään paikoilleen. Ne voidaan päästää suojaoville asti, mutta ei edemmäksi. Kutsukaa minut, jos ongelmia ilmenee."

Puan Toem käännähti jälleen retkikuntalaisten puoleen.

"Te käytätte elintoimintojenne ylläpitämiseen nyt samoja varusteita kuin henkilökuntamme," hän määräsi. "Te syötte heidän ruokavarastostaan ja puhdistaudutte heidän pesupisteissään. Te nukutte tässä varastohuoneessa. Muut kuin elämää ylläpitävät toimet ovat teiltä kiellettyjä; pakkokeinoja käytetään tarvittaessa. Henkilökunta varustelee teidän ympäristönne käyttökelpoiseksi."

"Kiitoksia," sanoi Isoisä. "Entä tulevaisuutemme tästä eteenpäin?"

"Siitä neuvotellaan," vastasi Puan Toem. Hän lähti pois, ilmeisen kiireissään ehtiäkseen ajoissa jonnekin toisaalle.

Retkikuntalaiset kävivät istumaan karun varastohuoneen lattialle. He katselivat koonilaisia, jotka saamiensa ohjeiden mukaisesti kantoivat tavaraa sisään ja ulos huoneen ainoasta ovesta.

"Me saamme käyttää heidän omia varusteitaan!" sanoi Hua Lei miltei ilahtuneena.

"Siitä kannattaa olla tyytyväinen," sanoi Isoisä. "Sen parempaa tunnustusta ihmisyydelle me tuskin tulemme täällä saamaan."

"Mitä me hänelle teemme?" kysyi Hua Lei katsellen lattialla makaavaa Davidia.

"Nuo patjan näköiset pussit taitavat olla meille," sanoi Isoisä katsellen lattialle tuotuja litteitä säkkeitä. "Pannaan hänet niiden päälle ja hoidetaan häntä sen verran kuin on mahdollista."

David raotti silmiään.

"Mikä paikka tämä on?" hän kysyi väsyneellä äänellä katsellen kattoa ja seinää.

"Yksi avaruustyökeskuksen varastoista," vastasi Isoisä. "Me olemme täällä piilossa toistaiseksi."

"Kiitos, kun haitte minut pois," sanoi David hiljaa.

"Eipä sellaisesta kestä kiitellä," vastasi Isoisä taputtaen Davidia olalle. "Kuka nyt toverinsa jättäisi."

"Me emme onnistuneet," hän sanoi. "Hallitsija ei kai halunnut edes ajatella sitä, mitä hänelle sanoin."

"Ei sillä ole nyt väliä. Me lähdemme takaisin Maahan heti, kun pääsemme."

He muotoilivat pehmustetta sisältävän säkin Davidille sopivaksi nukkuma-alustaksi ja asettivat hänet sen päälle. Hua Lei lähti varastosta tutkimaan, mitä heille oli tarjolla sen ulkopuolella. Neljännestunnin kuluttua hän palasi mukanaan joitakin pieniä laatikoita ja pusseja.

"Toin hiukan syötävää," hän sanoi. "Nämä maistuivat mukavimmilta eivätkä ainakaan toistaiseksi ole myrkyttäneet minua hengiltä."

"Kokeillaan pois vain," sanoi Isoisä. "Eihän meillä täällä muutakaan syötävää ole."

He ryhtyivät maistelemaan koonilaisten eineksiä ja syöttivät myös Davidia, joka alkoi vähitellen saada voimiaan takaisin.

"Kyllähän näitä syö," sanoi Sergei poimien punertavia, papumaisen tahmeita kasviksia avaamastaan purkista. "Hiilihidraatteja ja valkuaisia aivan kuten meilläkin."

"Nämä ovat varmaan kuivattuja vihanneksia," sanoi Hua Lei ripotellen lieriömäisestä purnukasta tummia hiutaleita kämmenelleen.

"Jos löysit jostakin kylpyhuoneen, niin kerro minullekin, missä se on," pyysi Sergei. "Kävisin mielelläni hiukan peseytymässä."

"Löysinhän minä," vastasi Hua Lei. "Ruokailutilasta yksi ovi käytävää eteenpäin. Vesikalusteiden käyttö vaatii hieman harjoittelua, mutta kyllä se siitä sujuu."

Sergei lähti Hua Lein neuvojen mukaan matkaan.

"Näkisittepä niiden käymälän!" nauroi Hua Lei Sergein lähdettyä.

Päivän kuluessa Davidin vointi palautui yhä lähemmäksi normaalia. Ulos he eivät nähneet silläkään kerralla, mutta muualta rakennuksesta kuuluvat heikot äänet antoivat vihiä työpäivän edistymisestä. Tavaroita järjestelleet koonilaiset olivat poistuneet paikalta työnsä tehtyään, ja retkikuntalaiset olivat jääneet yksin maanalaiseen laboratoriosiipeen. Puan Toemin mainitsema suojaovi ei ollut lukittu, mutta he eivät silti rohjenneet lähteä seikkailemaan sen takana odottavaan käytävään heille luetut uhkaukset kuultuaan.

He saivat kuulla Davidin kertomuksen siitä, kuinka hän oli ulkona ollessaan yllättänyt vartijansa ja lyhyen käsirsyn päätteeksi päässyt livahtamaan heiltä pakoon. Hän oli karistanut takaa-ajajansa ryntäämällä lähimmän rakennuksen läpi ja lymynnyt sen jälkeen loukosta toiseen jatkaen koko ajan matkaansa kohti kaupungista länteen johtavaa tietä. Aikansa etsittyään ja aina välillä piiloutuen hän oli onnistunut löytämään sillan, jolle hän jäi odottamaan sen alitse ajavia rahdinkuljetusajoneuvoja. Lopulta häntä oli onnistanut ja hän oli hypännyt Koan Aotiin matkaavan monitelisen ajoneuvon katolle.

Päästyään Koan Aotiin David oli onnistunut löytämään koneita, jotka tiesivät, missä hallintorakennus oli. Lymyapaikastaan hän oli huomannut, että koneet saivat kulkea varsin vapaasti rakennukseen ja siitä ulos. Hänet oli kuitenkin yllätyksekseen pysäytetty jo eteishalliin. Mahdolliset asiansa hänen olisi ollut jätettävä välikäsien toimitettaviksi. Niinpä hän oli palannut portin

ulkopuolelle, kiivennyt muurin yli ja livahtanut ikkunasta sisään. Rakennuksen sisällä koneet olivat auttaneet häntä jälleen, ja hän oli saanut tietää etsimänsä hallitsijan olevan juuri neuvottelussa. Kun neuvottelijat olivat poistumassa neuvotteluhuoneesta, David oli astunut esiin, nykäissyt hallitsijaa vaivihkaa hihasta ja esittänyt asiansa tämän seistessä paikoillaan häntä tuijottaen. Yritys ei ollut tuottanut tulosta, sillä David oli tuskin ehtinyt saada asiansa esitettyksi, kun hallitsija jo oli käskenyt henkilökuntansa toimittaa hänet ulos rakennuksesta.

Virkailijat olivat ottaneet Davidin kiinni, ja asiaa hetken tutkittuaan lähettäneet hänet vaarallisesti vaurioituneena yksilönä kierrätettäväksi. Hän oli päätynt kierrätysasemalle, jossa hänet oli heti sullottu putkeen asentoon, jossa hän ei kyennyt edes hengittämään normaalisti. Hänen vastalauseensa olivat kaikuneet kuuroille korville, paitsi silloin, kun ne olivat herättäneet työmiehissä hilpeyttä. Monet kierrätysasemalle tuoduista mekanoideista puhuivat sekavia, mutta tämä oli ollut ensimmäinen, joka väitti itseään ihmisolennoksi!

Kierrätysasemalla oli enimmäkseen käyttökelvottomiksi vaurioituneita koneita. Joitakin niistä korjattiin karkeassa mittakaavassa, usein puoliskoja yhdistämällä tai raajoja vaihtamalla. Muut purettiin varaosiksi tai toivottomissa tapauksissa hävitettiin polttamalla tai romuttamalla. Monet tuhottaviksi määräytyistä koneista olettivat olevansa yhä ehyitä ja vastustivat sen vuoksi tuhotuksi tuloa. Vastaan hangoittelevat koneet oli työntekijöiden kiinnitettävä työpenkkiin kaksissa miehin. Joukossa oli myös työmiesten summittaisesti korjaamia yksilöitä, jotka olivat kyllin toimintakykyisiä näiden omiin tarpeisiin. Ne auttoivat työntekijöitä varaston käsittelyssä. Suosituimpia apureita olivat älykkäät mekanoidit, jotka kykenivät suorittamaan monimutkaisiakin tehtäviä vähin ohjein. Tosin älykkyys koitui toisinaan haitaksi, kun mekanoidi ei sisäisten arvostustensa takia ollut halukas auttamaan isäntiään kaikissa tehtävissä. Tällöin he saattoivat säätää apurinsa toimintaa ja arvomaailmaa menetelmin, jotka Davidin mielestä täyttivät kaikki törkeän pahoinpitelyn tunnusmerkit.

"Romualalla ei kai olla turhantarkkoja," sanoi David. "Minun viereeni, parin putken päähän, tuotiin mekanoidi, jolle varastointiasento taisi olla yhtä mahdoton kuin minullekin. Se kuoli, ennen kuin työmiehet tulivat uudelleen samalle hyllylle."

"Onneksi se oli kone," sanoi Hua Lei. "Ne eivät ehkä kärsi samoin kuin ihmiset."

"Minusta on olemassa asioita, joita ei pitäisi tehdä edes koneille," sanoi David. "Kohde voi olla kone ja tekijä ihminen, mutta kumpikin on osapuolena samassa tapahtumassa."

"Ehkäpä koonilaisia ajavat samat halut ja yllykkeet kuin meitä Maan ihmisiäkin," pohti Isoisä. "Niinpä he sitten kärsivät samankaltaisista komplekseistakin. Ja saavat kantaakseen samat taakat."

He valmistautuivat yölevolle. Tarkasta vuorokauden-ajasta heillä ei ollut tietoa, mutta heidän omat ruumiinsa ilmoittivat heille lähestyvistä yöstä. Säkät eivät olleet merkillepantavan mukavia nukkuma-alustoja, mutta kieltämättä parannus verrattuna heidän edelliseen vankeuteensa. Nykyisessä olinpaikassaan he kykenivät jopa sammuttamaan valon itse.

Kauanko koonilaiset vielä haluaisivat pitää heitä tutkittavinaan ja tutkimista odottamassa? Ja mitä tapahtuisi, kun näiden mielenkiinto loppuisi? Pääsisivätkö he lähtemään takaisin Maahan, vai päätyisivätkö he lopulta kaikki samaan hyllykköön, josta he olivat onnistuneet Davidin pelastamaan? Sinä yönä David ei ollut ainoa, joka ei onnistunut nukahtamaan.

* * *

"Herätkää!" kuiskasi Sergei tovereitaan sysien. Pimeään varastohuoneeseen oli tihkunut käytävästä hiukan valoa oven reunan alta, mutta hetken ajan valo oli ollut voimakkaampaa jonkun kurkistettua sisään oven raosta.

He nousivat kaikki ääneti jaloilleen. He arvasivat aiemmista kokemuksistaan, että käytävässä hiipinyt olento tuskin merkitsisi heille mitään hyvää. Sergei

asettui oven vierelle kuuntelemaan. Käytävä oli äänetön. Hän odotti vielä hetken ja kurkisti sitten käytävälle.

"Lähdetään ulos täältä!" hän kuiskasi vedettyään päänsä takaisin sisäpuolelle.

Äneti he astuivat ovesta käytävälle ja lähtivät mahdollisimman nopeasti mutta kuitenkin mahdollisimman hiljaa ja huomaamatta kohti suojaovia, jotka erottivat laboratoriosiiven muusta rakennuksesta. He ohittivat käytävänmutkan toisensa jälkeen muistiaan ponnistaen. He olivat tulleet paikalle eri huoneiden läpi, mutta lähtiessään Puan Toem oli lukinnut tarpeettomat oikotiet. Heidän oli kuljettava käytäviä pitkin, ja muutaman kerran he joutuivat palaamaan takaisin valittuaan väärän haaran.

He eivät ehtineet ajoissa perille asti. Juuri, kun he olivat tulossa viimeiseksi olettamalleen käytäväosuudelle, heidän eteensä ilmestyi tuttu koonilainen. Tämä oli johtanut heitä tutkinutta luonnontieteellisen osaston ryhmää. Nyt hänen ilmeessään oli, jos mahdollista, vielä enemmän kiihkeää, miltei raivokasta päättäväisyyttä, kuin mitä he olivat aluksella nähneet. Johtaja harppoi muutaman askeleen heitä kohti ja heilautti pitkällä heittoliikkeellä kainalossaan kantamansa suuren verkon heidän ylleen.

Mutta myös retkikuntalaiset olivat päättäväisiä. David ja Wai ehtivät juuri ja juuri ajoissa pois verkon alta ja kohottivat nopeasti sen reunoja auttaakseen tovereitaan selviytymään pois sen alta. Koonilainen syöksyi heitä kohti pitkä, valkoinen, putki tanassa. Verkkoa tempaisemalla David sai Sergein kiskaistuksi sivummalle hetkeä ennen kuin häikäisevä, valkoinen leimahdus halkaisi ilman.

"Meidät poltetaan elävältä!" huusi Hua Lei. He säntäsivät pakoon ravistellen verkkoa yltään vielä juostessaan. Käytävänmutkassa valkohehkuinen liekki leimahti jälleen.

He päätyivät umpikujaan. Huutaen David moukaroi heidät pysäyttäneyttä, lukittua ovea. Johtaja saavutti heidät.

Huomaten voittaneensa johtaja kohotti putken rauhallisesti. Jo pelkällä säteilyllään korventavat lieskat

hulmahtivat käytävän nurkkaan Sergein ja Davidin loikatessa turvaan vastakkaiseen nurkkaan, jonne muut olivat jo kyyristyneet kuumuudelta suojaan.

He kohottivat katseensa. Johtaja oli jäänyt hetkeksi tuijottamaan käytävännurkkaa silkasta hämmästyksestä lamaautuneena. Liekkien lämpötila oli ollut niin korkea, että ne olivat puhkaisseet seinän. Ohuen väliseinän täyte, kenties jopa itse sen metalli, oli syttynyt palamaan pienin, ahnain, valkoisin liekein.

Lyhyt hetki riitti retkikuntalaisille. He ryntäsivät pakoon johtajan sivuitse. David tempaisi polttolaitteen koonilaisen käsistä, ennen kuin tämä ehti estää häntä. Takaa-ajo ei kuitenkaan ehtinyt käynnistyä, sillä samassa valtava paineaalto paiskasi heidät kaikki lattialle. Käytävä tuprahti täyteen sankkaa, mustanharmaata savua. Ilmassa sateli palavia nestepisaroita ja kiinteitä kappaleita. Koonilaisen ja retkikuntalaisten huudot sekoittuivat toisiinsa.

David ja Isoisä kompastelivat käytävää eteenpäin kiskoen kolmea muuta toveriaan perässään. Uusi räjähdysenkaltainen purkaus ryöpsäytti ilmoille lisää kipinöitä ja savua. He ponnistelivat kuumuudesta ja ilmaan sekoittuvien kaasujen läkähdyttäminä kohti edessään hämöttävää suojaovea. Päästyään sen luokse he haparoivat kiihkeästi sen lukkolaitetta.

"Se on lukittu!" huudahti Hua Lei yskänpuuskiensa lomasta. "Me kuolemme tänne!"

"Väistykää!" huusi David. Hän kohotti valkoisen putken kohti ovea ja sormeili polttolaitteen säätimiä vuotavia silmiään siristellen.

"Auttakaa!" kuului hurja, epätoivoinen tuapsaaminkielinen huuto käytävästä.

"Hän huutaa apua!" huusi maahan kyyristyvä Wai.

David sai polttolaitteen toimimaan. He vetäytyivät loitommaksi liekistä, joka söi suojaoven metallia kuin hämähäkinverkkoa. David heittäytyi ovea vasten. Ovi heilahti auki ja retkikuntalaiset syöksyivät toisiinsa kompastellen sen takana odottavaan puhtaaseen ilmaan.

"Auttakaa!" kuului pitkä, lopustaan vertahyytäväksi tuskankirkkaisuksi puuroutuva huuto savun seasta.

David heilautti oven kiinni estääkseen savua pääsemästä sen ulkopuolelle. Hän huomasi kuitenkin Wain asettuneen oven väliin.

"Älä mene sinne!" hän huudahti. "Siellä ei voi elää!"

Varoitus ei auttanut. Wai hävisi savun sekaan.

"Senkin hullu!" huusi David täyttä kurkkua oven raosta. "Takaisin ja heti!"

Muutaman sekunnin hän maltoi pysytellä paikallaan. Sitten hän syöksyi savun keskelle Wain jälkeen.

Uusi räjähdys, tällä kertaa voimakkaampi. Suojaoven taakse jääneet kolme retkikuntalaista liikahtelivat hermostuneesti.

"Minä menen seuraavaksi," sanoi Sergei.

"Lopettakaa jo!" huusi Hua Lei ääni pettäen. "Minä en halua enää kenenkään menevän sinne."

"Minä en voi jättää heitä sinne yksin!" sanoi Sergei.

Hänen ei kuitenkaan tarvinnut lähteä, sillä samassa David horjui ulos suojaoven takaa yskien, henkeään haukkoen ja vaatteet kytien.

"Loppu tuli!" hän hengähti. "En ehtinyt ajoissa."

He lysähtivät istumaan käytävälle. David kyyristyi kumaraan haroen hiuksiaan molempiin nyrkkeihinsä.

"Lähdetään pois täältä," mutisi Isoisä kuin itsekseen. "Tuli voi levitä tännekin."

Käytävältä kuului juoksuaskelia. Tuota pikaa näkyviin ilmaantui joukko ilmiselviin palonsammutusvarusteisiin sonnustautuneita koonilaisia. Nämä syöksyivät naamarit kasvoillaan heidän sivuitseen suoraan suojaoven takana tupruavan savun keskelle. Voimakas, rauhoittava sihinä kertoi sammutustyön alkaneen. Pian tulen jymisevä ääni hupeni kuulumattomiin jättäen jälkeensä vain täysillä kierroksilla toimivan tuuletusjärjestelmän huminan.

"Nuo olivat takuulla talon omaa väkeä," sanoi Sergei. "Noin nopeasti ei palokunta tule paikalle millään planeetalla."

Hetken kuluttua paikalle tuli kaksi koonilaista lisää, tällä kerralla ilman suojarusteita. Toinen tulijoista oli Puan Toem, joka oli ilmeisesti vetänyt ylleen ensimmäiset käteensä sattuneet vaatteet.

"Mitä täällä tapahtui?" hän kysyi retkikuntalaisilta

tultuaan näiden luokse.

"Meitä tultiin teloittamaan," vastasi Sergei lattialta. "Tapahtuiko se kenties sinun määräyksestäsi?"

"Ei," vastasi Puan Toem kumppaniinsa vilkaisten. "Mutta taidanpa arvata, kuka oli syyllinen."

"Teim Siin, eikö totta?" kysyi toinen koonilainen Sergeiltä.

"En tiedä. Hän ei koskaan esitellyt itseään. Hän oli yksi meitä tutkineista luonnontieteelliseltä osastolta."

"Se mies ei koskaan jaksaa odottaa virallisia päätöksiä!" ärähti Puan Toem. "Missä hän on nyt?"

Sergei osoitti sormellaan suojaovia.

"Mitä? Jäikö hän tuonne? Mitä hänelle tapahtui?"

"Hän kaiketi kuoli."

"Kuinka hän voi olla siellä, jos te olette täällä?"

Puan Toem jäi hetkeksi katsomaan retkikuntalaisia.

"Eikö teitä pitänyt olla viisi?" hän kysyi.

"Meitä oli," vastasi Sergei. "Mutta Wai jäi myös sinne."

"Jäi tulipaloon? Minkä takia?"

"Siksi, että hän palasi pelastamaan teloittajaamme."

Sergein ääni oli varsin vaisu, mutta se sai Puan Toemin silti hätkähtämään.

"Hämmästyttävää," sanoi Puan Toemin kumppani. "Tähän asti ne ovat huolellisesti suojustuneet kaikilta itseään vaarantaneilta asioilta."

Puan Toem ei vastannut.

Vähitellen savu suojaovien takana alkoi hälvetä. Palonsammuttajat palasivat yksi toisensa jälkeen ovesta ulos.

"Odottakaa vielä hetki, ennen kuin menette," varoitti yksi heistä Puan Toemia ohi mennessään. "Ilmassa on vielä savua ja jotkin esineet voivat vielä olla kuumia."

"Mitä siellä tapahtui?"

"Näyttää siltä, että ensin siellä räjähtivät öljytuotteet ja sitten vety. Moottorilaboratorio on käytännöllisesti katsoen säpäleinä."

"Mikä sellaisen räjähdysten aiheutti? Eivätkö aineet olleet turvallisesti varastoituja?"

"Osaatko sinä sanoa?" kysyi palonsammuttaja juuri

suojaovea avaavalta toveriltaan. "Mikä sen räjähdysten aiheutti?"

"En tiedä," vastasi toinen palonsammuttaja. "Onkohan tällä mitään tekemistä asian kanssa?"

Tämä ojensi edelliselle Davidin oven toiselle puolelle jättämän polttolaitteen.

"Lasitusputki?" hämmästyi Puan Toem. "Mitä ihmettä se täällä tekee?"

"Teim Siin on perusteellinen luonne," arvasi hänen kumppaninsa.

He antoivat tilaa kahdelle seuraavalle palonsammuttajalle, jotka kantoivat hiiltynyttä ruumista, ilmeisesti Teim Siinin.

"Sinne jäi vielä yksi noista," sanoi etummainen nyökäten kohti lattialla istuvia retkikuntalaisia. "Muita kuolleita ei löytynyt."

Isoisä kömpi pystyyn.

"Sallitteko, että haemme toverimme ruumiin?" hän kysyi Puan Toemilta. Tämä vastasi hänen katseeseensa jähmeällä tuijotuksella.

"Hakekaa," hän sanoi.

Sergei ja Isoisä lähtivät. Tuokion kuluttua he palasivat takaisin. Sergeillä oli käsivarsillaan Wain ruumis, jonka he olivat peittäneet yltään riisumillaan vaatteilla.

He odottivat, että palonsammuttajat ehtivät poistua paikalta ja ryhmittäytyivät sitten Puan Toemin ja hänen kumppaninsa eteen.

"Me olemme nyt tehneet tällä planeetalla kaiken, mikä meille oli mahdollista," sanoi Isoisä kiinnittäen katseensa Puan Toemiin. "Kenties tekin olette ehtineet tutkia meitä sen verran kuin pidätte itsellenne hyödyllisenä. Sen tähden pyydän nyt, että päästätte meidät palaamaan takaisin omalle planeetallemme, sillä läsnäolomme täällä ei liene enää kummallekaan osapuolelle hyödyksi. Koska myös julkinen mielipide keskuudessanne on ilmeisesti kääntynyt meitä vastaan, on paikallaan, että pääsemme pois ja meistä aiheutuneet ongelmat voidaan unohtaa."

"Onko heistä jo päätetty jotakin?" kysyi Puan Toemin kumppani.

"Siitä oltiin keskustelemassa," vastasi Puan Toem.

"Mutta tuskin me voimme niitä enää rauhassa tutkia. Niistä on tullut valtiollinen ongelma, ja siksi ne pitäisi säädösten mukaan kai tuhota."

"Pääsemme helpommalla, jos päästämme ne menemään," tuumaili toinen koonilainen.

Retkikuntalaiset odottivat kärsivällisesti, kun Puan Toem pohti asiaa.

"Selvä on," hän sanoi lopulta. "Menkää. Minä opastan teidät takaovelle. Sieltä pääsette palaamaan kenenkään huomaamatta."

He lähtivät käytävää eteenpäin Puan Toemin johdolla. Käytävänhaarasta toiseen kääntyen he tulivat ruuvipinnalle, joka johti heidät ensimmäiseen kerrokseen.

Ruuvipinnan vierellä heitä vastaan tuli kaksi koonilaista. Toisen heistä retkikuntalaiset tunsivat; hän oli luonnontieteellisen osaston tutkijaryhmän kolmas jäsen.

"Oliko täällä tulipalo?" hän kysyi. "Minä kuulin Eip Taimin kertovan, että täällä räjähti."

"Pitää paikkansa," vastasi Puan Toem lyhyesti ja jatkoi matkaansa.

Tutkija jäi tuijottamaan ruumista, jota Sergei kantoi.

"Onko se kuollut?" hän kysyi Sergein vierellä pysytellen.

"On," vastasi eteensä tuijottava Sergei.

Tutkija jatkoi heidän vierellään kävelemistä katsoen vuoroin ruumista, vuoroin retkikuntalaisia.

"Minne ne ovat menossa?" hän kysyi.

"Takaisin planeetalleen," vastasi Puan Toemin kumppani. "Mutta pitääkö se omana tietonanne."

Tutkija tarttui Davidin hihaan pysäyttäen tämän. Muut pysähtyivät samalla.

"Ei teille enää ole hyötyä palaneesta ruumiista," hän sanoi. "Antakaa se meille, niin me tutkimme sitä."

David kohotti katseensa. Hän katsoi tutkijan ojentuneita käsiä ja innokkaina kiiluvia silmiä. Raastava polte purkautui hänen sisällään ja täytti koko hänen maailmansa tulenpalavalla hehkulla, tulipaloakin kuumemmalla. Hänen sisällään kiehuva energia syöksähti hänen taakse koukistuvaan käsivarteensa kuin ukkosen

purkaus.

Hän tunsu pehmeän kosketuksen käsivartensa ympärillä. Hua Lei piteli hänen käsivarttaan pysäyttäen hänet tavalla, johon kivimuuri ei olisi pystynyt.

"Wai ei olisi halunnut," hän sanoi hiljaa, kyyneliään pyyhkien.

David lysähti kumaraan. Hänen sisällään temmeltänyt myrsky laantui kuin voimansa kuluttaneena.

"Eikö tästä tule milloinkaan loppua?" hän parkaisi kohti ylöspäin jatkuvaa keskuskuilua. Tutkija perääntyi pari askelta selvästi hämillään retkikuntalaisten reaktiosta.

"Mennään," kehotti Puan Toem ja ohjasi heidät rakennuksen taakse johtavaan käytävään.

He astuivat kaupungin himmeään valonhämyyn valaisemaan yöhön. Viileä tuuli puhalsi leutoina puuskina heidän ympärillään.

"Jatkakaa suoraan eteenpäin kaupungin rajalle asti," kehotti Puan Toem.

Retkikuntalaiset lähtivät matkaan. He taivalsivat takapihojen ja hiljaisten sivukatujen poikki. Välillä he pysähtyivät lepäämään. Sergei ja David vuorottelivat Wain ruumiin kantamisessa. Myös Isoisä kantoi ruumista muutaman osuuden. Kohti kaupungin reunamaa talot harvenivat, ja sen myötä väheni myös valo. Mutta kun he saapuivat kaupungin reunalle, heitä odotti itäisellä taivaalla aamuhämyn ensimmäinen, aavistuksenomainen vihjaus.

"Me olemmekin olleet matkalla pitkään," totesi Hua Lei. "Aamu on jo tulossa."

"Matkaa on vielä jäljellä," totesi Sergei.

"Mitä teemme, jos he ovat takavarikoineet aluksemme, kun saavumme perille?"

"Minusta tuntuu, että he eivät enää tee sitä," vastasi Sergei eteenpäin tähyten.

He tulivat samalle maantielle, jota he olivat ensimmäisen kerran tulleet kaupunkiin. Tie oli autio ja hiljainen. He kulkivat tienvarrtta pitkin eteenpäin, kunnes aamun kajastus oli voimistunut kyllyiksi, jotta he saattoivat poiketa metsään.

Valo lisääntyi. Hua Lei katseli ympärillään kasvavia puita ja aluskasveja, joiden pienet kastepisarat kimaltelivat vaalenevalta taivaalta säteilevässä valossa.

"Kaunista!" hän sanoi. "Heillä on kaunis planeetta. Kunpa olisimme kokeneet jotakin tällaista heidänkin luonaan!"

Toisetkin antoivat katseensa levätä metsän puissa kulkiessaan niiden lomassa.

"Palaakohan kukaan meistä enää milloinkaan tänne takaisin?" kysyi Hua Lei.

"Ken tietää," vastasi Isoisä. "Wai maksoi yrityksestämme niin kovan hinnan, että minusta me emme voi jättää heitä kokonaan unohtuksiin. Ehkä me otamme heihin ainakin yhteyttä."

"Eihän sitä tiedä, vaikka he jo muutaman kymmenen vuoden kuluttua ajattelisivat toisin ja hyväksyisivät meidät," tuumaili Sergei.

"Vieköpäs heille sitten terveisiä minunkin puolestani, ellen minä ole silloin enää itse maisemissa," sanoi Isoisä.

"Varmasti!" lupasi Sergei hymyillen hiukan.

Viimein he saivat näkyviinsä tutun maston. He suuntasivat askeleensa sitä kohti. Aamu lähestyi mastoa ympäröivää ruohoaukiota kilvan heidän kanssaan, ja kun he saivat nurmella lepäävän aluksensa näkyviinsä, nousevan auringon ensi säteet leikittelivät jo sen rungolla.

He astuivat alukseen. David kääri Wain ruumiin yhdessä ohuiden, taipuisien jäähdynputkien kanssa heijastavaan kelmuun ja kytki putket pieneen jäähdytyslaitteeseen. Laite oli nimellisesti suunniteltu vammojen hoitoon, mutta sen suunnittelijat olivat varanneet siihen ylimääräistä tehoa ikään kuin tietäen, mihin muuhun sitä tultaisiin myös käyttämään. David silitti kevyesti Wain kelmun peittämää päätä ja lähti ulos tovereidensa luokse.

"Ikkuna pitää korjata ennen lähtöä," sanoi Isoisä katsellen ruohikolla makaavaa, siististi irti leikattua ikkunankappaletta.

"Minä pyydän ystäviämme apuun," sanoi Sergei ja lähti kohti palloholvia.

Tuossa tuokiossa paikalle ilmaantui Sergein mukana kaksi mekanoidia ja yksi kulmikkaasti muotoiltu kone. Sergein selitettyä niille tehtävän ne ryhtyivät heti tuumasta toimeen.

"Minä menen siivoamaan alusta," sanoi Hua Lei. "Ohjaamoon on tullut roskia, ellei sinne ole suorastaan satanut sisään."

Muut seurasivat Hua Leitä ja ryhtyivät tekemään tarvittavia lähtövalmisteluja. Ei aikaakaan, kun alus oli jo varusteltu lähtökuntoon. Myös koneet olivat saaneet työnsä valmiiksi. Tarkoitukseen sopivien välineiden puuttuessa paikoilleen asennetun ikkunankappaleen saumasta oli tullut varsin tökerö, mutta ilmeisen luotettava ja ilmanpitävä. Sergei kiitti koneita ja hyvästeli ne. Vaikka ne eivät vastanneetkaan kohteliaisuuteen, niiden olemuksessa oli silti jotakin ystävällistä ja hyväntahtoista, kun ne kävelivät takaisin kohti palloholvia.

Kupillinen vihreää teetä virkisti heidän koettelemusten uuvuttamia ruumiitaan kuin pieni lohdullinen keidas surun autiomaassa. He joivat siemaisun kerrallaan tietokoneen koestaessa ja tarkastaessa aluksen eri osia. Lopulta se sai työnsä valmiiksi ja ilmoitti aluksen olevan tarkastettu ja kunnossa.

"Selvä tuli," sanoi Isoisä ja korjasi kuppinsa pöydästä. "Voisiko joku vielä tarkistaa aluksen silmämääräisesti ulkopuolelta?"

Hua Lei tarjoutui tehtävään ja nousi pöydästä. Hän lähti ulos ja teki kierroksen aluksen ympäri tarkastaen sen rungon ja laskutelineet. Kaikki näytti olevan kunnossa.

Palatessaan ovelle hän näki aluksen vierellä Puan Toemin.

"Tulitko hyvästelemään meitä?" kysyi Hua Lei yllättyneenä.

"Tulin katsomaan, kun te lähdette," vastasi Puan Toem. "Teitä varten on valmiina opaste samalla kanavalla, jota käytitte laskeutuessanne."

Hua Lei katseli häntä hetken ajan eri ajatukset mielessään risteillen.

"Minä ajattelen mielelläni, että viritit sen ystävällisyy-

destä meitä kohtaan. Kiitos sinulle!"

Puan Toem veti syvään henkeä.

"Kyllä te olette kummallisia koneita!" hän hengähti.

"Ehkä me olemme vähemmän kummallisia jostakin toisesta näkökulmasta käsin," sanoi Hua Lei oviaukolta varovainen hymynkare suupielessään käväisten. "Jää hyvästi!"

Aluksen ilmatiivis ovi sulkeutui ja sen salvat kalah-
tivat kiinni.

Puan Toem vetäytyi joitakin askelia loitommaksi, kun aluksen moottorit käynnistyivät. Riuskan työntövoiman saattamana alus nousi nurmiaekealta ja lähti kolmiväri-
sen lasersädekimpun opastamana kohti kaukana odotta-
vaa Maata.